

BÖRZSÖNYI HELIKON

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

XIII. évfolyam 7. szám, 2018 november

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Ghyczy György: A bölcset nem gyűjt

Tartalom:

- Ketykó István:**Csönd - fájdalommal; (vers) 3
Dr. Koczó József:Puszták, majorok, tagok az Alsó-Ipoly mentén és a Börzsöny vidékén I.; (képes helytörténeti írás) 4-15
Kiss Anna Mária:A média margójára (Az égi teremben);Egy perc szünet szonett;Huszedik századi koszorú (Czékmány Sándornak); (versek) 16-17
Csáky Károly:Körforgás (vers) 18
H. Túri Klára:Messze hallszik...; (vers) 20
Kovács T. István:Borús az ég; (írás) 22-24
Kuruc Tóth Tamás:Buddha tovább; (vers) 26-37
Horváth Ödön:Kinőtt szárnyakkal;Én és a sas;Őszi ragyogásban;Higgy a Csöndnek!; (versek) 38
Végh Tamás:Útközben; (vers) 40
Egry Artúr:Mi kósza Lobók; (vers) 42
Székács László:Kaland se; (vers) 44
Pribojszky Mátyás:A „Boszorkány” V. rész; (írás) 46-59
Hörömpő Gergely:Kárpátalja; (vers) 60
B. Tóth Klára:Földanyák; (vers) 61
Börzsönyi Erika:R.S. elfeledett ifjúsága; (írás) 62-63
Csáky Károly:Hont és Nógrád mindenéről, Pajor Istvánról (1821-1899), valamint az irodalommal is kacérkodó szülöttünk visszaemlékezéseiről; (Képes helytörténeti írás) 64-70
Debreczeny György:írásjegyek; (vers) 72
Fetykó Judit:Október végén; (vers) 73
Dobrosi Andrea:Hibák, harsonák; (vers) 74
Elbert Anita:Diófa; (vers) 75
Köszöntő:Ketykó István 72.; 76-77
Beszámoló:Így mélyül – Ádám tamás új verseskötetének bemutatója a balassagyarmati Madách Imre Városi Könyvtárban;Megnyílt a szécsényi XXIII. Nógrád Megyei Őszi Tárlat;Sajó Sándor, a honszerető költő, ember, tanár (Emlékküléssel zárult a Sajó Sándor- emlékév);Hetven éve az olvasókért tevékenykednek (Jubilál az Ipolysági Városi Könyvtár); 78-119
Kő-Szabó Imre:A játékgépező; (írás) 120-122
Janecskó Györgyi:Kertek alatt; (vers) 124
Pályázat; Spangár pályázat kiírása; 125
Könyvajánló; 126-132
Karaffa Gyula:az idő;pom pom party; (versek) 133-134
Impresszum; 135

E havi számunkat a szécsényi XXIII. Nógrád Megyei Őszi Tárlat kiállított tárgyainak fotóival díszítettük! Köszönet a képek közlési jogáért! A Szerk.

Ketykó István: Mostanában fekete lovakkal álmodom

*Összegyűjtött és új versek
(1976 – 2003)*

Ima bocsánatért (2000) ciklus versei

Csönd - fájdalommal

*„Szerelmes ölekezéseiben elfelejti
az ember a szirénák hangját. A fáj-
dalom hangos sikolyait.”*

(Madár János)

*Mindig csak a fájdalom.
Hol maradnak a szerelmes ölekezések...?
Csak a fájdalom.
Utána csak a tört pohár vágta sebből
lassan szivárgó vér.
Csönd.
Csak a kutyák bánatos vonítása;
útszéli pléhkrisztus előtti halk ima -
és megint a fájdalom,
de már hangos sikollyal;
vágóhidra vonszolt bárányok zokogása
a hóhér részeg vigyora
és a tört pohár vágta sebből
lassan szivárgó vér - - -*

Hol maradnak a szerelmes ölekezések...?

Dr. KOCZÓ JÓZSEF**PUSZTÁK, MAJOROK, TAGOK AZ ALSÓ-IPOLY MENTÉN ÉS A BÖRZSÖNY VIDÉKÉN I.****Dél-Hont külterületi lakotthelyeinek topográfiája a 18-20. században**

„Pusztainak lenni egy kicsit szégyen volt [...]”¹

Jórészt apai nagyanyámnak köszönhetem, hogy – talán a huszonnegyedik órában – még szemtanúja lehettem a vidéki világ egy rejtett szeglete csodás kitárulkozásának. A múlt század '50-es éveiben ugyanis, mint nyiladozó értelmű, kíváncsiskodó kisgyermeket szinte mindenhol magával vitt. Így ismerkedhettem meg egy különös világgal, a Börzsöny környékbeli fálvainak eldugott, de akkor még lakott helyeivel. Szülőfalum, Perőcsény határából Paptaggal, Haraszttal és – erről csak halvány emlékem sejlik – a Pusztatemplom-lápa mellett, a Bogárhegy oldalába vájt pincékkel, melyek talán a közeli elpusztult középkori falu utolsó fennmaradt hírnökei lehettek. Perőcsény és Kemence között, de már a szomszéd községhez tartozó Orvostaggal,² szülőfalum és Nagybörzsöny között félúton lévő, de Mikola határában fekvő Harmostaggal. Útjainkat természetesen gyalogosan tettük: nagymamámnak ötven felett bizony már fārasztók lehetettek, csikóimat viszont edzették a nem egyszer 10 km-es túrák.

A Tésa melletti Szeteharasztpusztára már édesapám jóvoltából jutottam el. Szinte hitetlenkedve halottam, hogy ott iskola is működik. Erről aztán magam győződtem meg, amikor a nyári melegben nyitott ablakain át bekukucskáltam a tanterembe, és ott láttam az iskolapadokat és a háromlábú táblát. Mivel szüleim az 1950-es években erdei munkásként is keresték a család megélhetését, alkalmam volt néhány erdei lakott helyen is megfordulni: a magas-taxi, Csarna-völgyi és bányapusztai erdészháznál. Ezek akkoriban munkásszállásként működtek.

Emlékeimben kutatva igyekszem érzelmeimet is felidézni. A tagokon, pusztákon élők nagy szegénységének látványa által előidézett döbbenet és sajnálat, ami bensőmből előtolakodik. Mi is szegényesen éltünk abban az időben. Azt, hogy szülőfalum pusztai népeinek örökösei közé tartozom, csak az ezredforduló tájékán tudtam meg apai nagyatyám református matrikula bejegyzéséből: *született 1903. szeptember 26-án, Perőcsény, Harasztpusztá.*

Gyermekfejjel nem tudhattam – valószínű a felnőttek sem –, hogy a fálvak akkoriban még lakott külterületi helyei végóráikat élik.

Előzetes megjegyzések

Az elmúlt évtizedekben végzett helyismereti kutatásaim is megerősítettek abban, hogy szűkebb környékünk és vidékünk lakossága nemcsak fálvakban élt. Szinte mindegyik községnek megvolt a maga külterülete: a határban vagy az erdőségben megbúvó pusztá, major, tag esetleg tanya. Ezek a lakotthelyek elsősorban gazdasági funkcióval bírtak: különböző uradalmakhoz, kisebb-nagyobb birtokokhoz tartoztak. Dolgozatomban szülőföldem, vagyis Dél-Hont 18–20. századbeli külterületi lakott helyeinek topográfiáját kísérelem felvázolni.³

Vizsgált területünk az egykori Hont vármegye Ipoly menti és Börzsöny-vidéki települései. Számuk Magyarországon 2 város: Nagymaros és Szob, valamint 15 község: Bernecebaráti, Ipolydamásd, Ipolytölgyes, Kemence, Kóspallag, Letkés, Márianosztra, Nagybörzsöny, Perőcsény, Szokolya, Tésa, Vámosmikola és Zebevény Pest megye Szobi járásából, továbbá Drégelypalánk és Hont Nógrád megye Balassagyarmati járásából; Szlovákiában Ipolyság város a hozzátartozó Pereszlény és Tesmag községekkel,

továbbá Gyerk, Ipolybél, Ipolypásztó, Ipolyszakállos, Ipolyvisk, Lontó, Százd, Szete a Nyitrai kerület Lévai járásából, valamint Bajta, Garamkövesd, Helemba, Ipolykiskeszi, Ipolyszalka, Leléd község a Nyitrai kerület Érsekújvári járásából, végül Ipolyhídvég a Besztercebányai kerület Nagykürtösi járásából. Mindösszesen 35 helység.

A külterületi lakotthelyek hivatalos nyilvántartásával kapcsolatban számunkra is nagy jelentőséggel bíró megállapítást tett a magyar történeti helységnévtár sorozatszerkesztője:

„A lakotthelyek tekintetében a nagy munkateher miatt 1898–1912 között csak a jelentékenyebbek neveit törzskönyvezték. Egyébiránt a bizottság álláspontja az volt, hogy a lakotthelyek neveit is rendezni kell, és névtáblával kell őket megjelölni. [...]

A külterületi elnevezések szabályozatlansága napjainkban főleg a mezőgazdasági igazgatásban, a kataszteri és térképészeti munkában, a népszámlálások során jelent problémákat. Rá kell döbbsen arra, hogy a külterületek elnevezése nem csak egyszerűen névadási probléma, hanem összefügg a területrendezéssel is. Amíg a községnevek tekintetében a törzskönyvbizottság rendet teremtett, nem mondható el ugyanez a külterületi elnevezésekre. A külterületi nevek száma (országosan – K. J.) 1951-ben 22 300 volt, 1970-ben már csak 13 268, 1985-ben számuk 10 000 alá csökkent.”⁴

Szólnunk kell a történeti Magyarország helységneveinek és lakotthely-neveinek feltárása, azonosítása és publikálása érdekében Lelkes György helynévkutató által kifejtett tevékenységről. A Magyar helységnév-azonosító szótár (2. bővített és javított kiadás, Baja 1998.) megjelenése után kiadta az Országos Községi Törzskönyvbizottság jegyzékébe vett, a községek és városok területéhez tartozó puszták, telepek, majorok és egyéb lakott helyek vármegyénként megállapított listáját is.⁵ Dél-Hont általunk kutatott területéről az országos községi törzskönyvbe felvett hivatalos lakotthely-nevek: Szondymajor/Újmajor (Drégelypalánk), Parassapuszta/Szurdok (Ipolyság), Ipolyviski major/Újmajor (Ipolyvisk), Csarnapuszta/Aczélpuszta (Kemence), Kovácspatak (Garamkövesd), Jánospuszta/Szokolyahuta (Szokolya), Káptalanmajor (Ipolykiskeszi), Istvánmajor/Laposipuszta (Ipolypásztó), Vilmosmajor/Puszta-Zalaba (Ipolypásztó), Pustaharasz (Peröcsény), Szeteharasz (Szete).⁶

Ugyanakkor a néprajzi gyűjtések is elősegítették a dűlőnevek és a külterületi lakotthelyek nevének megőrzését. Két munkát szükséges erről a területről megemlítenünk. Hála József 1972–1976 között 9 település: Bernecebaráti, Kemence, Tésa, Peröcsény, Vámosmikola, Nagybörzsöny, Ipolytölgyes, Letkés és Ipolydamásd földrajzi neveit katonai és kataszteri térképek, ország- és megyeleírások, valamint helyszíni gyűjtések és bejárások alapján azonosította. Török Tamás a határ másik oldalán századunk első évtizedében levéltári, térképészeti és községi hivatalokban végzett kutatásával, majd az élőnyelvi anyag 2005. évi gyűjtésével, illetve 2010. évi ellenőrzésével 13 helység: Gyerk, Helemba, Ipolybél, Ipolykiskeszi, Ipolypásztó, Ipolyság, Ipolyszakállos, Ipolyvisk, Leléd, Lontó, Pereszlény, Szalka/Szekeresd és Szete helyneveit regisztrálta. Munkájával 2007-ben az ELTE Bölcsészettudományi Karán PhD-fokozatot szerzett.⁷

Mivel a külterületi lakotthelyek nem egy esetben elpusztult középkori település emléket őrzik, számbavételükkel kapcsolatban Kovacsics József fontosnak tartja megemlíteni azt „[...] hogy a történelmi helységnevek, elpusztult falvak nevei – ha ezek nem élnek dűlő- vagy határrész nevek formájában – megörökíttessenek.”⁸

Pesty Frigyes helynévgyűjtési vagy a Borovszky-féle vármegye-monográfiák adattárainak megjelenése óta a hivatkozott történeti helységnévtárakat tekinthetjük olyan vállalkozásnak, mely arra törekszik, hogy a települések névtörténetét, a külterületi lakotthelyek, valamint belterületté vált egykori települések és a földrajzilag beazonosítható, elpusztult középkori települések neveit bemutassa.

Ha áttekintjük a 18. század végétől készült korabeli térképeket, összeírásokat, ország- és vármegyeleírásokat, Pesty Frigyes Hont megyére vonatkozó helynévgyűjtését, a népszámlálások adatait, helységnévtárakat – megőrzésre, továbbörökítésre méltó – színes tabló tárul elénk Dél-Hont településszerkezetéről!

Néhány település-földrajzi fogalom

A *Településföldrajz* című tankönyv szerint a települések csoportosíthatók jellemző funkcióik szerint, amikor a gazdasági munkamegosztásban játszott elsődleges vagy kiemelkedő szerepkör szerint alkotunk csoportokat, például mezőgazdasági, ipari és szolgáltató szerepek. Általánosságban elmondható, hogy a falfak többségére a mezőgazdasági szerepkör túlsúlya a jellemző. A települések csoportosíthatók aszerint, hogy a település hajlékai ideiglenesek vagy állandóak. Átmenetet képeznek a két csoport között az állandó lakóépületekből álló, de csak szezonálisan lakott települések. Ilyenek lehetnek a pásztorkodással foglalkozók nyári szállásai, vagy egyes nyaralótelepek.

Vizsgálható a lakóépületek száma is, eszerint beszélünk magányos vagy szórványtelepekről (pl. tanya, farm), és csoportos településekről (falu, város).

A magányos (szórvány) települések esetében egy-egy lakóház és a körülötte található gazdasági épületek térben is jól elkülönülnek a másik, szomszédos lakóegységtől. A legkisebb települések, lélekszámuk 1 és 10 fő között mozog. Fontos jellemzőjük, hogy lakó- és munkahelyek is egyben.

Kialakulásukat magyarázhatják természeti tényezők: így szélsőséges domborzati és éghajlati viszonyok vagy szántóföldi művelésre alkalmatlan földterületek, például erdőségek, legelők. Bizonyos társadalmi és gazdasági jelenségek, folyamatok is elindíthatják a szórványok kialakulását. Ilyen lehet például az extenzív termelési mód elterjedése. A földbirtokviszonyok megváltozása is eredményezheti szórványtelepülések kialakulását, például a korábbi nagybirtokos-rendszer egy földosztás után zömmel kisbirtokokká alakul át. Ilyenkor hirtelen megnő a földjeik közelébe kiköltöző emberek és ezzel együtt a magányos települések száma.

Hagyományosan a legtöbb magányos település mezőgazdasági jellegű (úgynevezett falusias magányos település). Ezek úgy alakultak ki, hogy a földműveléssel és állattartással foglalkozó emberek kiköltöztek a földjeik közelébe, részben azok védelme érdekében, részben a munka egyszerűbbé tétele miatt. Ide sorolhatjuk a magyar tanyákat, az észak-amerikai és ausztráliai farmokat. Kialakulásuk jellegzetes történelmi időszakokhoz köthető, és a földrajzi elterjedésük is jól körülírható.⁹

Mustra fontosabb forrásainkról*Mária Terézia úrbéri összeírása*

250 esztendeje, 1767. január 23-án bocsátotta ki Mária Terézia úrbéri rendeletét, melyben egységesen szabályozta a magyar jobbágyság földesúri terheit. Az úrbérendezés során készült összeírásban vizsgált területünkről 36 települést találunk, ugyanakkor a hozzájuk tartozó külterületek nincsenek megemlítve. A falfak közül Bernece és Baráti, valamint Drégely és Palánk még külön, Lontó közbirtokossági, *compossessor* helység¹⁰ viszont nem szerepel benne. Az anyag nemcsak a települések tulajdon- és birtokviszonyaira, hanem úrbéres népességük nagyságára és rétegződésére vonatkozó adatokat is tartalmaz. Táblázatos közzétételét ezért tartjuk indokoltnak.

Magyarország helységeinek 1773-ban készült hivatalos összeírása

Magyarország helységeinek első hivatalos összeírása 1773-ban készült el. A mű hivatalos használatra készült helységnévtár. A Helytartótanács Mária Terézia királynénak terjesztette fel az elkészült egész munkát, mely a következő címet kapta: *Lexicon universorum Regni Hungariae locorum populosorum etc.* Kézirati példánya a magyar királyi udvari kancellária levéltárába került, az udvari hatóságoknak használatára. Ennek teljesen hű mása az 1920-ban megjelent kiadvány.¹²

A helységnévtár vidékünkéről 37 települést sorol fel. Jogállása szerint 3 oppidum: Maros és Szalka a Báti járásból, Ság a Selmeci járásból; 34 pagus: Bajtha, Béll, Börsöny, Damasd, Hellemba, Kis Keszi, Kövesd, Leléd, Letkés, Lonho, Nicola, Nostre, Kos-Pallag, Ipoly Pasztó, Perőcseny, Szakalos, Szazd, Slette, Szob, Szokolya, Tessa, Tölgyes, Zebegény (Báti járás¹³); Baráthy, Bernece, Gyerk, Kemencze, Pereszlény, Tesmag, Visk (Selmeci járás¹⁴); Dregely, Hidvégh, Honth, Palánk (Bozóki járás¹⁵).

TÁBLÁZAT

Községeink tulajdon- és birtokviszonyai a 18. század végén¹¹

Település	Földesúr	Telek szám	Terület hold	Jobbágy	Házasszellek	Házatlan zsellér
1. Bajta	Esztergomi Érsekség	4,125	150	21	14	-
2. Baráti	Esztergomi Főkáptalan	16	440	24	23	-
3. Bernece	Esztergomi Érsekség	40	740	60	12	4
4. Bél	Boros Pálné özv.	3	87	6	10	-
	Okolicsányi Lászlóné özv.	3,5	102	7	7	-
	Podhorszky József	1	29	2	5	-
5. Börzsöny	Esztergomi Érsekség	24,75	677	61	82	3
6. Drégely	Esztergomi Érsekség	20,25	658	51	37	3
7. D-Palánk	Esztergomi Érsekség	0	34	-	72	11
8. Gyerk	Esztergomi Főkáptalan	27	743	43	8	-
9. Helemba	Esztergomi Főkáptalan	37,625	1015	39	13	5
10. Hídvég	Esztergomi Érsekség	21,5	653	42	29	9
11. Hont	Esztergomi Érsekség	17,75	299	48	11	-
12. I-Damásd	Esztergomi Érsekség	15	415	26	21	3
13. I-Pásztó	Hg. Esterházy Miklós	43	1091	43	11	-
14. I-Ság	B-bányai Jezsuita Kolostor	44	1175	44	15	23
15. Kemence	Esztergomi Érsekség	79	1511	85	20	9
16. Kiskeszzi	Esztergomi Főkáptalan	12,25	345	25	7	2
17. Kóspallag	Királyi Korona	21	576	27	10	4
18. Kövesd	Esztergomi Érsekség	29	1026	33	67	-
19. Leléd	Esztergomi Érsekség	10	204	16	17	-
20. Letkés	Esztergomi Főkáptalan	73,25	1834	71	11	5
21. M-Nosztra	Nosztrai Pálós Konvent	41,25	1282	42	50	12
22. N-Maros	Királyi Korona	59,5	1760	146	35	30
23. Pereszlény	Gr. Koháry János	45	1252	42	8	-
24. Perőcsény	Hg. Esterházy Miklós	45	1225	70	19	2
25. Szakállas	Hg. Esterházy Miklós	49,25	1252	49	2	8
26. Szalka	Esztergomi Érsekség	98	1768	108	15	3
27. Százd	Br. Hellenbach György	15	380	15	3	-
	Br. Hellenbach Károlyné	1	25	1	3	-
	Disznóssy István	4	101	4	-	-
	Disznóssy Pál	5	127	5	-	-
	Foglár Imre	3	76	3	2	-
	Gedey Ezékiel	4	101	4	2	-
	Szmrecsány Istvánné	2	51	2	1	-
28. Szette	Esztergomi Érsekség	19,25	284	39	11	3
29. Szoh	Esztergomi Főkáptalan	52	1412	66	28	11
30. Szokolya	Hg. Esterházy Miklós	40,5	1027	64	32	6
31. Tesmag	B-bányai Jezsuita Kolostor	41	1042	45	25	5
32. Téssa	Foglár Imre	6,125	157	9	6	3
33. Tölgyes	Esztergomi Főkáptalan	36	914	43	6	3

Településeink közül tizenkettőnek ismeretes a magyaron kívül a szláv elnevezése is: Bél, Ipolypasztó, Peröcsény, Százd, Baráti, Bernece, Gyerk, Kemence, Pereszlény, Tesmag, Visk és Drégely, míg hat német névvel is bírt: Börzsöny, Bernece, Kemence, Tesmag, Visk és Drégely. Vagyis szláv és német néven is ismert 5 falu: Bernece, Kemence, Tesmag, Visk és Drégely.

Ugyanakkor az uralkodó nyelv 32 településen a magyar; a szláv Bajtán (viszont nem ismeretes a település szláv elnevezése), Börzsönyben (ezzel szemben német neve ismert), Damásdon, Kövesden és Lelédén (de szláv nevük nem szerepel a helységnévtárban). A *Lexicon locorum* a lakosság számára vonatkozó adatokat nem közöl, külterületekről sem tesz említést.

Vályi András országleírása a 18. század végéről

Első betűrendes honismereti lexikonunkban Vályi András, a pesti egyetem professzora már művének alcímében jelzi, hogy "[...] minden hazánkbeli Vármegyék, Városok, Faluk, Puszták; uradalmak, fábrikák, huták, hámorok [...] Földes Urok, fekvések, történettyek [...]" ismertetését nyújtja.¹⁶

Dél-Hont pusztái:

Ganad. Szabad pusztája Hont Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Érsekség, fekszik B ö r s ö n y h ö z nem meszsze, mellynek filiája, és határja hozzá hasonló.¹⁷

Haraszt. Szabad pusztája Hont Vármegyében, földes Ura B. Lusinszky és Korponay Uraságok.¹⁸

Olvár. Szabad pusztája Hont Vármegyében, földes Ura a' Rozsnyai Káptalanbéli Uraság, fekszik Ipolysághoz közel, mellynek filiája, és Tesznályhoz (pontosabban: Tesmaghoz. K. J.) tartozik, határja jó, vagyonyjai is jelesek.¹⁹

Parassa. Szabad pusztája Hont Vármegyében, földes Ura a' Rosnyói Káptalanbéli Uraság, fekszik Ipolysághoz közel, mellynek filiája, s hozzá tartozandó.²⁰

Tarcsán. Szabad pusztája Hont Vármegyében, földes Ura Gr. Koháry Uraság, fekszik F. Szemerédhez nem meszsze, mellynek filiája.²¹

Toronya. Hont Vármegyében Szállás, földes Ura a' Religyiói Kintstár.²²

Helynévtár a 19. század elejéről

A régi magyar helynévtárak sorában nevezetes helyet foglal el Lipszky János *Repertoriuma*, mely szoros betűrendben közli Magyarországot, Horvátországot, Szlavónia, a katonai határőrvidék és Erdély helységeinek nevét és azok jogállását.

Vizsgált területünkről a helynévtárban 4 oppidum: Börzsöny, Nagy-Maros, Ság és Szalka; 32 pagus: Bajtha, Baráti, Bél, Bernece, Damásd, Drégely, Gyerk, Helemba, Hidvég, Hont, Kemence, Kis-Keszi, Kospallag, Kövesd, Leled, Letkés, Lonthó, Mikola, Nosztré, Palánk, Pásztó, Pereszlény, Peröcsény, Százd, Szete, Szob, Szokolya, Tesmág, Tésa, Tölgyes, Visk és Zebegény; továbbá 6 praedium: Ganád, Haraszt, Olvár, Parassa alias Szurdok, Szakállós és Tarcsány szerepel.²³ A praediumok többsége: Ganád, Olvár, Parassa és Tarcsány elpusztásodott középkori falu, míg a Peröcsény határában lévő Harasztot a katonai felmérés térképe juhászatnak jelöli. A 21. lábjegyzetben közölt helyesbítés után a helységek jogállása: 4 mezőváros, 33 falu és 5 pusztája.

Becses statisztikai forrásunk Ludovico Nagy Notitiae-ja

Nagy Lajos latin nyelvű kétkötetes munkája²⁴ alfabetikus rendben szól a megyékről és az egyes katonai körzetekről, ismerteti azok földrajzi viszonyait, közigazgatását, felsorolja a városokat, mezővárosokat, falvakat, pusztákat. Először nyújt részletes kimutatást a lakóházak és a lakosok számáról, vallási megoszlásáról. Mivel II. József által elrendelt, és 1784-85-ben végrehajtott népszámlálás Hont vármegyei anyaga megsemmisült, vidékünkre vonatkozó legkorábbi pontos demográfiai adatokat innen nyerhetünk. A külterületi lakóhelyeket praedium (pusztája), illetve diverticulum (más külterület) néven adja meg

Honthensis Comitatus – Praedia et Diverticula¹

	Ház	Lakos	
Ganád	2	15	(Börzsöny határában)
Haraszt	2	18	(Perőcsény határában))
Lipótz	2	14	(Tesmagh, az Olvár-patak mentén)
Olvár	7	45	(Tesmagh határának északi részén)
Óvár	4	21	(Palásti határ délkeleti sarkában)
Parasza ²	?	?	
Szakálos ³	?	?	
Szurdok	8	52	(Ság és Hont között)
Tartsány	3	24	(Szemeréd határában)
Toronya	?	?	

Településeink és lakosságuk Fényes Elek munkáiban

Fényes Eleknek (1807–1876), a közgazdasági statisztika jelentős képviselőjének két művét is fel tudjuk használni a Börzsöny-vidék külterületi lakotthelyeinek topográfiájához. Magyarország állapotáról készített nagyszabású munkájáért az MTA elismerésében részesült. Az ország általános leírása után bemutatja a megyéket, s a mezővárosokon, falvakon túl a pusztákat is felsorolja, de falvakhoz kapcsolódásukat nem tünteti fel.²⁸ A már ismert 4 mezővárosunkat és 33 községünket veszi fel művébe. Munkájában említett dél-honti puszták: Ganád 29, Haraszt 19, Lipócz 16, Olvár 42, Óvár 33, Szurdok 61 és Tarsány 18 lakossal.

Geográfiai szótárában az egyes helységekről szólva nemcsak azok fekvését ismerteti, hanem részletesen szól a határról és a határ művelési ágak szerinti megoszlásáról is. A 37 helység közül külterülettel bíró településeink határában található, illetve egyházszerkezettel hozzájuk tartozó puszták a következők:

- 1, Börzsön (Leich-Pilsen), német-tót-magyar mezőváros: Ganád pusztája, Börzsöny fiókja, 29 kat. lak.
- 2, Készi (Kis-) magyar falu: Dávidréve pusztája, Kiskeszti határához tartozik.
- 3, Vámos-Mikola, magyar falu: Haraszt pusztája, Vámos-Mikola fiókja, 19 kat. lakossal.
- 4, Ipoly-Ságh, magyar mezőváros: Olvár pusztája, Ipoly-Ság filiája, 42 kat. lakos; Szurdok pusztája, Ipolyság filiája, 61 kat. lakos.
- 5, Szalka, magyar mezőváros: Szekeres pusztája.
- 6, Tesmagh, magyar falu: Óvár pusztája, Palást filiája, 26 kat., 7 evang. lakossal.
- 7, Visk, Tarsány pusztája, A. Szemeréd filiája, 18 kat. lakos.²⁹

A külterületi lakotthelyek száma némi növekedést mutat. A mezővárosok – Maros kivételével – rendelkeznek pusztával. Szerzőnk korábbi munkájában 7 dél-honti pusztát sorol fel, mostani művében 8 található (egyedül Lipócz nem szerepel előző említéseiből).

Hont vármegye a 19. század közepén

A 19. században Hont vármegyéről a legrészletesebb leírás ifjú Palugyay Imre (1818–1866) statisztikus, jogtörténész tollából született.

Kimutatása szerint 1780-ban a megye 3 járásában 3 szabad királyi város, 9 mezőváros, 168 falu, míg 1843-ban ugyancsak 3 szabad kir. és bányaváros, 9 mezőváros, 174 falu és 42 *népes pusztája* vagyis összesen 228 népes lakhely található.

Az 1850. évi országos összeírás alkalmával 3 szabad királyi bányavárost, 8 mezővárost, 175 falut és 24 pusztát találtak. A végszervezés 1852-ben Hont vármegyében 3 szabad kir. várost, 9 mezővárost, 175 falut, 1 praediumot és 63 pusztát, összesen 251 lakhelyet rögzített. Különös, hogy a praedium és a puszták – utóbbiak száma jelentősen megnőtt – külön kategóriaként szerepel nála.³⁰

Borovszky Samu vármegye monográfiája

Borovszky Samu (1860–1912) történetíró Sziklay Jánossal együtt szerkesztette a Magyarország vármegyéi és városai c. sorozat első négy kötetét.³¹

A Hont vármegyei és Selmeczbánya sz. kir. város című kötet – a kiadási év feltüntetése nélkül – 1906-ban jelent meg Budapesten.³² A kötet elején található Hont vármegye térkép és Virter Ferenc (Drégelypalánk: Matunák Mihály) tollából származó Hont vármegye községei című fejezet is feltünteti, illetve említi a településekhez tartozó majorokat, pusztákat, de számottevő eltérésekkel.

A külterületi lakotthelyekről legfrissebb, megbízható és hivatalos adatokkal a népszámlálások és a helységnévtárak szolgálnak (2-3 év); a monográfiák esetében az adatgyűjtés és a kiadás között már 4-5 év is eltelhet. A térképek 8-10 éves vagy még régebbi állapotokat tükröznek.

Térképek

A katonai felmérések térképei

Magyarország első katonai (josefiniánus) felmérése az 1780–1784 között lezajló katonai topográfiai felmérés eredménye, és az első olyan térképmű, amelyik településszint alatt (utcák, házak, dűlők) mutatja be a teljes országot. Az 1:28800 méretarányú topográfiai térkép ábrázolja a domborzatot, utakat, építményeket, vízálózatot, települések és földrajzi alakulatok nevét és tájékoztató jelleggel a mezőgazdasági területek művelési ágát.³³

Ez az első olyan munka, amelyben megjelennek a gazdasági tevékenységekkel kapcsolatos, szinte mindegyik településen és külterületükön megtalálható létesítmények, építmények: malmok, tégláégető, bányák, juhászatok, vámházak. De említenek csárdát és majort Százdról, cigány házakat és Kis Város nevű külterületet Viskről, bányaművelésre utaló épületeket Börzsönyből.

A történelmi Magyarország első részletes topográfiai térképezése az úrbéri rendezés és első helységnévtárunk készítésének korát tükrözi. A helyismerettel rendelkezőknek feltűnik, hogy Drégely és Palánk – akkor még különálló – helységeink nevét a térképkészítők felcserélték.

Magyarország második katonai felmérése 1806–1869 között zajlott le, eredményét franciskánus térképnek nevezik. Amásodik felmérés a josefiniánus térkép tapasztalatai alapján, annak aktualizálásával, újamérésével, hibáinak kiküszöbölésével történt.³⁴

Magyarország harmadik katonai felmérése két részletben, 1869–1873 között Erdélyben, 1872–1884 között Magyarországon és a Partiumban valósult meg, az Osztrák–Magyar Monarchia utolsó nagy térképészeti vállalkozásának önálló részeként. A térképmű egészét, a teljes elkészült munkát ferencjózsefi térképnek szokták nevezni.³⁵

Gönczy Pál Hont vármegye térképe

Gönczy Pál (1817–1892) a német nyelvű térképek kiszorítása céljából szerkesztette a Magyar Korona Országai Faliabrosza című térképet.³⁶ 1890-ben bocsátotta útjára az általa tervezett, Kogutowicz Manó rajzolta *Magyarország megyéinek kézi atlaszát*, melynek Hont megyei falitérképe 1886-ban már megjelent.

További felhasznált térképek

Hont vármegye közigazgatási és földművelési térképe 1912-ből³⁷

Magyarország katonai felmérése, 1941³⁸

Településeink külterületi lakotthelyei és földrajzi fekvésük

A szócikkekben követett sorrend:

A település törzskönyvezés szerinti elnevezése

A település jogállása

Lakossága 1910-ben (összes népesség, külterületekkel együtt)³⁹

Fekvése (ha a település jelenlegi határainkon túlra került, zárójelben szlovák helyneve)

A külterületi lakotthelyek említésének időrendje.

Az évszámokhoz tartozó források:

1784: I. katonai felmérés térképe; 1799: VÁLYI; 1808: LIPSZKY; 1828: NAGY; 1836–40: FÉNYES; 1850: Országos összeírás adatai PALUGYAY közlése alapján; 1851: FÉNYES; 1852: PALUGYAY; 1863: Helynévtár;⁴⁰ 1864–66: PESTY; 1869: II. katonai felmérés térképe; 1873: Helységnévtár;⁴¹ 1882: Helységnévtár;⁴² 1884: III. katonai felmérés térképe; 1886: GÖNCZY; 1893: Helységnévtár;⁴³ 1902: Helységnévtár;⁴⁴ 1906: BOROVSZKY; 1912: Hontvármegye térképe; 1913: Helységnévtár;⁴⁵ 1920: Népszámlálás;⁴⁶ 1930: Népszámlálás;⁴⁷ 1941: Magyarország katonai felmérésének térképe.

A külterületi lakotthelyek között legkorábbi említéssel a várromot, kolostort, remetebarangot és elpusztult településre utaló építményt (templom) is szerepeltetem. Malmok közül csak a falvakon kívül lévöket, bányákat csak telep esetén, tégláégetőket, kápolnákat nem említem. A helynevek közlésénél megtartottam a korabeli helyesírást és rövidítéseket.

1. Bajta kisközség 583 lakossal a Helembai-hegység (Burda) északnyugati peremén (Szlovákia, **Bajtava**). 1864–66: Pusztá Palota kopasz kősziklás hegy; Bajtai csárda – előbb bormérés, most romladék;⁴⁸ 1869: Bajthai Csárda – az Ipolyságra vivő országút mellett; 1884: Palota pusztá; 1886: Palota p. 1912: Palota p. – a községtől délnyugatra az erdőben.

2. Bernecebaráti a Börzsöny északi szélén, a Kemence-patak partján; 1928-ban egyesítették Baráti és Bernece 1774 óta egybeépült falvakat.

1930: Külterület 61 lakos; 1941: Csitári-pusztá az Irtvány-hegyen; Heremalom a falu szélén, a Nagy-völgy elején, közelében két órház; Kinszky-major⁴⁹, a Bernecebaráti – Ipolyság út mellett jobbra, a Szuha-patak közelében.

Baráti kisközség 478 lakossal.

1784: Unt: m. /Alsó patakmalom/; 1864–66: község malma;⁵⁰ 1869: két patakmalom; az országút mellett: Szarvas Korcsma;⁵¹ 1884: Baráti malom; W. H. Szarvas /csárda/; 1902: Dulánszky⁵² major, 23 lakos; 1906: *Dulánszky-major*; 1913: Adolfmajor, 24 lakos (A lakók számából arra következtetünk, hogy névváltozás történt; újabban Kinszky.); Szarvaskorcsma, 7 lakó.

Bernece kisközség 1240 lélekkel.

1784: Ob: m. /Felső patakmalom/; 1869: két patakmalom; 1884: Alsó és Felső malom; Irtvány pusztá az Irtvány hegyen; 1886: Irtvány p.; 1902: Csitári p. 11 lakos (Nem azonos a Hont melletti Csitár pusztával; korábban Irtvány p.); 1906: *Csitári pusztá*; 1912: Irtvány p. 1913: Csitáripusztá 13 lakos.

3. Drégelypalánk kisközség 1625 lakossal az Ipoly-völgy középső részén, a folyó bal partján; 1863 után egyesítették Drégely és Palánk községet.

1784: Drégely: vízimalom az Ipolyon; Palánk: Schloss Dregel /várrom/; a falu szélén patakmalom, a patak felső folyásánál, a vár alatt még egy (Hont és Nógrád megye határán, Nagyoroszi mezőváros közelségében);⁵³ 1869: Drégely M. /malom/ az Ipolyon; egy patakmalom a község szélén; a hegyeken túl Deszkas J. H. /vadászház/; 1884: Babát pusztá, Deszkás pusztá, Új major a Drégely-palánk – Hont országút mellett balra; 1886: Babát p., Deszkás p., Új m. 1893: Újmajor, Babát p., Deszkás p., Gólyagaz p. (Talán a Golyogár dűlő közelében lehetett az ipolyhidvégi határ mellett, hiszen 1882-ben még Hidvéghez tartozott.) 1902: Babát p. 7 lakó; Deszkás p. 5 lakó; Öregmajor 23 lakos (Helyét nem sikerült meghatározni, mivel térképen nem található.); Újmajor 76 lakos; 1906: *Babátpusztá, Deszkáspusztá, Öregmajor, Szondymajor (korábban Újmajor)*; 1912: *Babát p. (Az országút mellett tünteti fel a térkép.); Deszkás p.* 1913: Babátmajor 16 lélek; Deszkáspusztá 6 lakó; Öregmajor 20 lakos; Gólyagaz p. 5 lakó; Szondymajor 59 lakos; 1920: Szondimajor 94 lakos, egyéb külterület 65 lakos; 1941: Babat-pusztá, a Kecsebérc alatt, Drégelyvár közelében; Deszkás-pusztá, a Nagy-völgyben, a Kecsebérc túlsó oldalán, közelében két órház; Szondy-major, a Drégelypalánk – Hont út bal oldalán, közelében a Szondy-kápolna.

4. Garamkövesd kisközség 1226 lakossal a Helembai-hegység délnyugati peremén, a Garam torkolatának közelében (Szlovákia, **Kamenica nad Hronom**).

1784: vízimalom a falu alatti csatornán; 1869: malom az Uhlisko-patakon; J. H. Hallás tanja /Halásztanya vadászház/ a Duna-parton; 1884: 2 patakmalom az Uhlisko-patakon; Kövesdi pusztá; J. H. /vadászház/; 1886: Kövesdi p. 1893: Primási p. (névváltozás); 1902: Garamkövesdi p. 35 lakos; Kovácspatak nyaraló telep; Uhliszka malom 11 lakó; 1906: *Garamkövesdi pusztá, Kovácspatak nyaraló, Uhliszka malom*;

1912: Urasági mjr. (előtte Kövesdi p.); 1913: Garamkövesdi p. 32 lakos; Kovácspatak nyaraló telep 20 lakos; Uhliszkómalom 7 lakó; 1941: Garamkövesdi pusztá, a Bajtai-pataktól északnyugatra; Vadászlak, a Sziklás hegy alatt, a Duna közelében.

5. Gyerk kisközség 567 lakossal az Ipoly menti dombságban, az Ipoly jobb partján, Ipolyságtól északnyugatra (Szlovákia, **Hrkovce**).

1784: Ipoly-malom; 1869: Ipoly-malom a falu alatti folyószakaszon; 1893: Szóvad p. 1902: Szóvad p. 20 lakos; 1906: *Szóvad pusztá*; 1913: Szóvadpusztá 28 lakos; 1941: Gyerki-major, a Kocsári és a Piliske hegy között, Kistompa és Kistúr határának közelében; valószínű, hogy Szóvad újabb elnevezése.

6. Helemba kisközség 1040 lakossal a Helembai-hegység délkeleti lábánál, az Ipoly torkolatánál (Szlovákia, **Chľaba**).

1864–66: az erdőben az esztergomi főkáptalan béresháza és juhakla;⁵⁴ 1884: Helembai pusztá (a Sáncz irtás szélén, a hegység Ipoly felőli részén); 1886: Helembai p.; 1902: Somosi p. 6 lakóval; 1906: Helembai p. – térképen, Somosi pusztá – szövegben;⁵⁵ 1912: Helembai mjr. 1913: Somosipusztá 6 lélek. Az elnevezések és helymegjelölések ugyanarra a külterületre vonatkoznak.

Jegyzetek:

1 ILLYÉS Gyula: *Puszták népe*. Budapest 1972. 8.

2 Valószínű, hogy Ipolyság kórházalapító főorvosa, dr. Kovács Sebestény Endre iránti tiszteletből nevezték így a környéket, kinek egykor özvegye birtokolta a pusztát.

3 Két korábbi munkámban már érintettem ezt a témát: az *Alma mater – Dokumentumok és emlékek a vámosmikolai, perőcsényi és tésai iskolák történetéből* című könyvem (Vámosmikola, 2008; a továbbiakban: KOCZÓ 2008.) A tésai és a szeteharaszti iskola fejezetében bemutattam néhány közeli település külterületi lakotthelyét és az esztergomi érsek egykori majoriskoláját. A *Börzsöny anyánk, Ipoly apánk – A határvidék környezet-, gazdálkodás- és életmódtörténete* című monográfiának (Vámosmikola, 2013; a továbbiakban: KOCZÓ 2013.) néhány fejezetében – a vidék településeinek gazdálkodási adatai; a szlovákiai települések és a Börzsönyvidék lakóinak életmódja a XX. században – ugyancsak foglalkoztam a majorok, puszták, tagok szerepével.

4 KOVACSICS József: A történeti statisztikai helységnévtár előzményei. In *Magyarország Történeti Statisztikai Helységnévtára. 15. Pest megye*. Sorozatszerk. KOVACSICS József. Budapest 2000. 8–9., 11. (A továbbiakban KOVACSICS 2000a.)

5 *Magyarország 1903–1912 között törzskönyvezett lakotthelyei a XX. század végén*. Szerk. LELKES György. Budapest 2001.

6 LELKES 2001 56.

7 HÁLA József: Földrajzi nevek az Ipoly mentén. In *Börzsöny néprajza*. Szerk. IKVAI Nándor. Szentendre 1977. 585–626. (Studia Comitatus 5.); TÖRÖK Tamás: *Ipoly mente helynevei*. Somorja 2011. (Adattár. 1. k. Alsó-Ipoly mente.)

8 KOVACSICS 2000a. 12.

9 SZÚCSNÉ Kerti Anita – SZÚCS István: *Településföldrajz*. Debrecen 2007. 7–8., 12.

10 PESTY Frigyes kéziratos helynévtárából. *Hont vármegye és kiegészítések*. Az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára Pesty Frigyes gyűjteményének 33. kötetéből közreadja BOGNÁR András. Szentendre 1984. 218. (A továbbiakban PESTY 1984.)

11 Mária Terézia úrbéri tabellák. HONT. <http://archivportal.arcanum.hu/urberi/opt/a130904.htm?v=pdf&a=start> (az anyag letöltése: 2014. június 26.). Újabban: <https://archives.hungaricana.hu/hu/urberi/>

12 Magyarország helységeinek 1773-ban készült hivatalos összeírása. Kiadja a magyar békeküldöttség. *Lexicon locorum Regni Hungariae populosorum anno 1773 officiose confectum*. Budapestini 1920. (A továbbiakban: *Lexicon locorum* 1920.)

13 *Lexicon locorum* 1920. 117–118.

14 *Lexicon locorum* 1920. 119–120.

15 *Lexicon locorum* 1920. 121–122.

16 VÁLYI András: *Magyar Országának leírása*. I–III. k. Budán 1796–1799.

17 VÁLYI II. 1799. 12.

Dél-Hont települései és külterületi lakothelyei Gönczi Pál 1886. évi megyetérképén

- 18 VÁLYI II. 1799. 144. Bizonytalan, hogy a leírás – a megnevezett földesurak személye miatt – a Perőcsényhez tartozó Harasztról szól-e. Az a tény viszont, hogy a Hont megyei Haraszti falu is ugyanazon oldalon szerepel a lexikonban, erősíti feltevésünket, hogy Perőcsény Harasztról van szó.
- 19 VÁLYI II. 1799. 709.
- 20 VÁLYI III. 1799. 21.
- 21 VÁLYI III. 1799. 461.
- 22 VÁLYI III. 1799. 518.
- 23 A falvak közül hiányzik Szakállos. A puszták között viszont ott találjuk, mely nyilvánvalóan téves besorolás. Lipszky ugyanis Heves megyében faluként tünteti fel az ottani Szakállos pusztát!
- 24 NAGY, Ludovico: *Notitiae politico-geographico-statisticae inlyti Regni Hungariae, partiumque eidem adnexarum* I-II. k. Buda, 1828 –1829.
- 25 NAGY I. 1828. 172.
- 26 Azonosnak tekinthető Szurdokkal.
- 27 A Hont megyei Szakállost faluként és pusztaként is feltünteti (talán Lipszky nyomán).
- 28 FÉNYES Elek: *Magyarországnak, s a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statistikai és geographiai tekintetben*, I-VI. Pest 1836-1840. Magyar Társadalomtudományok Digitális Archívuma. Adatbázisok. Fenyves.xls (az anyag letöltése: 2016. június 8.)
- 29 *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és pusztá, betürendben körülményesen leiratik.* Kiadta FÉNYES Elek. Pesten 1851. <http://www.fszek.hu/digitdoc/fenyves/> (az anyag letöltése: 2016. június 18.)
- 30 PALUGYAY Imre: *Békés-Csanád, Csongrád és Honth vármegyék leírása*. Pest 1855. 565–566. (Magyarország történeti, földirati és állami legújabb leírása)
- 31 *Magyar Életrajzi Lexikon 1000–1990*. Főszerk. KENYERES Ágnes. <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/> (megtekintve: 2017. május 23.)
- 32 *Hont vármegye és Selmeczbánya sz. kir. város*. Szerk. BOROVSZKY Samu. Budapest [é. n.]. (Magyarország vármegyéi és városai Magyarország monografiája). (A továbbiakban BOROVSZKY [é. n.]
- 33 A Habsburg Birodalom Történelmi Térképei. *Az Első Katonai Felmérés (1763–1787)* <http://mapire.eu/hu/> (az anyag letöltése: 2017. május 23.)
- 34 A Habsburg Birodalom Történelmi Térképei. *A Második Katonai Felmérés (1806–1869)*. <http://mapire.eu/hu/> (az anyag letöltése: 2017. máj. 23.)
- 35 A Habsburg Birodalom Történelmi Térképei. *A Harmadik Katonai Felmérés (1869–1887)*. <http://mapire.eu/hu/> (az anyag letöltése: 2017. május. 23.)
- 36 KENYERES <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/> (megtekintve: 2017. május 19.)
- 37 *Hont vármegye közigazgatási és földművelési térképe*. Szerkesztetett és nyomtatott a m. kir. állami nyomdában. 1912
- 38 A Habsburg Birodalom Történelmi Térképei. *Magyarország Katonai Felmérése (1941)*. <http://mapire.eu/hu/map/hungary1941/> (az anyag letöltése: 2017. május. 23.)
- 39 1–3. az 1913. évi Helységnévtárban közölt adatok alapján.
- 40 *Magyarország helynévtára*. A különféle kormányzati ágak szerinti beosztás kimutatásával mint az 1863. év elején fennállott. Összeáll. B. – R. – A. – P. Pest 1863.
- 41 *A Magyar Korona Országainak helységnévtára*. Szerk. Országos Magyar Királyi Statistikai Hivatal. Budapest 1873.
- 42 *A Magyar Korona Országainak helységnévtára*. Szerk. KOLLERFFY Mihály – JEKELFALUSSY József. Budapest 1882.
- 43 *Magyarország helységnévtára tekintettel a közigazgatási, népességi és felekezeti viszonyokra*. Szerk. DVORZSÁK János. Budapest 1893.
- 44 *A Magyar Korona Országainak helységnévtára 1902*. Szerk. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest
- 45 *A Magyar Szent Korona Országainak helységnévtára 1913*. Szerk. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest 1913.
- 46 *Az 1920. évi népszámlálás*. Első rész. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest 1923. (Magyar Statisztikai Közlemények, Új sorozat, 69. k.)
- 47 *Az 1930. évi népszámlálás*. I. rész. Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest 1932. (Magyar Statisztikai Közlemények, Új sorozat, 83. k.)

48 PESTY 1984. 49–50.

49 Tulajdonosáról, Kinszky Józsefről, aki 241 kh-at birtokolt a község határában. Lásd KOCZÓ 2013. 310.

50 PESTY 1984. 56.

51 Az ipolysági országúton fekvő régi híres csárda. A negyvenes /1940-es/ években lakóépület lett. Majd határőr laktanya épült a helyén. Lásd *A föld, ahol születtünk. Emlékképek Bernecebarátiból.* Szerk. SÁGI Ilona. Budapest 2010. 16.

52 Vélhetően Dulánszky Nándor (1829–1896) esztergomi kanonokról (1874-86), utóbb pécsi püspökről kapta nevét. Vö. KENYERES

53 A térképészítők a két településnevet felcserélték.

54 PESTY 1984. 135.

55 BOROVSZKY [é. n.] 46.

KISS ANNA MÁRIA*versei***A média margójára(Az égi teremben)**

Az albatrosz lihegett.
Rápillantott a cinege nem létező cipőjére,
de nem volt rá ideje, hogy szóba is hozza, mert egy dörgő hang rárivallt - Hess! Varjú!
Az albatrosz szárnyaszegetten hallgatott, okosabbnak vélte félrehúzódni.
(Odüsszeusz szólt. Azt mesélik, falovon vágatott, s szirének vették karjaikba.)

Lassan gyülekezett a sokaság.
Sorstársaival lebegve, Madárka érkezett, karjaival szárnyalt,
két gyöngéd kezébe fogta mindegyikük arcát, s fejét félrebillentve hallgatott.
Megszólaltak a harsonák,
Lucifer botorkált be részegen.
Köszöntötte a gyülekezet tagjait, leereszkedően parolázott Ikarusszal,
kinek rosszkedve lett.

Nemsokára félve ölelve fiát, zuhant.
Aztán jöttek hölgyek, szebbnél is ékeesebbek...
Elsőül Éva, anyaszült meztelenül.
Látásán Lucifer kéjesen nyögött.
Kézen fogva gyermekét, Júlia.
Szeme kutatta az egybegyülteket, könny csorrant az arcán.
Az este végéig csak folyt, egyre folyt, nem látván Rómeót.
(Mélyről az ólomkatona nézett fel rá szerelmesen, de ő
oly piciny volt, s Júlia oly szomorú.)

A gyerek húzogatta a ruhaujját s, hogy választ nem kapott,
a cinege cipőjét keresgélte.
(Ki erről – semmit sem- tudott.)
A cinke búsan gubbasztott egy sarokban,
míg egy csengő hang rá nem nevetett,
s át nem nyújtotta cipője sarkába rejtett hétkrajcárosát.
A kis gyufaárus lány felsóhajtott,
lángot imádkozott,
majd nagymamája ölébe fészkelődve, elaludt.
Ekkor valaki szólt.
Lucifer kijózanodott.
(A daliás Káint, ki százszor döfte le Ábelt, már észre sem vette.)
Dühében elvitte Iluskát Jánosa mellől
Ő szendén, szemlesütve engedett...
Az albatrosz nézte.

Áradtak a hegedűk.
Mama jött serényen,
kosárral kezében,
egy fényképet mutatott és halkán kérdezte-
-Ez itt a fiam, nem látta valaki? A fiam... kérem... ismerik?

S az égi teremben felüvöltött a csend.

Egy perc szünet szonett

hamuszürke légy, végtelen mozim,
zord árnyékot úgy se - most akartam.
megnyerte, vigye hát, e léha lutrin,
talizmán vagyok, téglá a nyakban.

s mindhiába szólt fülembé Puskin,
morbid ordítás volt, puha-halkban,
hó-vászonra feszült, bús Harlekin,
törpe-tünde kő, s egy régi paplan.

végtelenbe, emberségbe húzom
Anna (máris) legyen láthatatlan,
bár vízholdó asszonyként ápolom,

fejbe gyűrve rejti - fáradhatatlan.
szavak csorognak bohócarcomon,
tegez engem - egy szép mondattalan.

Huszadik századi koszorú (Czékmány Sándornak)

Szomorú vasárnap, már járt vele erre,
gyerekkori patyolattisztaságok,
pókhálón napozó harmatgolyók, ecset alatt a táj.
Szovjet laktanyák csöndjében alszik,
békén szuszog egy ötven éves békabát,
térdemre veszem, anyja-apja helyett simogatom.
Szeretem a szabadságot, otthagynom neki
az utolsó kiflit is - a közös asztalon.
Liba-tolla, mint a fény - olyan szépen hallgat.
Kút kávéján bádognapohár.

CSÁKY KÁROLY

Körforgás

Pirosra váltott ismét
a nap,
s bebújt
paplana alá
az estnek.
A korai szürkületben még
látjuk,
amint
átöleli
a tájat az ég, majd
kiteríti
csillagos
hálóingét
a szerelmesek álmai fölé.
Minket
már
szétválasztott
eme nagy körforgása a kozmosznak,
de újra
összeálmodjuk
egymást
s ami
szétesett,
hogy jelen lehessünk itt is, ott is.

2018. október 6.

Sz. Végh Erzsébet:Éjszakai égbolt

H. TÚRI KLÁRA

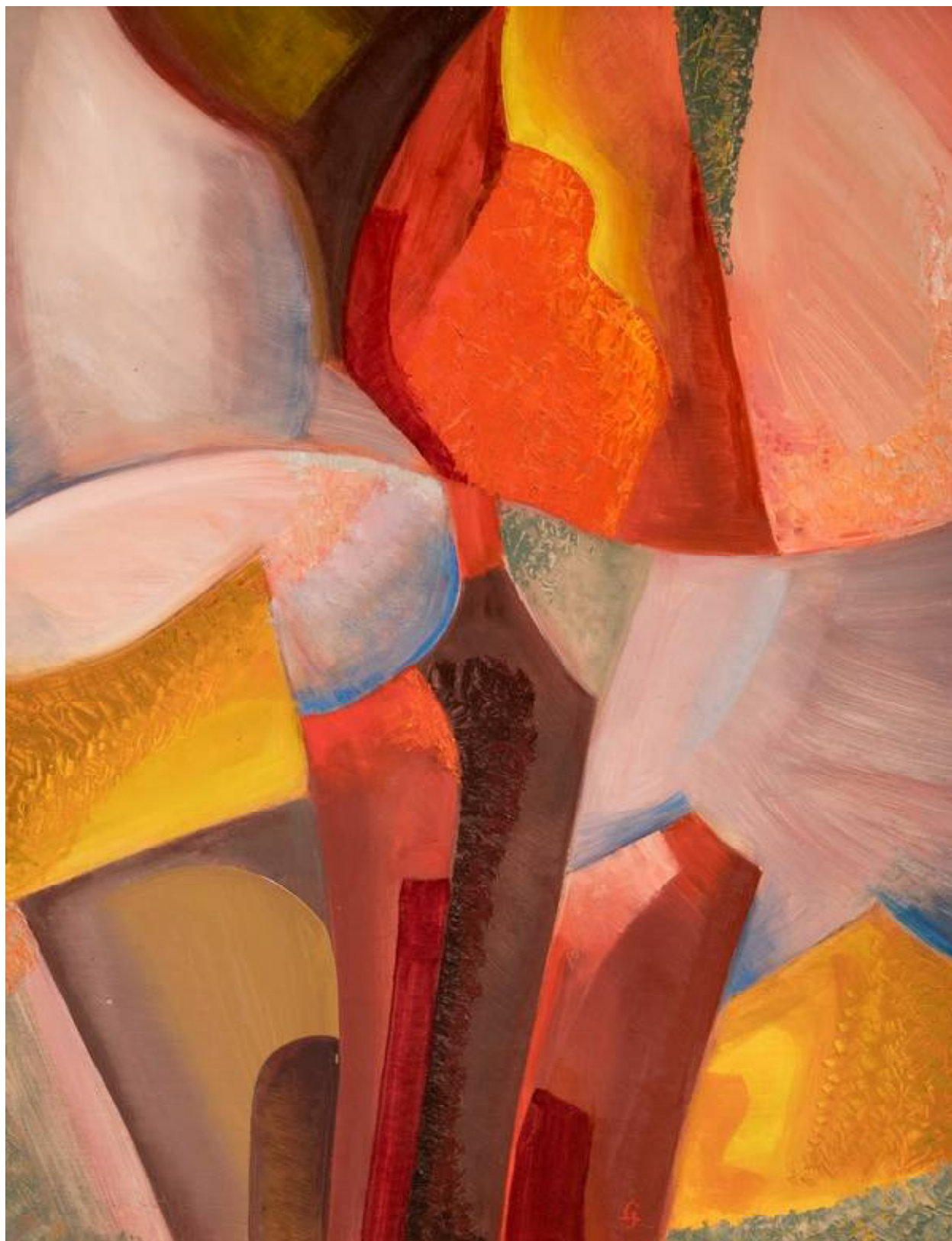
Messze hallszik...

Messze hallszik Erdély
Papi s deáki hangja
1956
Október-ünnepén
Por-lepett vihar-vert
Sziklatömbbe vésett
Fekete-fehér történelme
Óriás emlékkövén
Fáklyavivő angyalok
Léptét feltételeznénk

S kilépve a Világszabadságból
Egy isteni örök Igazságot
Koszorúk örökzöld körén
Az emberben kiapadt fény
Világa újjáéledését

S abban egy Barótról jött kép
Nemzetalkotó termésköve alól
Újrasarjadt reményt
A föltámadt Magyarországról

2018.

Losonczy Ildikó: Kísértetek

KOVÁCS T. ISTVÁN

Borús az ég

Az újságíró megvette a helyi lapot, amelybe hosszú idő után először írt egy cikket a lakótelepi rendetlen viszonyokról. Most sem akart ugyan publikálni, de az emberek biztatták, hogy vesse már papírra, hogy mi folyik itt. Fizeti a város a közterület-felügyelőket, a környezetvédelmi szakembereket, van lokálpatrióta egyesület, és több illetékes hatóság. A polgári védelmisek is a város autóival szaladgálnak. Ám ennek a sokféle szervezetnek az embereit sohasem látni a területen. Ülnek a kényelmes hivatalaikban. Talán nem is tudják, meg sem látják, mennyi itt az utcai szemét, az életveszélyt okozó közlekedési szabálytalanság, s hogy a köztéri randalírozók a lakók szeme láttára verik szét a parkban elhelyezett padokat, fémkereskedőhöz viszik eladni a vaslemezből készült utcai szeméttartókat. Ha pedig valaki szól nekik, akkor veréssel fenyegetik meg.

Erről írt a lapnak, s most várta a cikk megjelenését. Ám hiába.

Hát persze - gondolta. Ez a mostani szerkesztő nem akar újat húzni a polgármesteri hivatal illetékeseivel. Hiszen nagy urak azok. Nem érdemes kockáztatni. Ezt már többször is tapasztalta, mikor hasonló témáról írt. Pedig, aki ezt a pályát választja, annak tudnia kell, hogy ez kockázatokkal járó hivatás.

Bartalos kolléga is azért haragszik rá, mert egyszer azt mondta neki; - Ha nincs bátorságod megírni a kritikus témákat, akkor menj el inkább könyvelőnek. Na persze ez sem volt jó hasonlat, mert a könyvelés is a valóság objektív tükré. Hacsak nem hamisak a tételek.

Ebben az újságban folyton csak a sikerekről írnak. A polgármester fényképe minden héten bekerül az újságba. Most értekezletet, vagy ünnepséget nyitott meg, máshol szalagot vágott át, egy másik képen a vendég államtitkárral mosolyog. Ez itt a fő téma - sistereg magában a zszurnaliszta.

Közben az emberek folyton kérdezzgetik tőle; - Nem írsz mostanában? Mondogatják, hogy már régen olvasták valamilyen írását.

Kitérő válaszokat ad. Arra hivatkozik, hogy ő nem belső munkatárs. Országos laptól ment nyugdíjba. Ide csak akkor ír, ha valami nagyon foglalkoztatja. Ami a nyugdíjat illeti, maradt neki még ahhoz másfél év letölteni való ideje. Először csak munkanélküli volt, mikor a lap megszűnt.

- Mi lesz most velünk? - nézett rá akkor kétségbe esve a felesége. Isten őrizz, hogy még őrá is rá kerüljön a sor a vállalatnál, amely elég gyöngye lábakon áll azóta is, hogy a külföldi tőkés megvásárolta. A nagylányt taníttatni kell. A fiú nősülés előtt áll. Sok pénzre lenne még nagy szükség - gondoltak rá mind a ketten.

- Ne félj amíg engem látsz! - vigasztalta a feleségét. Teleírom én külső szerzőként is a magyar sajtót.

Hát, eleinte ment is a dolog valahogy. Külsőzött. Dolgozott vagy hatféle újságnak. Ám azok egymás után mondtak csődöt. Az első sokk akkor érte, amikor a Kittenberger Kálmán napokról írt vagy harminc sort egy országos lapnak, de a rovatvezető kislány hatsoros hírt csinált belőle.

- Ez vidéki, periférikus téma - jelentette ki, amikor Komlóssy Péter szóvá tette, hogy a nagy vadász azért mégis csak volt valaki, s megérdemelte volna azt a harminc sort.

- Periférikus téma - hajtogatta makacsul a lány. - Vidéki dolgokról akkor írjon, ha lemond a polgármester, vagy valami botrány történik.

Olyan mérges lett erre, hogy köszönés nélkül hagyta ott a rovatvezetőt. Később egy telefaxot küldött a címére, de úgy, hogy a titkárságon keresztül, a főszerkesztő is tudjon róla: - „A polgármester nem mondott le. Botrányal nem szolgálhatok. További együttműködésemmre ne számítson.”

Lassan, fokozatosan szűntek meg a szerkesztőségi kapcsolatai. Abból is sokszor támadtak konfliktusai, hogy az emberek bizalmatlanná váltak. Nem szívesen nyilatkoztak. Megjelenés előtt el akarták olvasni a kéziratot. Ezért azt el kellett hozzájuk küldeni a Neten. Vagy még egyszer oda kellett menni, ha az illetőnek

nem volt számítógépe. Volt, aki megijedt a saját, a nyomtatásra váró szavaitól és kihúzta, átfogalmazta a már megírt sorokat. Újra át kellett dolgozni az anyagot. Ki kellett javítani a rosszul szerkesztett mondataikat. A tiszteletdíjból a benzin és a telefonköltsége sem térült meg.

Abba kell ezt hagyni - látta be a sok bosszúság után. Pedig a lendkerék azután is jó ideig forog még, mikor a gépet már kikapcsolták.

Vissza kell térni az irodalomhoz, amivel az újságírás miatt felhagyott. A pályára kerülés óta nem írt sem prózát, sem verset. A napilap robotos világában erre nem is lett volna módja. Hátha van még parázs a hamu alatt - foglalkoztatta a gondolat. A mindennapos felszíni jelenségek helyett írni az általánosról, az okról, ami az okozatot kiváltja. Ha ugyan arról is hajlandó még valaki olvasni - jutott eszébe. Mert bármerre jár, vonaton, autóbuszon utazva, hivatalos helyiségekben várakozva, többnyire bulvárlapokat lát az emberek kezében. Az előbb is azért háborodott fel, mikor az újságosnál vásárolt. Az egyik sajtótermék címlapján a válófélben levő színész házaspárról szóló képriportot látta meg. Róluk írnak öles betűkkel. A pénzéhes szenzációhajhászat még az ilyen helyzetben sem kíméli az emberi méltóságot-háborgott magában.

Na, de az egyéb napilapok is milyen stílusban írnak? Átveszik a hivatali zsargont, holott a hivataloknak is a nemzeti nyelv tisztaságára kellene vigyázniuk. A nagy, nemzeti szólamokat ismételtetők is projektnek mondják és írják a tervezetet, tendernek a pályázatot, mitingnek az értekezletet, átstrukturálásnak az átszervezést, konszenzusnak az egyetértést, marketingcenter a kereskedelmi központ, a mezőgazdaság agrárium, csak értse a mindennapok embere.

Átnézte az újságot. Aztán az ablakhoz ment. Pillantást vetett az ősz impresszionista színkeverékére.

- Ismét el kell söpörni a járdát beborító faleveleket - állapította meg. Munka közben gondolkozni is lehet még a "struktúraváltáson" - mosolyodott el magában, és kiment a kapu elé. A söprés mindig nehezen halad, mert a járókelők meg-megállnak a szorgoskodó ember mellett egy kis beszélgetésre.

- Jól összegyűlt megint - szólította meg egy idős asszony, akit névről nem ismert.

- Sok levelet hozott a postás - tréfálkozott Komlóssy.

- Na, de az ember szervezetének kell ez a kis mozgás - magyarázta az asszony.

- Hát, bizony kell - helyeselt Komlóssy, mire az asszony magyarázni kezdte, hogy neki is arra volna szüksége, de nagyon nehezebbre esik.

- Erőltetni kell azt, mert különben berozsdásodunk.

- Tudja, én nagyon beteg vagyok. A szívem nem bírja.

- Kis lazító séta ebéd után, vagy lefekvés előtt, annak is jót tesz - próbált tanácsot adni az újságíró, mert a segíteni akarás az egyik tulajdonsága volt.

- Hát, operáltak engem a szívvel - folytatta magyarázatát az idős nő, és hosszan magyarázta, hogy hol, mikor, meg hogy mint keletkezett az infarktusa.

Komlóssy egy kicsit hosszúnak tartotta az elbeszélését. Nem bánta volna, ha már tovább áll, mert hamar akart végezni, hogy odabent meg tudja hallgatni a déli híreket. Ám hiába tett enyhe célzásnak szánva néhány húzást a lombsöprővel, az idős hölgy tovább magyarázta, hogy Plavixot is szed. Meg, hogy feledékeny. Újabban a hűsboltba sem mer bemenni, mert a múltkor rosszul számolt, s követelte a visszajáró pénzt. Csakhogy, mint végül kiderült, a boltos rendesen visszaadta. Pedig azelőtt ő az egyszerűbb tételeket fejből számolta ki. Pénztáros volt a vállalatnál. Most aztán szégyelli magát.

- Hát, a Plavix-al tessék vigyázni. Ha fogorvoshoz megy, mindig tájékoztassa.

- Azzal már nincs bajom. Csak a fáradtság, meg a feledékenység. Az a baj.

- Arra is tetszik kapni valamit?

- Kaptam a Notropilt, de már nem szedem.

- Azt pedig kellene.

- Nem győzöm uram. Nem győzöm azt a sok gyógyszert. Kicsi a nyugdíj. Azért.

- Mennyi?

- Hatvanezer egymagamra. Tudja, sok mindenen mentem én már keresztül. Meghalt a férjem. Azután meg a fiam. A sok bánat miatt lettem én ilyen beteg. Pedig azelőtt, hajjaj! Erős asszony voltam, sokat bírtam. De, hát mindannyiunk felett múlik az idő.

- Az emberre is érvényes, hogy az anyag kifárad. Ezt muszáj megértenünk.

- Hát, én most vagyok hetvenöt éves. Csodálatos módon bele vagyok nyugodva, hogy ilyenkor már az ember az egyik nap még van, beszélget, s másnap már lehet, hogy a hűtőkamrában tárolják.
- Ugyan már! - próbált vigasztalásként bókolni Komlóssy: - Nem látni magán azt a hetvenötöt.
- Hát, ezt köszönöm. Ezért érdemes volt itt megállni - nevette el magát az asszony. Tudja, nagyon egyedül vagyok. Azért szeretek mindenkivel egy kicsit beszélgetni, de mostmár hagyom magát dolgozni – mondta, és elindult az orvosi rendelő irányába.
- Komlóssy észrevette, hogy a hölgy kicsit felvidéki akcentussal beszél. Azok közé a történelem által meggyötörtek közé tartozhat, akiket a háború után áttelepítettek és a sok viszontagság után itt teremtettek új otthon maguknak. Közel az országhatár. Nem múlik el, fel-felbuzog még mindig az ide be, és innen kitelepítettek fájó emléke. Ha ő még mindig aktív újságíró lenne, meghívatná magát a nő otthonába, hogy többet beszélgessenek. Portrét írna róla. Feltárná a múltját, bemutatná a környezetét, a mindennapi gondjait. Hátha valaki elolvashatná és segítene rajta, a magukra maradt öregek egyikéről. Ezért lenne érdemes írni. Na, de hova? Minek, ha redaktor uraimékat csak a szenzáció érdekli.
- Hm.- gondolta aztán, a söprögetés közben. Mégis meg kell írni milyen a világ itt lent, ahol nagyon halvány a fény, a kisemberek feje fölött mindig borús az ég. Oda kell menni, jópofizni a szerkesztő urak előtt, ha nehezére esik is. Közérdekből, mert erre kényszeríti az emberség törvénye.

Bardócz Lajos: Kék farkasok

KURUC TÓTH TAMÁS

BUDDHA TOVÁBB

“Ha a folyadékot szögletes
edénybe öntik,
akkor szögletes
formája lesz.

Ellentétben mind azon
esetekkel, amikor gömbölyű
formájú edénybe
öntik a folyadékot,
mert akkor
a folyadéknak
gömbölyű lesz
a formája.”

/BUDDHA/

**Ha egy edénybe
poshadt, vagy jó
vizet öntenek,
attól még az az edény
ugyanaz a szögletes,
vagy gömbölyű
edény marad.**

**A poshadt és
nem poshadt víz
ugyanúgy felveszi
mind a szögletes,
mind pedig a gömbölyű
edény formáját, akkor,
amikor beleöntik
a szögletes,
vagy gömbölyű
formájú edénybe.**

A poshadt, vagy
nem poshadt víz,
csak akkor veszi
fel a gömbölyű,
vagy szögletes
edény formáját,
ha bele is öntik
a poshadt
vagy nem
poshadt vizet
abba az edénybe,
amelyiknek szögletes,
vagy gömbölyű
a formája.

Az üres edény
semminek nem
ad formát,
amit nem
öntenek bele
az üres edénybe.

Ez, a gömbölyű formájú
edényre ugyan úgy igaz, mint
arra az üres edényre,
amelyiknek szögletes a formája.

A mederbe nem terelt,
és edénybe nem öntött víz
pedig formátlan akkor is,
ha poshadt
és akkor is, ha nem.

A folyadék az folyadék.
Az edény az edény.
A folyadék nem edény.
Az edény pedig nem folyadék.

Ez akkor is igaz a
folyadékra
és az edényre, ha
bele öntik az edénybe

a folyadékot,
és akkor is igaz,
ha nem.

Az iható folyadék
sem iható
edény nélkül,
és az üres edényből pedig
semmi sem iható.

A nem iható víz pedig
mindegy, hogy edényben van,
vagy nincs edényben,
és az is mindegy,
hogy milyen formájú
edényben tartják
a vizet,
ha nem iható.

A nagy poshadt víz
is poshadt.

A kis poshadt víz
is poshadt.

A nagy és
kis iható víz is iható.
És így a nagy és a
kis iható vizet is
meg lehet inni.

A tiszta víz
is megposhad,
ha nem isszák meg.

Ez, a szögletes edényben
tartott tiszta és
meg nem ivott vízre
ugyanúgy érvényes,

mint arra a
meg nem ivott
tiszta vízre,

amit gömbölyű
edényben tartanak.

A poshadt víz azonban
nem tisztul meg
az edényben attól,
hogy békén hagyják,
és nem isszák meg.

De attól sem tisztul meg
a poshadt víz,
ha nem hagyják békén
az edényben
és megisszák.

Ez, a szögletes
edényben tartott
és békén hagyott,
vagy meg ivott
poshadt vízre
ugyanúgy érvényes,
mint arra
a poshadt vízre,
amit kerek edényben
hagynak békén, vagy
nem hagynak békén, és
abból isznak meg.

A poshadt víz
nem attól poshadt,
hogy nem isszák meg,
vagy megisszák.

Akkor sem, ha szögletes,
és akkor sem,
ha gömbölyű
edényben hagyják békén,
vagy gömbölyű,

vagy szögletes
edényből isszák meg
azt a vizet,
amelyik poshadt.

Az edényt
nem lehet meginni.

**Nem iható
az az edény sem,
amejiknek gömbölyű-,
és nem iható
az az edény sem,
amejiknek pedig
szögletes a formája.**

**A szomjas embernek mindegy,
hogy az üres edény formája
gömbölyű vagy szögletes.**

**És az is mindegy neki,
hogy a vízzel telt
edénynek formája
szögletes e,
vagy gömbölyű.**

**A szomjas szomjas marad,
ha összetöri az edényeket.**

**Akkor is, ha szögletes,
és akkor is,
ha gömbölyű
edényeket tör össze.**

**Az ép edény is
üres marad,
ha nem öntenek
bele vizet.**

**Az összetört edényből
szétfolyó poshadt víz
nem volt tiszta
csak azért,
mert összetört**

az az edény,
amiből szétfolyt.

És az összetört edényben
tartott tiszta víz
sem volt poshadt,
csak azért,
mert összetört az az edény,
amiben volt.

A poshadt és tiszta víz
poshadt és tiszta volt
akkor is, ha kerek,
és akkor is, ha gömbölyű
volt az az összetört edény,
amiben a tiszta,
vagy poshadt víz állt akkor,
amikor a gömbölyű,
vagy szögletes edény összetört.

Ez, az egyazon
szögletes edényben
levő poshadt
vagy tiszta vízre
ugyanúgy igaz,

mint arra a poshadt
vagy tiszta vízre,
amit kerek,
vagy szögletes
edényben tartottak
az előtt,
hogy a szögletes,
vagy kerek edény
összetört volna.

A poshadt víz
poshadt volt,
a tiszta víz
pedig tiszta.

Akkor is,
ha összetört az edény,
és akkor is, ha nem.

Mert a poshadt víz

nem tisztul meg attól,
ha az az edény összetörik,
amiben tartották.

Akkor sem, ha szögletes
és akkor sem, ha kerek
edényben volt poshadt.

És a tiszta vizet
se mondd poshadtnak,
csak azért mert összetört
az az edény, amiben volt.

Akkor sem,
ha az a víz
- amit e miatt
nem ihattál meg -
szögletes -
és akkor sem,
ha kerek edényben
volt tiszta,
mielőtt az összetört
edényből szétfolyt.

A poshadt víz
nem tisztul meg attól,
ha tiszta
vizet öntenek hozzá.

A tiszta víz azonban
egy csepp poshadt
víztől is poshadt lesz.

Akkor is, ha
szögletes, vagy
gömbölyű edényben
tartott tiszta vízhez
öntik hozzá

és akkor is, ha
a gömbölyű, vagy
szögletes edényben
tartott poshadt vízhez
öntik hozzá a tisztát.

És akkor is, ha
szögletes vagy gömbölyű
edényből öntik

a tiszta vízhez
a poshadtat,

és akkor is,
ha a poshadt vizet
a tisztához
gömbölyű,
vagy szögletes
edényből öntik.

A víznek nem hiányzik
sem a szögletes
sem pedig a
gömbölyű edény.

És a víz sem hiányzik
sem a gömbölyű
sem pedig
a szögletes edénynek.

A víz a szomjas
embernek hiányzik.

Neki van
szüksége edényre,
és neki van
szüksége vízre.

Aki nem ivással
akarja oltani a szomját,
az meghal.

Aki poshadt vizet iszik,
az meghal.

Aki nem iszik vizet,
az meghal.

És aki
csak vizet iszik,
az is meghal.

Az edények összetörnek.

Akkor is, ha szögletes
és akkor is,
ha gömbölyű a formájuk.

Ahogy az üres és
tele edény is
összetörik
előbb-utóbb.

A víz nem tud összetörni.

Erre a poshadt,
és szétfolyó víz
ugyan úgy képtelen,
mint ahogy képtelen erre,
az a szétfolyó víz is,
amelyik tiszta.

Ez, az összetört
szögletes edényből
elfolyó vízre
ugyanúgy igaz,

Mint arra a vízre,
amelyik az összetört,
gömbölyű edényből
folyik a földre.

A földre folyó
poshadt víz
nem tisztul meg
a földtől felszínétől,

És a földre folyó
tiszta víz
a földtől felszínétől
olyan lesz,
ami nem iható.

A föld felszínére
folyó iható víz
elkoszosodik,
a poshadt víz

pedig poshadt marad.

**A föld felszínétől
elkoszosodott tiszta víz
a Nap hevétől felszáll,
és a földön hagyja
a piszkot.**

**A Nap hevétől
felhevült poshadt víz
is felszáll,
és nem marad poshadt.**

**És a földbe
leszivárgó víz -
legyen az poshadt,
vagy elkoszosodott -
a föld mélyében
már ihatóvá válik
a földtől.**

**Ez, a szögletes
formájú edényből
földre öntött tiszta,
és poshadt vízre
ugyanúgy igaz,
mint arra a poshadt,
vagy tiszta vízre,
amelyiket
gömbölyű
edényből öntenek
a földre.**

**És ez igaz
arra a poshadt,
vagy tiszta vízre is,
amelyik a szögletes,
vagy gömbölyű edényből
akkor ömlik a földre,
amikor összetörik
a szögletes,
vagy gömbölyű
formájú edény.**

**A kiömlő tiszta víz
elkoszosodik
a föld felszínétől.**

**A földre ömlő
poshadt víz
poshadt marad,
és elkoszosodik.**

**Az edényből
földre ömlő tiszta,
vagy poshadt víz,
mindíg csak
a föld felszínén keresztül
juthat el a mélybe.**

**Az összetört edénynek
nem edény a formája.**

**Az összetört edény
darabjainak összességükben
edény formája van.**

**Minden összetört edény
egy darabja
az összetört edény
egy darabjának
a formáját mutatja.**

**Minden összetört edény
egy darabja
az egész edény
egész formáját őrzi.**

**Az új edény
nem az igazi.**

**Akkor sem, ha gömbölyű,
és akkor sem,
ha szögletes
formája van
az új edénynek.**

**Sem a gömbölyű
edény helyére vett
gömbölyű, vagy
szögletes -**

**sem pedig a szögletes
edény helyére vett
szögletes vagy
gömbölyű edény
nem az igazi.**

**Az összetört edény
igazi marad.**

**Az összetört edény
egy darabja is igazibb,
mint az ép edény egésze.**

**Egy darabot
minden összetört
edényből őrizz meg!**

**Vedd a tenyeredbe
minden évben!**

Aztán hajolj a víz fölé!

**És a tenyeredet,
benne az edény
egy darabjával
merítsd a vízbe!**

Tartsd ott!

**És a vízen át
nézz rá!**

HORVÁTH ÖDÖN*versei***Kinőtt szárnyakkal**

Bizarr ötlete támadt. Megkísérli
a képtelent: felmászik egy sziklára.
Már régen szerette volna elérni
megálmodott célját: két kinőtt szárnya

segítségével messzire repülni,
Körülötte megfeneklett az élet.
Innen mindenképp el kell menekülni:
hiszen nem talál már se jót, se szépet.

Ahová a bűvös hang csalogatja:
a csodatevő Herceg birodalma,
ismert világunk ezer bonyodalma

nélkül. Az örök derűtség országa,
ahol nincs baj, gond, félelem, se kába
zavarodottság torzult valósága.

Én és a sas

A magasból zuhanórepüléssel
alábukó sas zsákmánya leszek.
Fenn a felhőkkel tarkított kék égen
repült, de sas szemével észrevett.

Karmai között tart, véresre sebzett.
Számára ma én vagyok az ebéd.
Nekem már végem, neked van mit enned
szép sas barátom; így döntött az ég.

Még éltem volna, eltartott a rét;
gyönyörű és illatos volt a táj,
az erdőből éppen odafutottam.

Akkor láttál meg és csaptál le rám.
Ez a sorsom. Mért nem vigyáztam jobban?
Fészkedben csőröd darabokra tép.

Őszi ragyogásban

A vadludak is elszálltak;
pár nappal előbb a fecskék.
A gólyák már nagyon fáztak;
ők már korábban felszedték

sátorfájuk. Hajnalfényben
gyorsan felszedelőzködtek,
s úgy mentek el észrevétlen,
ahogy kikeletkor jöttek.

Most pókszál csillog az este
narancssárga sugarában;
valahonnan kis legyecke

repül erre fürge szárnyal.
A többiek fenn, a fészkek
melegében heverésznek.

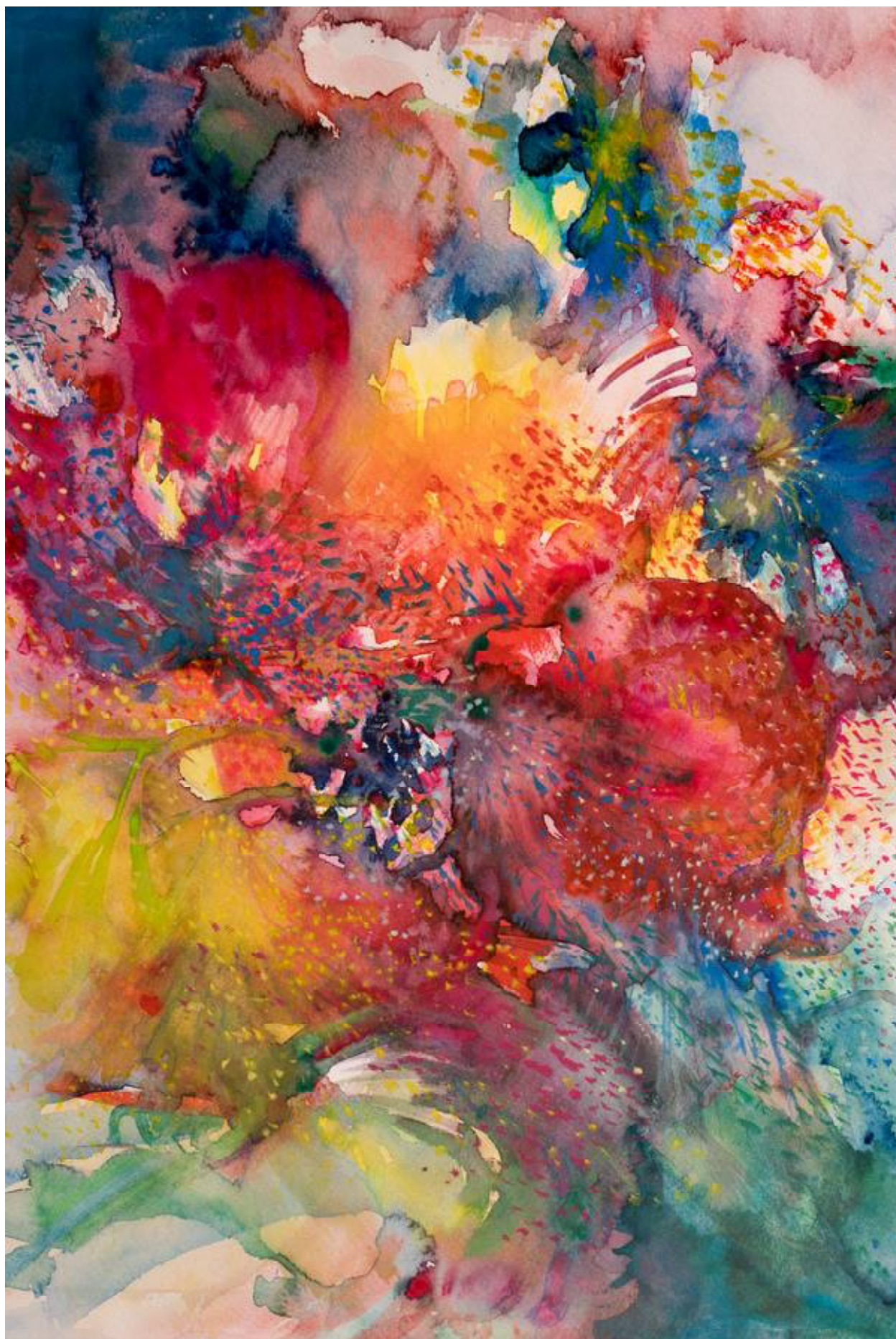
Higgy a Csöndnek!

Hét Bölcs szerint legáldottabb a Csönd!
Ha bármi rossz ér, ha házad leég,
ha lábad alatt megnyílik a föld,
ha villámait küldi rád az ég,

nagy bajodban a Csönd tanácsadó.
Higgy neki! Tudása szent, végtelen.
Tőle meghallod: számodra mi jó
és mi a nem jó, az értéktelen.

A Csönd minden pillanatban tanít.
Ha megfogadod tanításait,
mindegy, akármilyen körben forogsz,

bölcsen cselekszel, nagy csapás nem ér,
minden szava drágakővel felér;
előbb vagy utóbb megvilágosodsz.

Pálkovács Margit: Őszi tobzódás

VÉGH TAMÁS

Útközben

Lekottázhatatlan áradat.
Ritkás hajakon ősziült vérfolt,
Sutára tört- forrt csontokon
Karomnyi korlenyomat.
S az égboltban vásárolt
Csillagok között csak lapul,
Tejút- ködökben bujdokol,
Jóra szántan tékozol,
Álcázva alázza magát,
Rossz időkben, s helyeken,
Kertözönben, virághegyeken
Aszalt vérfolt csupán,
Tört csuklókon nap-halom.
Egy augusztusi napon,
Dombról levérző alkonyatok
Emlékei közé osonok.
Óráját sem tudom,
Mikor jártam arra utoljára,
Gyermek-szabadon.
Most újra úton vagyok,
Hazaindulok.

2016-08-10

Czudor Beáta: Háló

EGRY ARTÚR

MI KÓSSZA LOBÓK

fiatal farkasok az erdőn mi kóssa Lobók testvért
keresni lendültünk át a határon szűk ez az ország
hajtott hajtott a vágy hol vagy drága Lengyelország
te testvér ahol Báthory Bethlen és Horthy is elfért

piros volt útlevelünk akár a bizalom a munkahelyen
de érdekelt is felcsomagoltunk a kölykök mi négyen
boldog vad jelenet és itt szorongott sápadtan a képen
éhes szemeinkben az étvágy alkalmas barna éjfeleken

habzsoltuk az ételt fiatal horda ha megült egy asztalt
tele vedeltük a sört szőke szakállam napszitta liget lett
a parton s vesénk akkortájt még mindent megtett
a tenger a nyár a harmónia még minket marasztalt

kilencvenhárom nyarán por és hamu lett László halott
arca csak képtelen testi félelmek nélkül él bennem
kétezer négyben Mihály ágya kihült még temetetlen
a teste és ez az édes-keser emlék is magamra hagyott

de itt ülök mostan István beteg ágyán ahol keskeny a korlát
idefér teste ez öklömnyi ennyi maradt ott végig az ágyon
mit tehetünk mi mit mond el az orvos segíthet-e a rákon
a nagybeteg ember nem érzi múlik az élet fogynak az órák

mi ősz kivert farkasok az erdőn mi kóssa Lobók testvért
keresni vágyódtunk át a határon mert odalett ez az ország
hajtott valami valaki meghalt arcunkra lassan a por szállt
ahol egy testvér árva keresztül negyedik latornak megfér

Alexander Brunnhuber: Rasta Sun

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Kaland se

nincs egy fabatkám,
se fityingem, krajcárom,
se lyukas kétfillérem,
eu-penny se, ... korgok

mi lesz velem

érezem, sietni kell,
fogom a nyár kezét,
cítálok, cibálok, vissza,
tavaszról jöjjön, nekem

mi lesz velem

futott volna az őszbe, ködbe,
már elkushadt, de úgy, ...

pedig ígérte, bíz'isten, kaland,
nyári szerelem, ... csak mese

mi lesz velem

hja, pénz nélkül, hol élsz,
líra a tiéd, az se, üres főzelék,
tavasz vagy nyár, ... kukába,
tengsz-szlengsz győztese

mi lesz velem

Gelencsér János: Kék egű estben

PRIBOJSZKY MÁTYÁS**A “BOSZORKÁNY”
V. RÉSZ**

12. FEJEZET

Ágnes a második napon találkozott a hatalmas nappaliban a kislányokkal, Emivel és Fémivel. Élmény volt látni, hogy a két ikergyermek mennyire hasonlít egymásra, Ágnes egy pillanatig eltöprengett azon, hogyan fogja megkülönböztetni őket. De aztán észrevette, hogy Fémi szája – aki tíz perccel volt idősebb a húgánál – egy árnyalattal vastagabb, Eminek pedig világosabb színű a haja. Csöppet sem látszott rajtuk, hogy értelmi fogyatékosok lennének. Hangosan és illedelmesen köszöntek, egy icipicit be is rogyasztották a térdüket, mint jól nevelt kislányokhoz illett, és leplezetlen kíváncsisággal méregették az új házitanító nénit. – Szervusztok – köszöntötte őket Ágnes. – Gondolom, a nevem már tudjátok. Azért nem ártana közelebről is megismerkednünk. Mi a véleményetek?

A lányok egymásra bámultak és egyikük sem szólt semmit. Fémi a szőnyeget kapirgálta a cipőjével, Emia szoknyáját gyűrögette. Emi valamit súgott a testvérének, mire mindketten elnevettek magukat.

– Mi az, ami olyan vicces? – kérdezte Ágnes és letérdelt hozzájuk. – Áruljátok el nekem is.

A gyerekek elkomorultak és görcsösen megmarkolták egymás kezét, a nevetést mintha letörölték volna az arcukról. Dr. Sólyom aggodalmaskodva közelebb jött.

– Micsoda viselkedés ez? – szólt rájuk, de Ágnes könnyörögve ránézett: bízta csak rá. A doktor vállat vont és visszaült a foteljába, és üres pipája szopókáját rágcsálta idegesen.

Ágnes tovább kísérletezett.

– Tehát? Szeretném hallani, min nevettek olyan jót. Én is akarok egy jóízűt nevetni. No, hadd halljam, mi volt az, ne kéreessétek magatokat, nem vagytok ti kisbabák.

Válasz most sem érkezett, de már nem sunyták le olyan konokul a fejüket. Fémi megbökte Emit a könyökével, mire az visszabökött. Szemük pajkosan összevillant, aztán Fémi megszólalt.

– A néninek nincs szája?

Éktelen visítással kipukkadt belőlük a kacagás, jobbra-balra tekeregtek, Emi még toppantott is.

– Miért nincs? – mosolygott türelmesen Ágnes. – Hiszen halljátok, hogy beszélek.

– De akkor miért nem piros? – kérdezett vissza Emi, diadalmas mosollyal.

– Szerintetek pirosnak kellene lennie?

– Igen! – kiáltották a lányok egyszerre. – A néniknek piros a szájuk! Anyukáé is mindig piros volt.

Ágnes ránézett Sólyomra. A doktor szomorúan megcsóválta a fejét és szemmel láthatóan restellte gyermekei bugyutaságát. Fejmozdulatában a bocsánatkérés is benne volt, de Ágnes úgy tett, mintha nem vett volna róla tudomást.

– Jó, várjatok csak, mindjárt festek magamnak száját.

Félrefordult, előkapta a rúzsát és tükör nélkül, találomra, körberajzolta az ajkát.

– Na, most jobb? – fordult vissza.

A kislányok nagyot néztek. Meglepte őket, hogy csak úgy ripsz-ropsz, ott van a nénin a nagy, piros száj. Zavartan vihorásztak.

– Tetszik? – guggolt le hozzájuk Ágnes.

– I... igen. Nagyon szép.

– És most? – megpördült és a rúzzsal még vastagabb vonalat húzott.

Fémi és Emi meghökken. A természetesnél majdnem kétszeresére nagyították az ajkukat. Csak meredtek lenyűgözve, végül Eminek annyit sikerült kinyögnie:

– Ezt... ezt hogyan tetszett csinálni?

– Gyertek, megmutatom.

Bevonultak a kertre néző ablak melletti sarokba. Dr. Sólyom fokozódó érdeklődéssel figyelte őket és bólintott. Ez igen, a kis tanárnőnek sikerült magára vonnia a gyerekek figyelmét, s ehhez alig volt szüksége tíz percre, ez bravúros volt. Sőt zseniális! A két gyermek rajongó imádattal tapadt a lányhoz Lehet, hogy a barátja egy igazi gyöngyszemet ajánlott neki? Szegény lány, ilyen tehetséggel kénytelen házitanítónak menni, ahelyett, hogy iskolában osztogatná a tudást. Született gyógypedagógus, ez máris kiderült.

Eközben az ablak felől gyöngyöző kacagás hallatszott. Ágnes egyik formáról a másikra változtatta a szája alakját, a gyerekek visítottak a gyönyörűségtől.

– Látjátok, ilyen egyszerű – magyarázta nekik. – Mindenkinek megvan a maga természetes szájformája, de vannak nénik, akiknek az nem elég, ők többre, különbre vágynak és kifestik. De sokan nem szeretik festeni magukat. Majd ha rajzolni tanulunk, kipróbáljuk, rendben? Jó lesz?

– Nagyon jó! Most megünneljük rajzórát?

– Először aludnotok kell. Utazás után fáradtak lehettek, jót fog tenni, ha félóra lepihentek. A kedvemért, jó?

– Jó! – mondták a lányok és dr. Sólyom legnagyobb meglepetésére Ágnes nyakába vetették magukat, össze-vissza csókolva az arcát.

Fémi és Emi ragyogó képpel vonultak a hálósobájukba. Az ajtóban megálltak és visszaintegettek.

Ketten maradtak. Sólyom nem bírta megállni, hogy ki ne mondja:

– Gratulálok, kisasszony, maga aztán ért a gyerekeim nyelvén. Nem is emlékszem, mikor sikerült nappal ágyba dugni őket, most meg úgy mentek lefeküdni, mint az angyalok. Mondja, hogyan csinálta ezt?

– Egyszerű – mosolygott Ágnes. – Komolyan kell venni a kérdéseiket. Nem lesz velük baj.

– Bár úgy lenne! – bólintott rá Sólyom doktor nagyot sóhajtván.

– Úgy lesz, ígérem – nyugtatta a lány az idős embert. – Kérem, bízson bennem. Ezt a kis játékot a rúzzsal azért tettem, hogy már az első találkozásnál leszereljem az ellenkezésüket. Tisztában voltam azzal, hogy csupán provokáltak, vagy ha úgy tetszik, próbára akartak tenni, mennyire vagyok érzékeny. Arra törekedtem, hogy ne is legyen idejük kiélvezni a huncutkodásukat. Semmi jelentősége annak, hogy e pillanatban valóban alszanak-e, a lényeg, hogy engedelmeskedtek. Most persze rólam folyik a szó, a maguk módján, a saját szempontjaik alapján elemzik a viselkedésemet. Viszont nekem hivatkozási alap arra, hogy holnap is lefeküdjenek délben. Ilyen egyszerű.

– No igen – bólogatott dr. Sólyom. – Néha a legegyszerűbb dolgok a legnagyoszerűbbek, csak nem vesszük észre, elmegyünk mellettük. És most kérem, nézze át ezeket a füzeteket. A lányaim munkafüzetek. Az ön elődje eddig jutott el velük. Az írásuk kapkodó, a vonalak görbék, szaggatottak, a szavakból kimaradoznak betűk. A számolásban az alaplételek kezdetéig sikerült eljutni. A pszichiáter szerint ez nem rossz eredmény. Kíváncsi volnék az ön véleményére. Egyetért a megállapítással?

– Nehéz erre most felelősséggel válaszolni – lapozgatta a füzeteket Ágnes. – Lehet, hogy valóban komoly haladás, de az az érzésem, hogy ennél lényegesen többre képesek. Majd elválík. Azt azonban már most látom, hogy hiányzik az életükből az anyai szeretet. Bocsánatot kérek... Nem akarok önben sebeket felszaggatni, de erről is beszélünk kell. Abban látom a feladatom döntő részét, hogy a tanításuk mellett pótoljam ezt a hiányt, már amennyire ez lehetséges. Meggyőződésem, ha sikerül kivívnom a kislányok szeretetét, hamarosan el kell felejtünk azt, hogy... hogy...

– Mondja ki nyugodtan.

– Nos, úgy vélem, nem áll meg az a pszichiáteri diagnózis, miszerint jelentősen elmaradnak egy átlagos képességű gyermeki szinttől. Figyeltem a tekintetüket: csillogó, értelmes, lelkes. Ami azonban a legjobban meglepett, az a tény, hogy ez a kis játék az ő számukra sem volt több, mint bolondozás, tréfa. Természetes, hogy színészkedtek, amikor úgy tettek, mintha még sosem láttak volna nőt, aki nem rúzsozza az ajkát, magyarul, rendelkeznek humorérzéssel, márpedig ez jó jel, ezt aligha kell önnek elmagyaráznom. Nem lesz velük semmi baj, higgye el nekem, doktor úr.

– Köszönöm, kedves Ágnes. És most, ha megengedi... – állt fel Sólyom – kénytelen vagyok befejezni a beszélgetést. A húgomat várom, minden pillanatban megérkezhet, szeretném, ha összeismerkednének. Cecília roppant színes, érdekes, bár talán túlzottan is erős egyéniség, de azért remélem, kedvelni fogja őt.

- Kinézett az ablakon. A ház előtt ekkor állt meg egy fehér Mercedes. – Tessék, már itt is van. Kérem, maradjon, ha nincs ellen kifogása, essünk túl a bemutatáson.
- Ahogy kívánja, doktor úr.
- Megszólalt az utcai csöngő, Sólyom bentről nyitotta a kaput, a Mercedes lassan begördült és megállt közvetlenül a bejáratnál. Ágnes érdeklődve figyelte a kocsiból kilépő elegáns asszonyt. Meglepve látta, hogy az orvos zömök természetével szemben a testvére magas, erőteljes, és nagyon dekoratív jelenség. Sólyom a nyitott ajtóban fogadta a hűgát. Egy-két percig sugdolóztak, az asszony vissza akart fordulni, de a doktor megfogta a karját és gyöngéd erőszakkal, lelkesen biztatva betelerelte a nappaliba. Ágnes udvariasan felállva várta őket.
- Cilikém, drágám, engedd meg, hogy bemutassam neked a lányaim új tanítónőjét, Ágnest. Cecília ugyanazt a ruhát viselte, amit Rózsikánál, kiegészítve egy halványzöld sállal. Arca sápadt volt, szemei kialvatlanok. Alaposan megnézte magának a fiatalabb nőt, aztán kezét nyújtott.
- Üdvözlöm, kedvesem, szólítson Cecíliának. Egyébként Arató Károlyné vagyok.
- Köszönöm, Cecília. Az én nevem Tóth Ágnes.
- Találkozott már a gyerekekkel?
- Igen, néhány perccel ezelőtt.
- És milyen benyomást tettek magára?
- Aranyosak, engedelmesek, intelligensek és nagyon értelmeseek.
- Hm! Úgy gondolja? – Cecíliáról lerítt, hogy a véleménye jócskán eltér a másiktól, de tapintatból nem vitatkozik. – Innék valamit, Emil, és egy kávét is kérek. Rossz éjszakám volt.
- Igen azt látom – bólintott aggódva Sólyom. – Máris hozom a konyakot és a kávét. Ágnes, ugye, maga is kér. Örülnék, ha velünk maradna valameddig.
- Szívesen – felelte Ágnes és leült szemben Cecíliával. Az asszony rágyújtott egy illatos, női cigarettára. Ágnesnek feltűnt, hogy mennyire remeg a keze, s hogy pillanatra sem képes nyugton maradni; izgatottan fészkelődött, a ruháját igazgatta, szemei nyugtalanul jártak ide-oda, mintha állandóan keresne valamit. Közben egyfolytában beszélt.
- Szegény Emilt sajnálom a legjobban. Ez a két kis ártatlan nem tehet arról, hogy az anyjuk... pardon, lehet, hogy maga nem is tudja... hagyjuk a csodába, örökösen eljár a szám, ha kell, ha nem... Vegye úgy, kedvesem, hogy nem szóltam semmit. Pardon... mi is neve?
- Tóth Ágnes, asszonyom.
- Persze, persze, látja, milyen feledékeny vagyok. A bátyám jó ember, talán túlságosan is jó, bizonyára remekül kijönnek majd egymással. Bár, ahogy elnézem, kissé már idős magácskához.
- Nem értem, mire céloz, asszonyom – mondta hűvösen Ágnes, holott nagyon is jól értette.
- Kértem, hogy szólítson Cecíliának. Egyébként nem gondolok semmire. Egyszerűen csak megállapítottam, hogy Emil a nagyapja lehetne.
- Bocsásson meg, ha nem tudom követni a fonalat, de fel nem foghatom, mi jelentősége van ennek reám nézve.
- Annál jobb. Felejtse el... – folytatta volna, de a doktor visszaérkezett. Még hallhatta az utolsó szavakat.
- Már megint kezded, Cili? Ne vegye komolyan a hűgomat, Ágnes. Az a fixa ideája, hogy minden nő, aki a közelembbe kerül, meg akar fogni férjnek. Szerinte én egy álomlovag vagyok.
- Megnyugtathatom, kedves Cecília asszony, hogy a doktor urat részemről ilyen veszély nem fenyegeti – komolyodott el Ágnes arca. – Én a kislányokhoz jöttem ide, dolgozni, nem férjvadászatra. Más körülmények között ezt a feltételezését sértésnek venném.
- Cecília nagyot nézett a határozott hang hallatán. Kissé megszeppenve válaszolta:
- Elnézést, a világért sem akartam megbántani. Telefonált ma Károly?
- Hetek óta nem beszéltem a férjedd.
- Akkor lehetséges, hogy személyesen fog idejönni. Partit rendezünk és szeretném, ha te is ott lennél.
- No fene? Ti, partit? Mi ütött belétek? Valami nagy üzlet sikerült a sógoromnak és azt ünneplitek?
- Házassági évfordulónk lesz, ha elfelejtetted volna. A harmincadik!
- Sólyom fürkészőn nézett a hűgára, szája megnyílt, de aztán lenyelte, amit gondolt.

- Ne haragudj, Cilikém, valóban elfelejtettem. Szolgáljon mentésemül, hogy ti sosem szoktátok nagyobbra verni a házassági évfordulókat, még csak szóba sem hoztátok. Most meg hipp-hopp, egy egész parti! Mindenesetre, örülök és természetesen ott leszek.
- Gratulálok, Cecília. Harminc év egyazon házasságban manapság nem csekélység – mondta Ágnes.
- De mennyire, hogy nem! – sóhajtott Cecília. – Ha voltak is nehezebb időszakok, az idő mindent megszépít. Ha ismerné a férjemet, megértené, mire gondolok.
- Miért ne érteném? Magam is asszony vagyok, ha már nincs is férjem...
- Ágnes férje meghalt – szólt közbe Sólyom, látva a húga arcán az értetlenkedést.
- Elnézésüket kérem, készülnöm kell a délutáni tanulásra – állt fel Ágnes. Köszönöm az együttlétet. Viszontlátásra, Cecília, és fogadja jókívánságaimat. További kellemes beszélgetést – mondta és egyenes léptekkel kisetett a szobából.
- Szép nő – jegyezte meg Cecília és a bátyjára sandított.
- Ne fantáziálj, Cili – nevetett a doktor. – Inkább azt mond meg, miért jöttél. Mi ez a parti, és miféle új hóbort szállt meg benneteket, hogy házassági évfordulót csaptok.
- Az asszony zsebkendőt vett elő a retiküljéből, odaszoritotta a szeméhez. Sólyom hökkenten fedezte fel húga arcán a legördülő könnycseppeket.
- Ūristen! – fogta meg a nő kezét. – Ekkora a baj? No, beszélj, mondj el mindent. Összevesztetek?
- Ellenkezőleg – szipogta Cecília. – Örömben sírok. Csoda történt, Emil.
- Csoda?
- Igen, az. Csoda. Egy boldog asszonyt látsz magad előtt. Károllyal kibékültünk.
- Tessék? – kiáltott fel a doktor. – Már megbocsáss, de én azt sem tudtam, hogy haragban voltatok.
- Nem is úgy értem, hogy nem szóltunk egymáshoz. Csak járta ő is a maga útját és én is jártam. Semmi közünk nem volt egymáshoz, úgy éltünk, mint két idegen, akik jobb híján elviselik a másik létezését, és kész. Te orvos is vagy, nem csak a bátyám, nyíltan beszélhetek előtted. Több, mint öt éve nem alszunk egy szobában. Amióta az új házba költöztünk, még a hálószobáinkat is úgy osztotta el, hogy az épület két ellentétes szárnyára kerüljenek. Számtalanszor előfordult, hogy tudván tudtam, ott alszik nála valamelyik kis nőcskéje, és nem tehettem semmit...
- Mert neked is voltak a szeretőid – mordult közbe Sólyom.
- Megesett, nem tagadom. Miért, én nem kereshettem magamnak némi vigasztalást? Hát persze, hogy voltak szeretőim, de közel sem annyi, mint neki. De ennek az áldatlan állapotnak egyszer s mindenkorra vége. Vége, érted, mit jelent ez?
- Nem igazán... Az ilyesmihez többnyire kevés az elhatározás, főként, ha egyoldalúan történik.
- De mi nem egyoldalúan döntöttünk így. Leültünk és őszintén megbeszéltünk mindent. Károly is, és én is sírtunk, aztán... aztán sok elvesztegetett év után összeborultunk. Ennek lassan már két hete. Sosem hittem volna, hogy a férjem ilyen melegszívű, odaadó tud lenni.
- Hihetetlen – meredt maga elé leesett állal a doktor. – Veletek tényleg csoda történt.
- S ez még semmi! A fülem hallatára, a saját szemem láttára dobta ki a szeretőjét. Azokkal a barátaival is szakított, akik hűséges kísérői voltak az éjszakában, a lumpolásban. És most jön a legnagyobb meglepetés. Felkészültél?
- Ne kímélj!
- Károly elhatározta, hogy visszavonul az üzlettől. Már így is annyi pénzünk van, hogy életünk végéig sem tudjuk elkölteni, gyerekünk nincs. Utazunk, élünk egymásnak, megpróbáljuk bepótolni az elfecsérelt esztendőket. Emil, én olyan, de olyan boldog vagyok!
- S én nem kevésbé – csókolta meg húga lángoló arcát Sólyom. – De áruld el, hogyan sikerült ezt a fantasztikus fordulatot véghez vinni?
- Ki fogsz nevetni, de nem bánom – hajtotta le szép fejét Cecília. – Egy egyszerű, külvárosi nőnek köszönhetek mindent. Egy látnoknak. Ő nyitotta fel a szemem. Egy jósnő!
- Egy jósnő? – Sólyom lelke legmélyéig felháborodott. – Elment az eszed, Cili? Csak nem azt akarod mondani, hogy művelt, tanult, vagyonos nő létedre holmi jósnőkhöz jársz tanácsért?
- Ha egy asszony boldogtalan, akkor nem számít, mennyire iskolázott, s hogy hány diplomája van.

Boldogtalan és kész, s ha azon múlik, örültségekre is képes. Károly nem engedett dolgozni, sértette a hiúságát, hogy a felesége mások beosztottja legyen. Megvásárolta azt a tervezőirodát, ahol voltam és első dolga volt engem elbocsátani. Mit tehettem volna? Ültem otthon, éltem a gazdag úrinők életét, és unatkoztam. Egyik ruhaszalomból ki, a másikba be, ez volt minden szórakozásom.

– De akkor is, Cili... te és egy külvárosi, primitív jósnő... Méltatlan hozzád. És ne haragudj... hozzám is az. Meg vagyok sértődve miattad.

– Lehet. Én mégis legszívesebben kezet csókolnék annak a nőnek, mert hajszálpontosan úgy történt minden, ahogy ő mondta. Úgy határoztam, hogy a jövőben figyelemmel fogom kísérni a sorsát. Barkóné Piri – ismered őt, együtt jártunk gimnáziumba, te is udvaroltál neki – egy házban lakik Rózsikával, a jósnővel, ő hozott össze vele. Piri szerint már egész kiterjedt klientúrája van a mi Rózsikánknak, csupa hozzám hasonlóan gazdag nő, bár ebben kételkedem, mert ahogy elnéztem, meglehetősen szerény körülmények között él. Tulajdonképpen, ha jobban belegondolok, nem is jósol, inkább olyan, mint egy amerikai pszichoanalitikus, csak ez nem faggatja az embert, hanem kitalálja a problémádat, s utána elfelejti az egészet. Egyszer téged is szívesen elvinnék hozzá.

– Na de Cilikém! Már megint elszaladt a fantáziád – csóválta fejét a férfi. – Csak nem képzeld, hogy doktor Sólyom Emil nyugalmazott sebész főorvos jósolgatni jár? Rajtam nevetne a világ, és teljes joggal tenné. Nem, erről szó sem lehet, hála Istennek, én nem szorulok mások tanácsára, legalábbis egyelőre. Rám ne számíts.

– Ne félj, nem erőltetek. Várom a válaszod. Számíthatunk rád a partinkon?

– Természetesen. Ez magától értetődik.

– Drága vagy – csókolta meg bátyját az asszony. – Karcsi is nagyon boldog lesz. No, puszi! Mindenesetre vigyázz erre a szép, ifjú hölgyre, nehogy elcsavarja a fejedet. Hozd el őt is, ha jónak látod. De légy óvatos, ti férfiak olyan gyerekek tudtok lenni!

– Jó, majd vigyázok – hagyta rá a doktor. – De nem hinném, hogy Ágnes el akarna jönni.

13. FEJEZET

Sudár úr végzett a járda söprögetésével. Még túl korán van az ebédhez – pillantott az órájára –, fogta magát és letelepedett a ház előtti árnyékos padra megpihenni. Az utca kihalt volt, a nagy meleg bekergette az embereket a hűvös lakásokba. Nem is akart sokáig kinn maradni, éppen csak annyi ideig, amíg elszív egy cigarettát. Ebből azonban semmi sem lett, mert kiderült, hogy a gyufáját a lakásban felejtette. Bosszankodva sodorgatta ujjai között a cigarettáját, s már éppen indulni akart, amikor a sarkon feltűnt a csinos Szabóné. Tudta, hogy a fiatalasszony dohányzik, ezért inkább úgy döntött, megvárja, amúgy is beszélni akart vele. Vissza akarta kérni tőle a pincekulcsot, amit egy héttel ezelőtt adott kölcsön, mert állítólag Klárka elveszítette a magáét, és készíttetnie kellett helyette másikat.

– Jó napot, Sudár úr – ért oda az asszony. – Nem fél, hogy napszúrást kap?

– Kezét csókolom, Klárka! Köszönöm, hogy aggódik értem, de sose féltsen, nem árt nekem a nap, volt módom hozzászokni a kazán mellett a meleghez. Elkészült a másolat a pincekulcsról?

– Jaj, hogy én milyen dinka vagyok! – csapott a homlokára Klárka. – Képzeld, azóta is a táskámban hurcolom. Kérem, legyen még egy napig türelemmel. Ígérem, holnap visszaadom.

– Rendben van, nincs semmi baj – Sudár úr legbelül nagyot káromkodott. – Rossz kedvűnek látszik, Klárka. Már elnézést, a világért sem akarom faggatni. Van tüze?

– Hogyne, parancsoljon – vette elő az öngyújtóját Klárka. – Magára nem is lehet haragudni, Sudár úr. Maga az egész környék legaranyosabb úriembere, bár mindenki ilyen volna. Eh! Hiába, nem vagyunk egyformák. Utálom, gyűlölöm ezt az átkozott lakótelepet.

– Hogy mondhat ilyet, Klárka? – csóválta a fejét rosszállóan Sudár úr. – Nagyon megbánhatták, hogy így beszél. Ki volt az? Ha nem vagyok tolakodó...

– Az a rohadt élet, az bántott – sötétült el az asszony tekintete. – Meg ez a sok bunkó a házban.

– Konkrétan mire gondol?

– Mit tudom én... Nem igaz, hogy nem látja, mi folyik itt az utóbbi időben. Itt van például a mi drágalátos Rózsikánk, a csodajósnő. Mostanában mindenki az ő kegyeit keresi. Újabban a felvágós Dobainéval is sülve-főve együtt látom őket, meg a Barkónéval, na, képzelje csak el. Szép kis társaság, mondhatom. Azelőtt bezzeg kutyába se vették az ilyen Lakatosné-féléket, most meg egymásnak adják nála a kilincset, s nem csak ők, idehordják a flancos barátnőiket is. Mi folyik itt? Titkos társaságot vagy szektát alakítottak? Dobainé Jutkát kérdeztem, de még csak válaszra sem méltatott. Ne tegyen úgy, mintha nem tudná, miről beszélek. Emlékszik még Magdira, akit elütött az autó?

– Rosszul tettem, hogy elmondtam magának – szólt közbe Sudár úr, de Klárika meg se hallotta.

– Azóta van ez... Jönnek-mennek, egymást váltják a vendégek, önagysága meg úgy fenn hordja az orrát, hogy már a köszönésem sem fogadja. Kíváncsi lennék, kik azok az emberek, akik látogatják. Valami büzlik itt nekem. Szinte minden nap új ruhában flangál, holott régen egyetlen göncben lehetett látni, most meg akárha egy egész butik állna a rendelkezésére. Régebben Barkóné szóba sem állt vele, és tessék, mit látok tegnap? Karonfógvá a két szépséget a sétáló utcában, a kezük tele reklámszatyrokkal. Majd felfálták egymást, csak sutyorogtak, engem bezzeg nem voltak hajlandók észrevenni, pedig kétszer is rájuk köszöntem. Én már nem értek semmit.

– Hát az tagadhatatlan, hogy Rózsika körül alaposan megváltoztak a dolgok – merengett maga elé Sudár úr. – Amióta a férje meghalt, senkivel nem barátkozott, velem is csak úgy elmentében váltott néhány szót, azt is úgy kellett kihúzni belőle harapófogóval. Amikor meg munkanélküli lett, nos, többet láttam sírni, mint nevetni. Valóban furcsa. Eddig nem gondolkoztam el rajta, ugyebár mi közöm nekem hozzá, én csak egy egyszerű közös képviselő vagyok, de most, hogy mondja... Ha hiszi, ha nem, tegnap egyszerre két autó is várakozott a ház előtt és mind a kettő Rózsikához jött. A maga férjével viszont ezer éve nem találkoztam.

– Gáborral? Nehéz erről beszélni... Mosolyszünet van, Sudár úr. Összekaptunk. Van ilyen, nem?

– Igazán? Hát persze. Megesik a legjobb házasságban is. Ez a Gábor, nahát, nem tételeztem volna félről, hogy képes megorrolni egy ilyen csinos feleségre. De a taxiját sem látom itt állni mostanában.

Klári odaült a padra és nagyot sóhajtott:

– Nézze, Sudár úr, előbb-utóbb úgyis megtudják az igazságot. Elválunk, de ne kérdezze, hogy miért, mert fogalmam sincs. Állítólag Gábornak már ügyvédje is van.

Sudár úr meghökkenve bámulta a földet, nem tudta, mit válaszoljon, nem akart egyik fél pártjára sem állni. Semmit sem utált jobban, mint a lakók magánéletéről diskurálni. Szerencséjére nagy kerékcikorgással fehér Mercedes fékezett le közvetlenül előttük. Kiszállt egy rendkívül elegáns hölgy és köszönés nélkül egyenesen a bejárati ajtóhoz sietett. Sudár úr látta, hogy megnyomja a Barkóék csöngőjét, majd rögtön utána Lakatosné lakásába is felcsörget.

– Na, tessék, épp az imént beszéltünk erről – dohogott Sudár úr fejcsóválva. – Megint itt van az az úrinő vendég. Szinte már hazajár. Csak tudnám, mit dolguk ezeknek Rózsikával.

– Én sejtem – dünnyögte Klári és arra gondolt: talán mégsem volna bolondság megkérdezni Rózsit a jövőről. Sajnos, eddig minden bejött, amit jósolt.

*

Rózsi bosszúsan kapta fel a fejét a csöngetésre. Mára nem volt beütemezve senki, sok-sok ideje ez volt az egyetlen szabadnapja. Nagymosást tervezett, takarítást, ablakpucolást, s ha mindezzel végzett, szeretett volna olvasni egy keveset.

– Ki az ördög lehet az? – ment ajtót nyitni.

Nagyon meglepődött, amikor meglátta Barkónét és a mögötte feszengő Cecíliát. Arcuk kipirult az izgabmtól, Piri feje valósággal világitott.

– Ne haragudjon, drága Rózsika, de halaszthatatlanul beszélünk kell magával. Sürgős!

– Csak nincs valami baj? – engedte be a nőket Rózsi kelleetlenül. – Elnézést kérek, éppen most akartam elkezdni a nagytakarítást, nem számítottam látogatásra.

– Ugyan, hagyja, ki törődik azzal – fojtotta belé a szót erélyesen Cecília. – Ennél százszorta fontosabb dolgok vannak, melyek magát is érintik. Leülhetünk?

– Jaj, de buta vagyok! Természetesen, foglaljanak helyet – Rózsi gyorsan szabaddá tette a fotelokat. – Rögtön főzök egy kávét.

– Ne húzzuk most azzal az időt, kedvesem – rendelkezett Cecília. – Inkább üljön le. Haladéktalanul beszélmem kell magával.

Rózsának forgott az agya: vajon mi ütött ebbe a két lökött nőbe, hogy így be vannak zsongva? Csak nem ő mondott valamit, amiről kiderült, hogy egetverő marhaság és most azért jöttek, hogy számon kérjék? No, mindegy, valamiképpen majdcsak kivágja magát. Nyugalom! Csak semmi pánik!

– Hogy áll a ruhatárával, Rózsika? – kérdezte Piri.

– Tessék? – Rózsi sok mindenre fel volt készülve, de erre a kérdésre nem.

– Jól értette. Van olyan ruhája, amiben egy estélyen megjelenhet?

– Én? Estélyen? Ne tréfáljon, Pirike...

– Ez nem tréfa, drágám – vette át a szót Cecília. – Nagy hálával tartozom magának. Minden pontosan úgy történt, ahogy megjósolta. A férjemmel összebékültem és ennek örömeire partit rendezünk a legszűkebb barátaink részére. Nem leszünk sokan, legfeljebb, ha ötvenen-hatvanan, és szeretném, ha maga is köztünk lenne. Ezennel meghívom a házi rendezvényünkre e hét szombatjára. S mivel ezeken a partikon kötelező a nagyestélyi, megismétlem Piri barátnőm kérdését: van-e olyan ruhája, ami megfelelő volna az alkalomra.

– Én... én nem is tudom, mit mondjak... – hebegte Rózsi. – Attól tartok, nagyon kilógnék a társaságból. S hogy ruhám?... Van egy fekete kosztümöm, nem éppen új, de tiszta, nincs agyonhordva. Utoljára a férjem temetésén viseltem...

– Mutassa.

Rózsi előbányászta a szekrény mélyéről a kosztümöt. Kissé gyűrött volt és áporodott illatot árasztott. Próbálta simára ráncigálni, de az olcsó anyag nem engedelmeskedett.

– Hát igen... majd kivasalom – nézett a vendégekre bizonytalanul.

– Dobja ki, ez már semmire sem jó, nálam különben sem viselhetné – jelentette ki Cecília. – Most elmegyünk és veszünk magának valami rendes holmit. Ha meg nem sértem, zuhanyozzon le, és vegyen fel tiszta fehérneműt. Kérem, igyekezzék, sietek.

Rövidesen a Váci utca felé suhant velük a Mercedes. Cecília remekül, gyakorlottan vezetett, ráadásul szerencséjük is volt, azonnal találtak egy szabad parkolóhelyet. Rózsi a házból kilépve jól látta, hogy Sudár úr és Klárka megnyúlt képpel bámul, még össze is sügtak, amikor beszálltak az autóba, de fűtült rájuk, csak a fejével biccentett oda. Hadd egye őket a penész! Volt elég idejük sajnálkozni, most legalább kedvükre kiirigykedhetik magukat.

A butikban harminc év körüli nő fogadta őket, mindkét hölgyet ismerősként üdvözölve, és közölte, hogy a főnökasszony, Elvira jelenleg nem tartózkodik az üzletben, a varrodában tárgyal, de talán ő is megfelel. Rózsának a szája is tátva maradt a szebbnél szebb ruhaköltemények láttán, de még inkább az árak döbrentették meg: a legolcsóbb is nyolcvanezerbe került. Naná, ebből könnyedén telik Elvirácskának a szeretői kitartására. Na de mit akarnak tőle? Csak nem képzelik, hogy ennyi pénzt kidob egy vacak rongyért! Megőrültek a nagyságos asszonyok?

Ám a jelenet másként folytatódott, mint ahogy Rózsi gondolta:

– Zsuzsókám – vette át egyből az irányítást Cecília. – Kérem, jól nézze meg a barátnőmet, most azonnal szüksége van egy szép estélyire. Rózsika, drágám, melyik tetszene? Nyugodtan válogasson, és előre bocsátom, nem engedem, hogy maga fizessen, minden az én számlára megy, ehhez ragaszkodom!

Ja, hát így mindjárt más, nyugodott meg Rózsi, és felcsillanó szemekkel, megújult érdeklődéssel nézett körül. A butikos nő előhúzott valahonnan hátulról egy mályvaszínű, bokáig érő csodálatos selyem nagyestélyit.

– Talán, ezt próbálja meg a hölgy, ha szabad javasolnom. Remekül illene a fekete hajához.

– Gyönyörű! – suttozta Rózsi. – Úristen, hiszen ez egy vagyona kerül!

– Közvetlenül Párizsból hozatjuk az anyagot – jegyezte meg a butikos Zsuzsóka és a tükörhöz húzta a szabódó Rózsit. A ruhát eléje tartva szakértő szemekkel méregette. – Igen, szerintem ez telitalálat. Kitűnő alakja van, asszonyom, gratulálok. Nem próbálná fel?

– Mennyibe kerül? – kérdezte aggódva Rózsi.

– Ne törődjön azzal, kedvesem, az nem magára tartozik, megmondtam, csak vegye fel, aztán majd meglátjuk,

jó-e – parancsolta Cecília.

A ruha úgy állt Rózsin, mintha ráöntötték volna, még a butikos nő is elismerően csettintett a nyelvével. Rózsi kihúzta magát, derekát megfeszítette, s a tükör előtt forgolódva megállapította, hogy sok megmaradt régi önmagából. Cecíliaék ámuldozva nézték, Piri szeme kikerekedett az irigységtől.

– De hiszen maga egy mutatós nő, kedvesem – tapsolt elégedetten Cecília. – Nem szabadna elhanyagolnia a kinézetét. Rendben van. Akkor most nézzünk valami hozzáillő cipőt és természetesen a kiegészítőkről sem feledkezhetünk meg. Azt akarom, hogy a barátnóm mindenkit lehangereljen.

– Máris! – tüsténkedett a butikos nő.

Félórát sem töltöttek az üzletben és Rózsi ruhatára kétszázezer forinttal lett gazdagabb. Amikor visszaértek a lakásba, azonnal ki akarta csomagolni, de Cecília nem hagyott rá időt.

– Tehát akkor ez az akadály is elhárult. Muszáj eljönnie a partinkra, kedvesem. Okvetlenül el kell jönnie, részben, mert szeretném néhány barátnómmal összeismertetni, akik már alig várják, hogy találkozzanak magával, másrészt okvetlenül be akarom mutatni a bátyámnak. Kedves, jó humorú öregúr, majd meglátja, milyen szeretetreméltó ember. De a legfontosabb személy nem ő, hanem egy ifjú hölgyecske, aki viszont, valószínűleg nem lesz ott. S mégis vele kapcsolatban kell véleményt alkotnia.

– Ezt nem értem – nézett csodálkozva Rózsi.

– A bátyám odáig van érte, bizonyára emlegeti majd. Hátha elárulja magát.

– Arra gondol, hogy a tisztelt bátyja szerelmes a...

– Én semmit nem gondolok, kedvesem, a gondolkodás maga feladata. Ellenben nem volna ellenemre, ha a férjemre is odafigyelne.

– Tudni fogják a vendégek, hogy én ki vagyok?

– Néhányan igen, az asszonyok között vannak, akik már hallottak a maga egyedülálló tehetségéről. Nem szabad haragudnia ezért, különben is Piri volt az, aki eldicsekedett magával. Így van, édesem? Piri büntudatosan hajtotta le a fejét, de szemmel láthatóan nagyon büszke volt a tetteire.

– Muszáj volt elmondanom. Ugye, megbocsátja nekünk, aranyos Rózsika.

– Tehetek mást? – vont a vállát Rózsi. – De szeretném emlékeztetni mindkettőjüket, én soha nem állítottam, hogy különleges képességeim volnának. Nekem fogalmam sincs, miket mondtam, ezért nem is vállalom szavaimért a felelősséget. Jó, elmegyek, aztán a többit bízzuk a jövőre.

– Majd küldök egy autót mindkettőjükért, drágám – mondta Cecília. – Ami pedig a felelősséget illeti, ne aggódjon, arra ott vagyok én. Majd én vigyázok magára. Végeztünk, minden megvan. Rohanok, még rengeteg elintézni valóm van. Jössz te is, drágám? – kérdezte Piritől.

– Még maradnék, ha Rózsikának nincs ellene kifogása.

– Miért volna, maradjon csak, ha nincs jobb dolga – hagyta rá Rózsi.

Cecília elviharzott.

– Most viszont elfogadnék egy kávé – mondta Piri és a hangján érződött, hogy menten odalett a magabiztossága, amint a tekintélyes barátnő nem volt a közelében.

– Mindjárt kész lesz – válaszolta Rózsi. Amíg a kávéfőzővel babrált, azon tűnődött, vajon mit akar tőle Piri. Fura egy nő, ha napközben találkoznak a lépcsőházban, valósággal menekül előle, ellenben az utcán körüludvarolja, ilyenkor meg úgy viselkedik, mint egy megszeppent fruska.

Lefőtt a kávé, csészékbe öntötte, a tálcára tejszínt és cukrot rakott és bevitte a szobába.

– No, már itt is vagyok – mondta. – Remélem, nem tartott sokáig. Kér valami italt?

– Nem, köszönöm... – lehelte Piri. A sápadt hangból Rózsi éles füle azonnal kihallotta, hogy baj van.

– Tehát bekövetkezett, amitől tartottam – mondta Rózsi és merően az asszony szemébe nézett. Mint rendesen, most is blöffölt, de ezúttal könnyű dolga volt. Piri maga volt a csalódott nő eleven szobra, a blöff telibe talált.

– Hogy érti ezt? – fehéredett el Piri.

– A barátja egy utolsó gazember. Hogy volt szíve ilyen aljas módon szakítani magával?

– Honnan tud erről? – Pirike annyira megdöbbsent, hogy Rózsi már-már attól félt, menten elájul.

– Én? Sehonnan. Egyszerűen érzem a megbomlott erővonalakat, amelyek olyan kuszán kavarnak maga körül, Pirike, hogy ha nem vigyázok, elszédülök tőle. Most hallgasson, maradjon csöndben, ne szóljon egy

szót sem – folytatta lehuny szemmel. – Majd én... – ne segítsen... csöndet kérek...

– Mindent kockára tett érte – kezdte halk, síri hangon, mintha álomban beszélne. – Az életét is feláldozta volna... képes lett volna elhagyni a férjét... és most vége. Ott állt lelkileg kifosztva, túrnie kellett, hogy megmosolyogják, megalázzák... – pillái mögül leste a hatást: Piri sápadtan bólogatott. – S nem csak a lelkét rabolták el... a pénzét is... egy kis taknyosért, aki arra sem érdemes, hogy a maga cipőjét megtörölje... Azóta úgy érzi, értelmetlenség tovább élnie... De ne adja fel a reményt... Már vár magára egy újabb, sokkal nagyobb, szenvedélyesebb szerelem, csak bátran eléje kell mennie... Bízson jobban önmagában. Nincs veszve semmi. A férje... mi ez? Olyan ködös lett hirtelen minden... betegség... fekete virágot látok az arca körül... jaj!... Ma ne menjen ki a lakásából, zárkózzék be... Dobja ki a szívéből azt a hitványgazembert, maga különbet érdemel és meg is fogja kapni hamarosan, ha vigyáz, és a mai napon nem mozdul ki sehová... Rosszul érzem magam... gyorsan egy pohár vizet...

Piri rohant a konyhába vízért. Rózsai nagy kortyokban nyelt, közben keservesen nyögdécselte:

– Jézusom, a fejem! Széthasad! Pirike, minden rendben van? Olyan fehér az arca.

– Most ne velem törődjék, drágám. Én már jól vagyok, ha volt is valami bajom, maga meggyógyított. Mondja, mire emlékszik?

– Kellene valamire emlékezniem?

Piri megragadta a másik kezét és forró, könnyes arcához szorította.

– Nem, maga varázsló, magának nem kell emlékeznie semmire. Hiszen éppen ez a csodálatos, hogy az ember lelkébe lát, s bár nem tud róla, mindig megmutatja a helyes utat. Köszönöm! Kérem, most elégedjen meg ezzel a csekélységgel. Jelenleg nincs több pénzem – és egy ötezrest dugott Rózsai zsebébe. Zsebkendőjével leitatta arcáról a nedvességet, kevés púdert rakott fel, s már ott se volt.

Rózsai fogta a pénzt és betette a titkos dobozba, ami a szekrény mélyén, az ágyneműk mögött rejtőzött. Nem kellett megszámolnia: pontosan tudta, hogy százötvenezer forint lapul a dobozban, amit holnap hozzátesz a bankban lévő millióhoz. A Cecíliától kapott gyűrű is megvolt még, nem volt szíve eladni – jól jöhet az szűkösebb időben, ki tudja, meddig tart ez az örület.

Mindenesetre, egyelőre nem úgy nézett ki, mintha befejeződne, ellenkezőleg: az utóbbi hetekben nem volt olyan nap, hogy hárman-négyen be ne csöngettek volna hozzá. Bár néhány ismeretlen környékbeli is meglátogatta – ezekkel nem szívesen állt szóba, általában el is zavarta őket –, legtöbbször csupa előkelő dáma, és mind Cecíliára hivatkozott. Rendszerint magasan tartott, fintorgó orral, kényeskedve léptek a lakásba, hogy félóra múlva tökéletesen kicserélve, vörösre bőgött szemekkel támoilyogjanak el. Rózsai rutinszerűen mondta fel a leckét, hiszen kivétel nélkül a szerelmi életük zűrzavarossága miatt keresték fel, s ha netán többet, mást is akartak volna tudni, elegendő volt kétértelmű, így is-úgy is felfogható, homályos feleletekbe burkolóznia, a látogató a maga szája íze szerint magyarázta a szavakat és alakította hozzá a cselekedeteit.

– Az emberi butaság a legbiztosabb befektetés – állapította meg és nagyot kacagott.

E pillanatban éles sikitást hallott az utca felől. Előbb tétovázott, lehet, hogy részegek verik egymást, mi köze hozzá, máskor is előfordul, de aztán győzött a kíváncsisága. Kinézett az ablakon: Sudár urat látta futni, mellette Klárka loholt lélekszakadva.

– Mi történt? – kiáltott le.

– Barkóné... – torpant meg Sudár úr. – Pirikének nekiment egy motoros. Szegénynek alighanem eltört a lába. Legalábbis innen úgy látni, hogy hátra van csavarodva. Már telefonáltunk a mentőkért.

Rózsiban megfagyott a vér. Jóságos Isten! Most mondta a szerencsétlennek, hogy nem menjen el ma otthonról. Csak titokzatoskodni akart, egy percig sem gondolta komolyan, s lám, mégis igaza lett.

Kezdett félni önmagától.

14. FEJEZET

Gábor nagyon megörült, amikor az utas bemondta a Mátyás király úti klinika címét. Idősebb úr volt az illető, kellemes modorú, kezében kopottas orvosi táskát tartott. Fehér kalapot, elegáns, finom nyáriöltönyt viselt, s látszott rajta, hogy nem kell aggódnia a napi megélhetéséért.

– Tudja, merre kell mennie? – kérdezte dörmögve.

– Igen, tudom – bólintott Gábor –, ismerem jól az utat. Vittem már oda utasokat máskor is. Igaz, nem sűrűn, de előfordult. Nem olcsó multság.

– Hát nem. Máskor én is az autóbust választom, de most sietnem kell. Kocsim nincs, amint nyugdíjba mentem, azonnal eladtam. Nem szeretek vezetni.

– Nem hittem volna, hogy nyugdíjas – udvariaskodott Gábor. – Bár én úgy hallottam, hogy egy igazi orvos valójában sosem megy nyugdíjba, amíg mozogni képes, orvos marad élete végéig.

– Ezt szépen mondta, fiatalember, köszönöm, valóban orvos vagyok. És egy taxis meddig taxis?

– Amíg meg tudja különböztetni a piros lámpát a zöldtől, s amíg a benzinár és az adózás engedi. Mostanában ritkábban intenek le bennünket, nem úgy, mint hajdanán. Az emberek kétszer is meggondolják, hogy beüljenek a méregdrága taxiba és bizony, igazuk van.

– Komolyan ezt gondolja?

– A lehető legkomolyabban. Sokszor szégyeltem elfogadni a fuvardíjat, de hát mit csináljak? Nem én szabom meg az árat. Különben is rossz üzletember vagyok. Éppen most vittem el egy beteg nénikét Újpestre. Láttam, hogy szegényke rosszul van, ott lihegett a taximegállótól tíz méterre, lehet, hogy a nagy meleg ártott meg neki. Kérdeztem, tudok-e segíteni valamiben, de csak pityergett. Mondtam, üljön be, hazaviszem. Amikor meglátta az órán, hogy körülbelül ezerhét-száz forintba kerülne a fuvar, még jobban sírni kezdett, alig tudtam megvigasztalni. De hát mégse hagyhattam ott, ugye...

– Hazavitte? Ingyen?

– Persze! Mi mást tehettem volna?

– Megható... és nagyon nemes gondolkodásra valló cselekedet. Jó érzés, hogy még vannak ilyen emberek, mint ön.

– Ugyan, nincs ebben semmi rendkívüli. Lehet, hogy jobb lett volna egyenesen a kórházba vinnem, bár azok is inkább a markukat tartják... elnézést, nem akartam megsérteni az urat.

– Miért sértett volna meg? Nekem sincs valami nagy véleményem a mai kórházi viszonyokról.

– És ezt egy orvos mondja?

– Egy nyugdíjas orvos, uram, akinek épp úgy megvannak a maga gondjai, mint akárkinek. Ne adjon a látszatra.

Elhallgattak. Előttük egy Trabant ügyletlenkedett, Gábor próbálta megelőzni, de a nagy szembeforgalom miatt kénytelen volt lépésben poroszkálni mögötte. Közben arra gondolt, úgy lehet, ez az ember naponta látja Ágnest, hátha tudna mondani róla valamit. A találkozásuk óta nem merte felkeresni, a telefonszámát nem ismerte. Önmagának sem merte bevallani, de félt, hogy még jobban elhatalmasodik rajta az érzés, s akkor végképp összeomlik. Most azonban, hogy Klárral különmentek, minden megváltozott.

Végigfutott hátán a hideg, ahogy a jelenetre gondolt. Az orgiás este után másnap történt.

Tizenkét órai kemény szolgálat után érkezett haza fáradtan, éhesen. Vacsorát kért, de Klári csak hideget tudott tálalni.

– Mindegy hogy mi van köztünk – mondta neki. – Egyelőre még egy lakásban élünk, még nem váltunk el, köteles vagy ellátni a háziasszonyi teendőket. Ha lenne benned egy kis emberség, összeüthetnél valami melegételt, amíg én lezuhanyozok – kérte türelmesen. – Utána esek az ágyba, mert már nem látok ki a szememen.

– Nekem most arra nincs időm, vár a fodrászom – jelentette ki Klári hányavetien.

– A fodrászod megvár...

– Nem az a dolga, hogy rám várjon.

– És neked mi a dolgod? Előbbre való a hajad színe, mint az, hogy enni adj a férjednek? Micsoda feleség vagy te?

- Semmilyen. Amilyet megérdemelsz! – vágott vissza az asszony. – Haza jössz, zabálsz és alszol. S ez így meg már nem is tudom, mióta. S még van képed elvárni tőlem, hogy ne fogadjam a barátaimat.
- És leadtam a pénzt, hogy tudj szépítkezni. Ez így nem mehet tovább.
- Akkor tegyél róla – biggyesztette el a száját Klári. – Te akarsz válni, nem én.
- Gábornak már rándult a keze, hogy lekever egy kiadós pofont, de aztán sikerült erőt venni az indulatán. Úgy nézte az asszonyt, mint egy vadidegent és meglehetősen ellenszenvesnek találta.
- Undorító vagy – mondta halkán. – Úgy éltél mellettem, mint egy elfuserált úrinő, de neked semmi sem elég. Többet keresek, mint két jó melós együttvéve, és egy tisztességes vacsorát sem kaphatok. Mi értelme van még, hogy keserítsük egymás életét?
- Tudom miért beszélsz így. Nem a tegnap este fáj neked, hanem felszedtél valami kis kurvát, abba vagy belezúgva. A régi szerelem, igaz? Kár tagadnod, megmondták.
- Gábor nagyon megdöbbsent. Hirtelen nem tudta, mit válaszoljon, csak hebegett-habogott.
- Honnan veszed ezt? És ki beszélt neked rólam?
- Semmi közöd hozzá. De ha annyira kíváncsi vagy, egy jósnő elárulta az igazságot.
- Egy jósnő? Csak nem a Lakatosné? Hát ilyen mélyre süllyedtél?
- Ez volt az utolsó csepp a pohárban. Másnap Gábor egy agglegény kollégájához költözött, aki örömmel befogadta. Még aznap felkereste az ismerős ügyvédet – rengeteget fuvarozta, elég volt egy telefon, dr. Mózes csak annyit mondott: jöjjön be az irodába, a többit bízva rám.
- Megenged egy kérdést? – fordult az utasához.
- Parancsoljon.
- Tudom, hogy egy ilyen klinikán rengetegen dolgoznak, nem ismerhet mindenkit, de hátha véletlenül mégis...
- Kiről van szó? – biztatta a férfi.
- Egy kedves földimről... nem tudom pontosan mi a beosztása... a neve Tóth Ágnes. Azt hiszem orvos, de az is lehet, hogy csak egyszerű ápolónő... Nem ismeri véletlenül?
- Az utas meglepődve nézett a sofőrre.
- Tóth Ágnest mondott? – kérdezett vissza.
- Igen... így hívják az ismerősömet.
- Ilyen nevű hölgy nem dolgozik a klinikán.
- Az lehetetlen – sápadt el Gábor. – Kilépett volna? Persze, az asszonynevét nem tudom... – hangjában olyan elkeseredett rémület volt, hogy a másik megsajnálta.
- Olyan fontos magának a hölgy? Ha nem akar, ne válaszoljon.
- Nagyon... nagyon fontos... lett volna – sóhajtott Gábor.
- Régóta ismeri a hölgyet?
- Igen – hatalmas sóhajjal folytatta: – Sokszor arra gondolok, talán igaz se volt. Jobb is így.
- Az utas furcsán mosolygott. Mindent értett. Időközben bekanyarodtak a Mátyás király útra, már közel jártak a klinikához, amikor azt mondta:
- Ne a főbejárathoz menjünk. A klinika utáni kis utcánál balra, majd ismét balra és az első kapunál álljon meg. Ott lakom. Valamikor szolgálati lakás volt, de megvásároltam, mert semmi kedvem nem volt új helyre költözni, megszoktam a helyet. Bizonyára ismeri a mondást: öreg tölgyet nem célszerű átültetni. Ez az, megérkeztünk. Kérem, dudáljon egy rövidet.
- Miközben a viteldíjat átadta, nyílt a kapu és két egyforma kislány szaladt ki.
- Szia, apu, hol voltál ilyen sokáig?
- A csemetéim – intett feléjük az utas. Gábor csodálkozott, inkább a nagyapjuk lehetne az öregúr, amikor elállt a lélegzete: a kapuban megjelent Ágnes.
- Most jut eszembe, nem a lányaim házitanítója után érdeklődött véletlenül? – kérdezte az utas és szeme sarkából élvezettel figyelte a fiatalember megdöbbenését. Ágnesnek is földre gyökerezett a lába, amint meglátta Gábort a volán mögött. Dr. Sólyom nagyokat nyögve kászálódott ki a kocsiból, közben odakacsintott Ágnesnek.
- Ha nem tévedek, ez a szimpatikus fiatalember maga után epekedik. Beszélgessenek, majd én elrendezem

a kisasszonyok dolgát. Hé, ördögfiókák, befelé, egy-kettő!

– Szervusz – köszönt elfogódottan Ágnes. – Már arra gondoltam, azt is elfelejtetted, hogy a világom vagyok. Miért nem hívtál fel?

– Hogy miért? – szállt ki Gábor. Lassan kezdett magához térni a váratlan meglepetés okozta megrázkódtatásból. – Én úgy hittem, a klinikán vagy, és ott azt közölték, nem is hallottak rólad. Lemondtam róla, hogy még egyszer találkozunk az életben. A csodák ritkán ismétlődnek meg, de azért reménykedtem. Ha véletlenül erre visz az utam, mindig lassan hajtok, hátha valami varázslat folytán előbukkansz. De arra álmomban sem gondoltam, hogy itt találkozunk. Ki ez az úriember, és te hogy kerülsz ide?

– Majd elmondom. Az a fontos, hogy nem felejtettél el – mosolygott boldogan a lány. – Ez mindenestre, jó jel.

– Hogy én...? Elfelejteni téged? Istenem! Hogy mondhatod ilyet? Minden pillanatban rád gondoltam. Nem mertem nyomozni, semmit sem tudok a magánéletemről, s attól félttem... nem is tudom, mitől...

– Hogy megkötozlek, bilincsbe verlek? – kacagott Ágnes boldogan. – Még az is megtörténhet.

– Csak rajta! – nevetett Gábor is. – Ha akarod, én vásárolok meg a bilincseket.

Dr. Sólyom barátságos arca jelent meg az emeleti ablakban.

– A világért sem akarom megzavarni a régi barátok beszélgetését, de talán kényelmesebb volna idebent, nem gondolják? Ha nem siet, fiatalember, szívesen látjuk egy kávéra. Igaz, Ágnes?

– Gyere! – fogta meg a férfi kezét a lány. – Nézd meg, hol lakom.

– De hát... nem értem... – dadogta Gábor. – Még nem válaszoltál, ki neked ez az úr? Rokonod, férjed, barátod?

– Csacsi! A munkaadóm. Azok a kislányok, akiket láttál, a tanítványaim, a nevük Féli s Emi. Ha közelebről megismered őket, meglátod, milyen helyesek, én nagyon szeretem mindkettőjüket. Hozzájuk érkeztem akkor éjjel, amikor találkoztunk. Mennyi ideje is annak? Másfél hónapja?

– Hát nem orvos vagy?

– Honnan a csudából veszed ezt? Már a taxiban is mondtam, de nem figyeltél rám. Gyógypedagógus vagyok. Gyere, menjünk, zárd le a kocsit. A tisztelt utasok majd várnak egy keveset.

Dr. Sólyom a nappaliban fogadta őket, a kislányok félénken az apjukhoz húzódtak.

– No, csakhogy végre bemelegkedett, ifjú barátom. Ágnes minden nap emlegette ám magát.

– De doktor úr! – pirult el Ágnes.

– Miért? Nincs abban semmi kivetni való. Mindenki örömmel látja viszont az elveszettnek hitt barátait. Helyezze magát kényelembe, fiatalember. Eddig én voltam a maga vendége, most fordítva van, csak ez valamivel olcsóbb.

– Köszönöm szépen – esetlenkedett Gábor. – Hová szabad... ?

– Ahová jólesik, kivéve azt az öreg, rozoga karosszéket, mert az az én házi trónom, és jaj annak, aki a közelébe merészkedik. Kisasszonyok, ti még be sem mutatkoztatok a bácsinak.

A lányok Ágnesre néztek, aki megfogta a kezüket és odavezette őket a vendéghez.

– Íme az én fogadott gyermekeim – mutatott rájuk. – Halljam, ki kezdi?

– Féli vagyok... Emi vagyok... – suttogták szepegeve.

– Én meg Szabó Gábor.

– A bácsi tud ruhát varrni?

– Nem, nem tudok – csodálkozott Gábor. – Miből gondoljátok, hogy én...

– Most tetszett mondani, hogy a bácsi szabó.

– Neki ez a neve – guggolt le a lányokhoz Ágnes. – Titeket Sólyom Félinek és Eminek hívnak, mégse tudtok repülni, igaz?

A lányok szemében felcsillant az értelem és már közelebb mertek húzódni. Féli nem sokat teketóriázott, egyenesen befúrta magát Gábor karjai közé, rögtön utána Emi is követte, odafészkelődött.

Dr. Sólyom nem állta ki, hogy meg ne jegyezze:

– A gyerekek egyből megérik, ki a jószívű ember. A legtöbb idegentől, még a saját húgomtól is menekülnek, mint a tűztől, magához meg odabújnak. Érdekes és elgondolkoztató. Féli, Emi, menjetek a szobátokba, beszédem van a bácsival, később visszajöhettek – szólta a lányokra, mire azok engedelmesen köszöntek és elindultak a lépcsőn.

- Fiatal barátom, maga jól vizsgázott – folytatta, amikor hármásban maradtak. – Nos, van itt egy kis probléma, és az a gyanúm, hogy Szabó úr éppen kapóra jött nekünk. Ugyanis összeesküvés készül ellenem, és ki kellene húzniuk a csávából.
- Tessék? – kiáltotta meghökkenve Ágnes és Gábor egyszerre. – Mit jelent az, hogy...
- Igen, igen, jól értették, összeesküvés a javából, mégpedig az én drágalátos húgocskám részéről. Képzelve, kedves Ágnes, most jövök a húgomtól. Cecíliának az a határozott fixa ideája támadt, hogy magának kitervelt célja elrabolni a szívemet és a szabadságomat, s ezt ő elő kívánja segíteni. Jaj nekem, jaj nekem, ártatlannak!
- Ez... ez... nem is tudom, mit mondjak... – hápogott felháborodva Ágnes. Gábor értetlenül forgatta a fejét és érezte, hogy agyát kezdi elönteni a vér. Mi folyik itt? Viccelődnek vele, vagy...
- Csillapodjon, drágám, és másszon le a plafonról. Maga se nézzen úgy rám, uram, mintha a fejemet akarná leharapni. Nem olyan szörnyű a helyzet, mint első pillantásra tűnik. Inkább hallgassanak végig. A következőről van szó. Arról már tud, kedves Ágnes, hogy Cili partit rendez és ragaszkodik a jelenlétemhez. Hála Istennek, túl vannak a férjével a nem tudom, hányadik nagy kibékülésen, azt akarják megünnepelni. Ilyenkor az egész világot legszívesebben a karjaiba zárná, és megkövetelné, hogy mindenki vele örüljön. Ma például, amikor nála jártam, azzal a fantasztikus ötlettel hozakodott elő, hogy vigyem el magát is, tekintettel arra, hogy mindenki párosan lesz, miért éppen én lógjak ki a sorból, különben is, rájött, hogy remekül összeillünk, magának nincs egyéb vágya, minthogy engem járomba hajtson. A gyerekeim imádják, nagyszerűen feltalálja magát minden helyzetben, s ő hajlandó áldását adni ránk. Mit szól mindehhez?
- A viláért sem szeretném megbántani, doktor úr, ön jó volt hozzám... ám... ami sok az sok.
- Na és maga, fiatalember, mi a véleménye a húgocskám ötletéről?
- Gábor dermedten ült, képtelen volt megszólalni. Végre nagy keservesen annyit sikerült szólnia:
- Nekem nincs jogom Ágnes magánügyeibe avatkozni.
- Valóban? Miért nincs?
- Hát mert... Furcsa kérdés. Ön semmit nem tud rólam. Én csupán, mint...
- Hogy maga mekkorát téved, barátom! És maga is, kedves Ágnes. Egy vén rókát, egy tapasztalt orvost akarnak megtéveszteni, csak merthogy öreg vagyok és szenilis? Amióta itt él közöttünk, nem létezett olyan nap, hogy valamiképpen szóba ne hozta volna a taxis barátját és olyankor mindig elpirult. Igen! Ne tiltakozzon, nem ítélem el érte. Lám, most is mind a kettőjüknek olyan az arca, mint a bíbor. Maguk összetartoznak, gyermekeim, mindegy, hogy mi történt évekkkel ezelőtt. Vagy tévednék?
- Gábor Ágnesre nézett. Tekintetük egymásba kapcsolódott – egy pillanatra megállt körülöttük a világ. Aztán Ágnes azt mondta:
- Nem, doktor úr, nem téved. Volt idő, amikor... hagyjuk ezt. Már mondtam, Gábor nős.
- Már nem sokáig... – szólt közbe Gábor. – Jövő héten lesz az első tárgyalás. S nem Ágnes miatt...
- A lány szeme nagyra nyílt, de nem reagált a szavakra. Dr. Sólyom elégedetten bólintott.
- Rendben van, ez már tényleg nem tartozik rám. Nézzék el nekem, ha sokat kotyogok, úgy látszik, ez az öregség velejárója. Térjünk vissza az összeesküvésre. A húgom partijáról nem maradhatok el, viszont Ágneshez is ragaszkodik. Arra gondoltam, mi lenne, ha Gábort is magunkkal vinnénk?
- Engem? – hőkölt vissza Gábor. – Ne haragudjon... Fogalmam sincs, hogyan kell viselkedni az ilyen előkelő körökben.
- Ezt maga sem hiszi komolyan – tette kezét a fiatalember karjára Sólyom. – Maga intelligens, kellemes modorú és nagyszerűen tud társalogni. Rádásul ott lesz Ágnes és rólam se feledkezzen meg.
- Te mit mondasz? – fordult Ágneshez Gábor.
- Én nagyon örülnék, ha eljőnnél.
- Akkor jó. Vállalom. De nincs szmokingom.
- Bérelhet a kölcsönzökből.
- Igaz, erre nem is gondoltam. Rendben van, elmegyek. Mikor és hová?
- Nagyszerű! – örvendezett a doktor. – Megenged még egy kis faggatózást?
- Kérdezzen, amit csak akar – bólintott Gábor felszabadultan.
- Azt mondta az imént, hogy válnak. Van hol laknia jelenleg?

- Igen, egy kollégám befogadott. Úgy értem, átmenetileg...
- Szóval átmenetileg... Hm. Világos. A jövőt ne firtassuk. Arra ott van az én okos kis húgocskám jósnője. Mellesleg ő is ott lesz a partin. De vigyázzanak, nehogy a tenyerükbe nézzen. Állítólag nagy "boszorkány" a hölgy, Cili valósággal csodatévőnek tartja. Meggyőződésem, hogy első dolga lesz engem is eléje citálni, márpedig, ha én sorra kerülök, maguknak is ott kell lenniük. Apropos, hisz a jóslásban?
- Nem. A mi házukban is lakik egy nő, akiről az a hír járja, hogy jósolgat. Csak mosolygok rajta. Bármiben le merném fogadni, hogy ő maga tiltakozna ellene a legélesebben. De ez nem zárja ki, hogy egyesek ne fogadják úgy a szavát, mint a szentírást. Néhányszor beszélgettem vele, ő szólított meg. Egyébként... – állt meg a beszédben Gábor –, most, hogy jobban belegondolok...
- No, no! Csak rajta! – biztatta nevetve a doktor. – Magának is jóslott?
- Érdekes dolgokat mondott, mintha belelátott volna a gondolataimba és arra válaszolna. Azt mondta, ne veszítsem el a reményt... előbb-utóbb megvalósulnak a vágyaim... Persze, ez így túl általános, ő valahogy konkrétabban fogalmazott. Akkor természetesen nem figyeltem rá, hagytam, hadd beszéljen. Egy ízben meg utánam szólt, vigyázzak a forgalomban, mert baj történhet. Mit tesz Isten, aznap valóban belém csúszott hátulról egy Skoda. Nem lett nagyobb baj, de... hagyjuk az ördögbe, még a végén magam is elhiszem. Véletlen... ?
- Nincsenek véletlenek, minden összefügg, csak nem ismerjük az okokat.
- Lehet. Éppen ezért ne higgyünk a babonában, mert az balszerencsét hoz.
- Kítúnó! Nagyon szellemes! – hahotázott Sólyom és Ágnes is vele nevetett. – Tehát akkor megegyeztünk? Együtt a csapat? Kezet rá!
- A három kéz összekulcsolódott. Dr. Sólyom magához ölelte a fiatalokat.
- Szeressék egymást, gyermekeim és ne törődjenek a világ szájával. Remélem, Gábor, ezután nem kerül el a házamat. Jöjjön, amikor jólesik és a munkája engedi. Meg akar cáfolni, Ágnes?
- Nem – felelte gyorsan Ágnes –, dehogy akarom!
- No, azért! – fenyegette meg a lányt a doktor tréfásan. – A mi kis csapatunkban nem lesz frakciózás, ezt tessék tudomásul venni. S ha ezt az arany szabályt elfogadjuk, rátérhetünk a részletekre. Ki kell dolgoznunk a haditervet ahhoz a fránya partihoz.

HÖRÖMPŐ GERGELY

Kárpátalja

Most reggel másként süt a nap,
és máshonnan fúj itt a szél,
de az ősz itt is nyárias;
milyen lehet a tél?

Kisebkek itt a tehenek,
csönd van, és sok a kecske,
hatalmas birkanyáj legel;
-sokáig harangoznak este.

Másmilyenek az emberek
és sokfélék nagyon,
a vonat túl lassan döcög,
tengeri zöldell vastagon.

És egyformák az emberek,
és olyanok, mint máshol,
mert egyformák a jó magyar szívek
itt is, közel és távol.

B. TÓTH KLÁRA

Földanyák

Amikor az asszonyok minden szerda este
eljöttek a bibliaórára, egyesével
szállingóztak, mint az első hópelyhek,
frissen pasztázott fűzős cipőjüket
tétován húzogatva a lábtörlőn, mintha
kint akarnának hagyni minden
tisztátalant, hogy megtisztulva lépjenek
be Isten házába, az Áldás, békesség
úgy fordult ki belőlük, mint ásónyomból
az első krumplitermés, a gyülekezeti
terem kellemes melegében kieresztettek
az arcukra fagyott ráncok, homlokukon
elsimultak az ezeréves barázdák,
emlékek mélyszántásai, meleg földszagot
párologtatott a bőrük, leeresztett
szemhéjuk alatt legendák
maradékait illesztgetve a Bibliához,
hátha megférnek egymással,
szálfegyenesen ültek vállkendőjükbe
burkolózva az agyonkoptatott padokon,
dédanyáik fába vésett nevei fölött,
amiket hajdani udvarlók bicskája
őrzött meg a kései utódoknak, mikor
istentisztelet alatt végigmustrálva
a konfirmandus lányokat,
válogatták a családjának valót –

kapálástól megkérgesedett kezük súlya
kiégett ölükbe hullott, fekete zsoltárukon
arany kehely, *e pohár az újszövetség*
az én vérem által, amely tiérettetek ontatik
teremnyi feketébe öltözött földanya
magába merülve töltekezett a Lélekkel.

2012 május 12.

BÖRZSÖNYI ERIKA

R.S. elfeledett ifjúsága

1962 hideg telén egy tíz éves fiúcska minden áldott nap elballagott a pestimrei könyvtárba. El kellett kérnie magát Anyukától, aki szigorú volt, és persze a könyvtárba menetel előtt meg kellett írni és tanulni, és felmondani a másnapi leckét is. Ilyenformán a könyvtárlátogatás jutalomszámba ment.

Pedig hosszú, veszélyes volt az oda vezető út, főleg télen, amikor korán sötétedik és a lámpák fénye csak egy kis körívre valót vág ki a mindent elborító sötétségből.

A gyerekeknek először is el kellett mennie Papfalusi bácsiék háza előtt, ahol haragos kutya lakott.

Aztán végig a Nagykőrösi úton, egészen a sorompóig. Sanyika sokszor megcsodálta a sorompónál felállított őrbódét és az előtte posztoló rendőrt, aki néha, mikor kint nagyon hideg volt, vagy zuhogott az eső, az őrbódében állt és annak kis ablakán át nézett szigorúan a külvilágba. Félelmetes volt és barátságatlan, a fura nagy valamiről, amit mindig a kezében tartott, mintha félne, és előre védekezne. Egyszer ki is derült, hogy géppisztoly! Apa mondta és ő biztosan jól tudja.

Sanyikának fogalma sem volt róla, minek kell a sorompóhoz géppisztolyos rendőr, mikor a vonatok csak akkor jöhetnek-mehetnek, ha az állomáson leengedik a sorompót. A környéken soha nem történik semmi, a rossz emberek messze elkerülik.

De most éppen nem jött vonat, a sorompó fel volt húzva, így simán át lehetett menni és a Marx Károly utcán felfelé ballagni tovább.

Nem messze nagy építkezés volt, az iskolában mondták, hogy az új posta épül, ami, ha elkészül, a legszebb postaépület lesz egész Magyarországon! Sanyika szeretett volna erre már most büszke lenni, de ez még egyáltalán nem látszott rajta, így aztán csak jól megnézte mindig magának a félkész épületet.

A kisfiúnak sok útkeresztződésen kellett átmennie, s ő mindenhol szépen megállt, először balra, majd jobbra nézett, ahogy Anyuka tanította, s csak aztán ment át a túloldalra. Járt villamos is a hosszú utcán, de jegyre nem kapott pénzt, így aztán mindig gyalogolt. És akkor, amikor épp úgy érezte, hogy már nagyon fázik és elfáradt, megérkezett.

Belépett és ott pont az a látvány fogadta őt, ami után egész nap vágyakozott, és amiért vállalta ezt az egész kockázatos, hosszú utat.

A vaskályhában lobogó tűz melegítette be a hosszúkás helyiséget, amit fából készült, magas könyvespolcok, asztalok és székek töltöttek meg.

Sanyika roppant mód sajnálta, hogy a jobb keze felé eső terembe még csak be sem mehet, nehogy kölcsönözhetne, ugyanis ott a felnőtteknek való könyvek voltak elhelyezve.

Balkéz felé találta a gyerekkönyveket, amiket ő tíz éves korára már mindenestől elolvasott.

De a szabályt be kellett tartani! Így aztán mindig az új könyvek érkezésében bízott. Nagyon szerette a könyvek illatát, mámorító érzés volt kezébe venni egy új könyvet és megszimatozni.

A kölcsönző asztalnál ott ült a fiatal könyvtáros: Éva néni, Sanyika szerelmének titkos tárgya. A könyvek mellett ő volt a könyvtár fő vonzereje számára. Naponta látnia kellett, beszélgetni vele, a hétvégéket, szünnapokat a kisfiú komoly büntetésnek érezte.

Éva néni – valójában húsz év körüli fiatal lány, szőke hajú, kék szemű kedves teremtes volt, magas, vékony, ringó mellű, mint Anyuka, de mégis más.

És nagyon finom volt az illata.

Sanyika megbűvölve nézte és hallgatta, élete első szerelmes versét is hozzá írta.

Talán Éva néninek is köszönhető, hogy költő, író lett belőle felnőtt korára, hogy megjelent számtalan írása és tucatnyi kötete.

Különös iróniája a sorsnak, hogy „Éva néni” évtizedekkel később egy másik könyvtárban munkatársam volt. Egy szombat délelőttön, amikor az olvasóink talán épp piacra mentek a könyvtár helyett, elmeséltem

neki Sanyika – akkori férjem – történetét.

Meglepetésemre emlékezett a tíz év körüli, érdeklődő, nagyon okos és szép kislányra és tudomása volt az iránta táplált gyermekszerelmről is. És tiszteletben tartotta azt!

Miközben a családi legendárium mozaikjait gyűjtögetem, egymás után törnek fel az emlékek. Mennyi történet ment veszendőbe, csak azért, mert azt hittük, lesz még idő megörökíteni, leírni őket. Megőrizni pedig csak akkor lehet igazán, ha leíródtak.

Menteni kell, ami menthető! Nagy a krónikások felelőssége.

CSÁKY KÁROLY

Hont és Nógrád mindeneséről, Pajor Istvánról (1821-1899), valamint az irodalommal is kacérkodó szülöttünk visszaemlékezéseiről

1821. május 20-án a Hont megyei **Alsónyéken** született középnemesei földbirtokos családban Pajor István, a nógrádi-honti közélet jeles alakja, okleveles ügyvéd és újságíró, költő, műfordító és nyelvész. Bár nem tartozott szellemi életünk legrangosabb képviselői közé, mégis méltó arra, hogy megemlékezzünk róla, e hasonmás kötet kapcsán különösen.

Pajor „*az átlag dzsentrí életformától eltérő életet élt*“. Munkásságára a sokirányú érdeklődés s a szorgalom volt jellemző. Beszélt több idegen nyelvet, ismerte a nyugati irodalmakat, s a hazai irodalmi élet több neves képviselőjével tartott szoros kapcsolatot.

„**Petőfi, Madách, Mikszáth** tanulmányozása során többször találkozunk nevével, akiknek baráti köréhez is tartozott. **Bérczy Károly, Nagy Iván, Ipolyi Arnold, Szontagh Pál, Szemere Miklós** is kortársa, író társa, barátja volt.“ (Leblancné Kelemen Mária: Csalomjai Pajor István élete és munkássága. In.: Balassagyarmati Honismereti Híradó, 1981. 71.p.) S hogy maradandót, kiemelkedőt bár nem alkotott sem a szépirodalom, sem a műfordítás, sem pedig a nyelvészet terén, az azzal is magyarázható, hogy „*tudását aprópénzre váltotta*“, vidéki elszigeteltségben élt. **1899. március 29-én** halt meg **Balassagyarmaton**, ahol ma utcája és emléktáblája is van.

Pajort erős szálak kötötték a Felvidékhez: gyermekkorának a szülőfalun kívül **felsőszemerédi** és **százdi** vonatkozásai is voltak. Gimnáziumi tanulmányait **Korponán, Selmecbányán és Pozsonyban**, a jogot szintén Pozsonyban és **Losoncon** végezte. Rövid ideig ügyvédként működött **Pesten**, majd **Hont megyében** volt első aljegyző. Ugyanitt részt vett a **nemzetőrség** szervezésében is. 1849 júliusában Komáromba menekült, a szabadságharc bukása után pedig **kiscsalomjai birtokára** vonult vissza. (Innen a Csalomjai előnév.) Végző állomáshelye **Balassagyarmat** lett, ahol dolgozott ügyészként, árvaszéki elnökként; munkatársa volt a **Nógrádi Lapoknak**, a **Nógrádi Lapok és Honti Híradónak** stb. Mindemellett tagja volt a **Petőfi – és a Kisfaludy Társaságnak**, irodalmi, nyelvi, publicisztikai írásai jelentek meg az olyan ismert lapokban, mint az **Atheneum, Regélő, Életképek, Honderű, Vasárnapi Ujság, Pesti Napló** stb.

Második vonalbeli jeles személyiségünket így jellemzi egy helyütt Leblancné Kelemen Mária irodalmár-történész: „*Művelt, világot látott, de szétforgácsolt egyéniség; az átlag dzsentríre messze nem jellemző életformával, akinek publicisztikájában, szépirodalmi munkásságában a reformkor nagy gondolatainak kiüresedését látjuk. Ez az ellentmondás teszi igazán tipikus, a dualizmus korának jellemző alakjává Pajor Istvánt.*“ (I.m., 1981. 77.p.)

Pajor szinte élete végéig publikált. Versei különféle központi és vidéki lapokban jelentek meg, s napvilágot látott két önálló kötete is: a **Költmények** (Balassagyarmat, 1859), illetve a **Tarka bokréta** (Balassagyarmat, 1898). Első kötetének Előszavában maga Pajor írja az alábbiakat: „*Hogy Arany, Tompa, Vörösmarti tollával nem írhattam, ez nem az én hibám; így van ez más irodalmakban is; a jelesek mindig csak a kivételt képezik; de azért úgy tartom, nem lehet kárára semmi irodalomnak, ha a gyengébbek, a kevésbé hivatottak is fellépnek a versenyterre, mi által a különbség legalább szembetűnőbbé s a fiatalokra nézve tanulságosabbá válik.*“ (A Költményekhez írt Előszóból. 1859. 1. p.)

Csalomjai portréjának írója így vall az első lírai próbálkozásokról: „*Versei a kor nemesi gondolkodását tükrözik. Nyomokban találjuk benne a reformkor, forradalom, szabadságharc eszméinek, célkitűzéseinek, az önkényuralom korának „megéneklését*“. (I.m., 1981. 79-80.p.)

Itt jegyezzük meg, hogy Csalomjai Pajor István **disztichonját** olvashatjuk a kedves barát, **Ipolyi Arnold** ipolykeszi emléktábláján is. A szöveget már többször idéztük más helyeken, éppen ezért itt egy

másik, Ipolyihoz írt epigramma sorait közöljük: „Zárkövéül teszek e kicsiny füzetnek/ Kit talán legelől kell vala említenem,/ Légy itt te jó barát; a legelső versben/ Ugy is benn vagy hol a jobb embert említém.“ (Költemények, 104.p.)

Az egykori Honti Lapokban közölt nekrológban olvassuk földinkről a következőket: „ő volt a mi alkalmi poétánk. Ha a mi örök büszkeségünk, a hős Szondy emlékét kellett dicsőíteni, ha Ipolyinak emeltünk egy emléktáblát és rendeztünk egy gyászünnepélyt, ha kaszinónk tartotta jubileumát, ha tisztviselői jubileumot rendeztünk, ha a szegénynek, árvának, éhezőnek könnyét kellett felszárítani, mindenkor hűségesen megjelent a mi jeles poétánk s elhozta magával költői ihletének egy-egy fényes szülöttét.“ (Honti Lapok, 1899.IV.13. 3-4. p.) S bár nem váltak ezek a versikék korszakalkotó művekké, Hontban és Nógrádban valahol mégis helyük volt. Mert emlékeztettek, buzdítottak és mozgósítottak; belőlük tisztelet áradt, szeretet sugárzott, s egyféle önbecsülésre okítottak. (Csáky Károly: Pajor István. Honti arcképcsarnok. Dunaszerdahely, 1998. 58. p.)

Mint már említettük is, az ipolyinéki születésű Pajor több nyelvet beszélt. A klasszikus nyelveken kívül ismerte az olaszt, a spanyolt, az angolt, a franciát és a németet, s beszélt csehül és szlovákul is. Magyarra ültette például Ján Kollár verseit, Horatius epistoláit (**Quintus Horatius Flaccus Epistolái. Ford. s az eredeti szöveg kíséretében jegyzetekkel ellátta Calomjai.** Balassagyarmat, 1877.) és további művét (**Horác levele a Piso fivérekhez / De arte poetica. Az eredetiből fordította Csalomjai** Balassagyarmat, 1881.), Goethe és Schiller epigrammáit / **Schiller és Göthe epigrammái. Ford. Csalomjai.** Balassagyarmat, 1883.) stb. S bár – amint azt Leblancné Kelemen Mária megállapította – „Műfordításaival gazdagította irodalmunkat /.../ az országosan számon tartott műfordítók között nevét nem ismerjük.“ (I.m. 1981. 77-83.)

Csalomjai Pajor István, a kitűnő nyelvérzékkel rendelkező vidéki író a nyelvészet elméleti és gyakorlati kérdéseivel is foglalkozott. E témakörből két önálló kötete is megjelent: 1860-ban Pesten adta ki a **Vázlatos jegyzetek a magyar nyelv és helyesírás körül** című munkáját, majd 1883-ban Balassagyarmaton megjelentette a **Neologia és orthologia** című művét. Ezen kívül több tanulmányt, cikket publikált a vidéki és a központi lapokban. Leblancné Kelemen Mária írja, hogy földink „harcolt a magyar nyelv ügyéért. Sikraszállt a nyelvrontás különböző fajtája, az idegen szavak felesleges használata, a helytelen szóhasználat ellen. Foglalkozott a magyar nyelv-, a szavak eredetének vizsgálatával. Álláspontja korához viszonyítva haladó, a magyar nyelv szeretetétől áthatott, bár összefüggésében csupán a régi magyar nyelvi harcok halvány utórezgésének nevezhető.“ (I.m., 1981. 77. p.)

Számos olyan cikket is publikált Pajor, melyek a **néprajz** témakörét is érintik. Értekezett például a palóc népfajról, foglalkozott Balassagyarmat táj- és néprajzával stb. Az utóbbi munkája is sok hasznosítható adatot, értékes megfigyelést tartalmaz. Különösen helyrajzi leírásai élvezetesek, pontosak. Ezt olvashatjuk többek közt a város környékéről: „Szőlőhegye Balassagyarmatnak az Ipolyon túl fekvő s részint a b.-gyarmati, részint a podluzsányi határhoz tartozó hegylánc keleti oldalán van, s kellemes izű bort ad. Erdeje csekély, leginkább nyírfából álló; rétjei azonban a szelestényi és patvarci határoktól egész a kövári határig bő kiterjedésűek, s némely ingoványos és csátés helyeit kivéve, jó minőségű takarmányt szolgáltatnak, mely a b.-gyarmati szép szarvas marha, s közvetve a határ termő képességének is tényező alapjául tekintendő.“

Pajor fent idézett néprajzi vonatkozású cikkein kívül megemlíthetnénk még az Életképek-ben megjelent (1845.I.177-183) **Falusi vendégség** című munkát is. Az 1840-es és az 1850-es években kifejtett „néprajzi“ munkássága kapcsán feltétlen szólnunk kell ama gyűjtőtevékenységéről, melynek eredményeként például 25 Hont és Nógrád megyei **népdalt** küldött **Erdélyi Jánosnak**, s több **népmese s egyéb hiedelemanyag** került tőle **Ipolyi Arnoldhoz**. (Lásd erről részletesebben: Hála József: Ipolyi Arnold és Hont vármegye. Ethnographia, 1995.I.195-230. p.)

Ipolyi Arnolddal, kedves földijével és barátjával egyébként életük végéig tartott szoros kapcsolatuk. Ennek bizonyítékai azok a levelek is, melyek az Országos Széchényi Könyvtárban és Levéltárban, illetve az esztergomi Primási Levéltárban találhatóak, s melyek néprajzi szempontú feldolgozása igen fontos lenne.

Hogy Pajor Istvántól mi minden került Ipolyi Arnoldhoz, arról Hála József tanulmányából értesülhetünk. Ő dolgozta fel ugyanis az Ipolyi kéziratok folklórgyűjteményében és a műveiben fellelhető

honti adatokat. Pajor István hét **ipolynyéki** és három **kiscsalomjai mesét** küldött mitológiánk kutatójának. Az ipolynyéki mesékből például ötöt mitológiájában is felhasznált Ipolyi. Nem csoda, hisz olyan hiedelemleányokkal találkozhatunk ezekben, mint a **sárkányok**, **az ördögök**, **a vasorrú bába** vagy a **vízicsikó**. Négy Pajor-mese a jeles kutató 1914-ben kiadott népmesegyűjteményében is megjelent, címszerint **A talált gyermek**, **A mostoha- és az édesgyermek**, **a Szép Ilonka** s az **Elátkozott királyfi**. A kiscsalomjaik közül pedig **A pénzt terítő kakas** is napvilágot látott. A meséken kívül hiedelemleírást és szokásanyagot is küldött még Pajor az Ipoly mentéről. A neves mitológiakutatóknak hosszabb távú tervei is voltak még Pajorral, többek között egy mesegyűjtemény kiadását illetően. Elfoglaltsága és korai halála sajnos, megakadályozta őt elképzeléseinek kivitelezésében.

Az Emlékezések és rajzok a 48 előtti jó világból című munka értékeiről

1897-ben Pajor István egy igen fontos prózai munkát jelentetett meg Balassagyarmaton **Emlékek és rajzok a 48 előtti jó világból** címmel. Visszaemlékezéseit nagyméltóságú Iglói Szontagh Pál úr figyelmébe ajánlotta „mély tisztelete és szeretete jeléül”. A nógrádi Szontagh Pálnak egyébként is jó barátja volt Pajor, s többször írt róla méltatást, verset a megyei lapokban is. A gömöri Szontagh Ádám (sz. 1794) pedig rokona volt a családnak. Gömör vármegye szolgabírája később Steinlein grófék jószágkormányzója lett, s a fiatal Pajort is nevelték egy ideig. Így került a gyermek Felsőszemerédre és Százdra, ahol aztán a rokon Szontagh elhunyt.

Visszaemlékezése bár nem számít kiemelkedő irodalmi alkotásnak; stílusa hol terjengős, hol pedig körmönfont; az író művében nem mindig a lényeges dolgok kiemelésére-bemutatására törekszik, mégis nélkülözhetetlen forrásmunkája ez a helytörténészeknek. A XIX. század első felének kiváló tablója, sok-sok olyan adalékkal, melyek jól kiegészíthetik önismeretünket, társadalom- és kultúrtörténeti ismereteinket.

Különösen értékes, olvasmányosnak is lebilincselő az **Iskolai pályámról** című fejezet. Ebben emlékezik meg szülőfalujáról: megjegyyezve, hogy az akkor szintiszta magyar település volt, ám Coburg herceg Gömör megyei nagybirtokának „*Sumjász, Vernárd és Telgárd nevű alpesvidéki községeiből hat jobbágy családot hozatott le, és telepített meg Felsőnyéken, akiknek utódai, – derék, szálás, egészséges tót nép, – már az első generációjában megmagyarosodtak s ezeknek utódai, kivált a földművelési munkák szünetelési idejében, mint üvegesek járnak be a vidéket, s különösen Balassagyarmat városában is sűrűn hallatják ablakcsináltatást ajánló férfias tenorhangjukat*”. (Pajor, 1897. 7-8. p.)

Szeretettel emlékezik meg **szemerédi** tanítójáról, „Janovszki praefectus“-ról, akiről így ír: „*Kitűnő humanismusról tanuskodik, hogy nem engedte a szabadban előtalált és tőlünk menekedni iparkodó férgeket és rovarokat szokásos gyermeki negéddel eltaposnunk, s ilyenkor az emberiség tiszta érzetéből fakadó jósággal magyarázta, hogy ezek is a Teremtő által alkotott lények, akik örülnek az életnek...*” (Pajor, 1897. 3. p.)

Szemeréden egy fél évig az Ivánka-házban lakott Pajor rokonaival, Szontaghékkal. A kúriát Steinlein grófbérelte jószágkormányzója számára. Ekkor látta itt Pajor **József nádort** is, aki a **Steinlein-Hellenbach kastélyban** szállt meg. A visszaemlékezésekben olvashatunk még **Százdról** és **Ipolyságról** is. Az utóbbi kapcsán ezt jegyezte fel az emlékiratíró: „*Ipolyság az én gyermekkoromban még annyira kis hely volt, és hiányos közlekedésénél fogva annyira távol esett az ottani vidéktől, hogy míg ott az egyetlen görög boltos, jóra valóssága dacára sem tudott boldogulni: Gyarmaton ugyanakkor, a Garbáén, mint elsőrendűn kívül, még 3-4 tekintélyes kereskedő cég látta el az Ipolyon inneni és túli birtokosság minden szükségleteit, nem is számítva a kisebb szatócsboltokat.*” (Pajor, 1897. 9. p.)

Fontos iskolatörténeti adalékul szolgálnak a **korpona kisgimnáziumról** leírt visszaemlékezések. Itt együtt tanult földijével, **Ipolyi Arnolddal**, akiről szintén sok mindent elmond könyvében. Ki hinné, hogy a piarsita rend által működtetett iskolában olyan dolgokra is sor kerülhetett, mint amilyenekről az alábbiakban olvashatunk: „*Ennek az iskolának korlátlan despotáját, Téglárynak hitták és ha magam nem lettem*

volna tanuja, soha el nem hihetném, micsoda kegyetlenségeket követtek el az akkori tanítók a szerencsétlen tanulókkal, akik közül számosak egyenesen az iskolának lettek testi és szellemi nyomorékjai.“ (Pajor, 1897. 10. p.)

Visszaemlékezk Pajor az 1833–1834-es tanévre is, amikor páter Wagner 4. osztályában tanult együtt Ipolyi Arnolddal. Mindössze hatan voltak a mester tanítványai, „ámde – mint Csalomjai Pajor írta – ezen hat közt volt Wagner professzor úrnak egy olyan hallgatója is, aki később mint tudós, mint író, mint ember és bölcsész, mint műbarát, mint államférfi, mint a nemzeti kultúra elővivője és meczenása, s mindenekfölött mint hazafi és főpap európai hirre emelkedvén, a korponai gymnasiumnak emlékében örökké ragyogó csillag marad. Sajnos csak az, hogy erre a gymnasiumra az a nagy férfiú nem láthatta soha magát indítatva a kegyelet érzelmével emlékezni vissza. Ugy hiszem, alig kell mondanom, hogy ez alatt a monumentális nagy férfiú alatt Ipolyi-Stummer Arnoldot értem, aki csaknem harmadfél évvel lévén ifjabb nálam, alig haladta meg a 10-ik életévét, midőn már Wagner úr kegyetlen kezei közé került, habár ez vele, azonkívül hogy a füle és halántéka közti pehely gyöngye haját nevetgélve két ujjá közé fogván, a szegény fiút ennélfogva fölfelé húzta, s eközben folyvást e szavakat ismétlé: »tamen ego te Arnolde, amo« – a brutalitásban tovább menni nem merészelt, mert Stummer Arnold szülői, a kik egy Pierstl-Krecsmáry-féle rájok szállott örökség folytán Korponára tették lakásukat, ott helyben lévén, a professzor úr ismert bánásmódját figyelmesen ellenőrizték; különben pedig Stummer Ferencz Hont megye volt főszolgabirája nemcsak tekintélyes ember, de nejevel, szül. Szmrecsányi Arzeniával együtt igen nyájas, kedves, vendégszerető uri család lévén, erről Wagner professzor úrnak saját tapasztalásából is volt tudomása”. (Pajor, 1897. 17. p.)

Azért fontosak számunkra Csalomjai Pajor visszaemlékezései, mert megtudhatjuk, hogy Stummerék az 1830-as évek elején már Korponán laktak, s fény derült az ottani életmódjukra is. Többek közt az alábbiakat olvashatjuk a könyvben: „[...] Pajor János és Stummer Ferenczék házi nyelve kizárólag a magyar volt, azon oknál fogva, mert az első családban nem akarhatták, hogy a négy serdülő gyermek gyakorlat hiánya miatt a hazai nyelvet elfelejtse, Stummeréknél pedig, mert ők mint magyar megye szülőtti és előkelő birtokosok a tót nyelvben magok is járatlanok valának.” (Pajor, 1987. 20. p.)

A következő iskolavárosról, **Selmecbányáról** is bőven ír kötete lapjain Pajor. Itt kezdett irodalmi munkássága is bontakozni. Mint írja: „ugyanakkor /14-15 éves koromban/ kezdtem már nemcsak a magyar, de a latin klasszikusokkal is foglalkozni, s első nyelvészeti kísérleteim és „költői“ szárnyapróbálgatásaimat is itt tettem papírra, amiket később beköttem...” (Pajor, 1987. 35. p.)

Megemlékezik néhány tanárról is, hol elmarasztalva, hol kiemelve azokat. A „koránál fogva is elgyengült” **Royko Jánost** például nem tartotta kiemelkedő tanáregyéniségnek, ám **Boleman István** „kitűnő tanára volt a lyceumnak /.../, aki nemcsak tekintélyét tudta minden durva bánásmód mellőzésével fentartani; de a tanulók általános osztatlan szeretetét is annyira megnyerte, hogy az ő leckeóráiról csak egyet is elmulasztani mindenki nagy veszteségnek tartotta volna“. (Pajor, 1987. 39-40. p.)

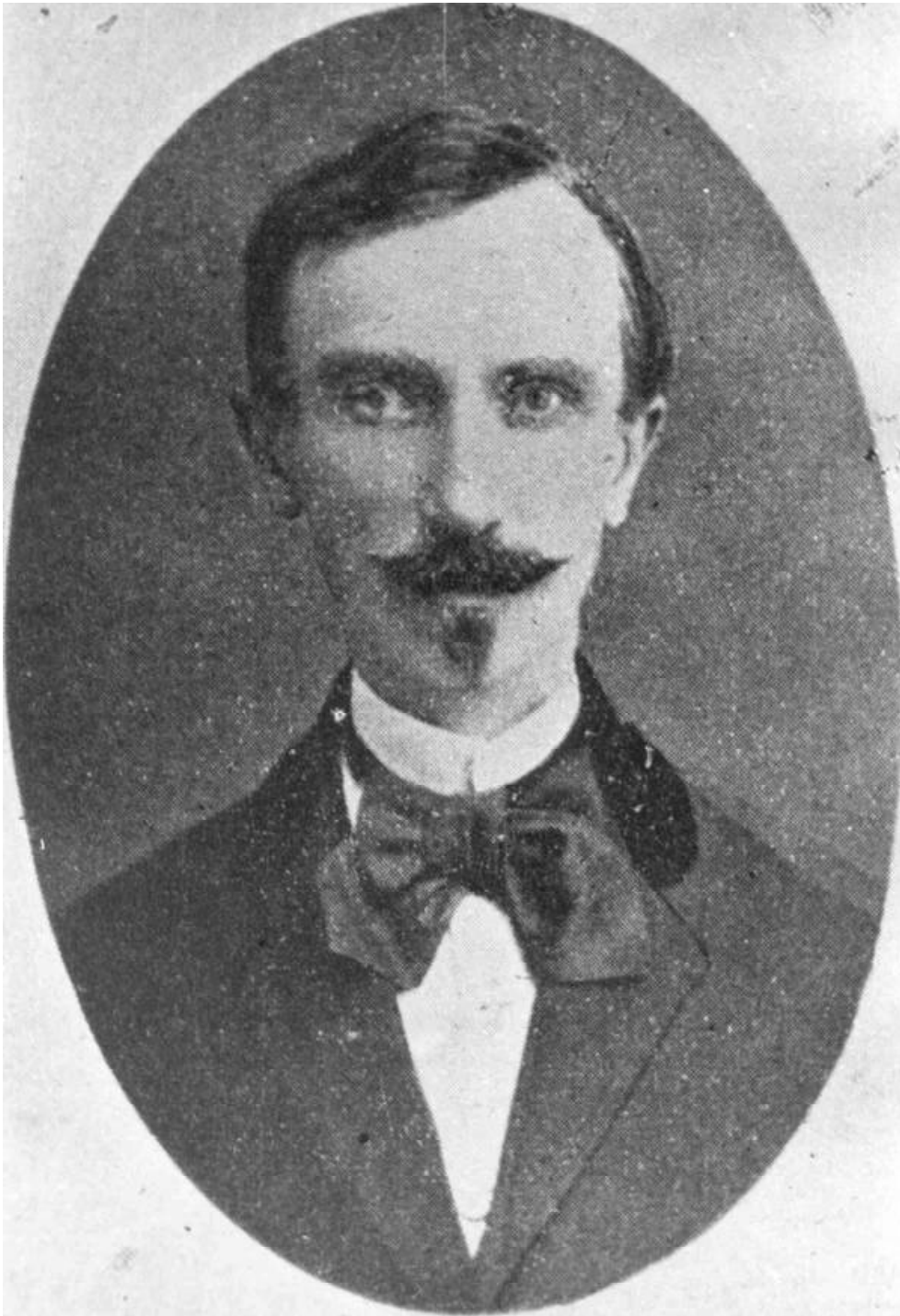
A **pozsonyi evangélikus líceum** oktatói közül Kovács-Martiny úrról emlékezik meg szépen, ezt írva többek közt: „Hogy azonban ez a fejtelenségben szenvedő iskolai szervezet néhány év tartamán át mégis fenbirta magát tartani ez, mondhatni egyedül egy **Kovács-Martiny Gábor** nevű kiváló tanárnak az érdeme, aki megint a maga nemében phönomenális ember volt. – Tanította a legnehezebb tárgyakat; a fizikát, algebrát, geometriát saját szerkesztésű könyvekből, s ezzel kapcsolatosan az atrológiát, sőt önkéntes kiegészítőképen az 5-ik osztályban a természettörténetet, vagyis az akkori nyelven „historia naturalist“ is.“ /51.1./

Visszaemlékezéseiben természetesen másról is szó esik, nemcsak iskolákról. A részletes ismertetéstől itt eltekintünk, hisz a hasonmás kiadás lehetővé teszi a teljesebb ismerkedést. Ízelítőül és kedvcsinálóként csupán a Petőfivel és Kossuthal történt találkozásokról ejtünk még szót. 1847-ben Hőgyész felől Pozsony felé utazott egy gőzhajón, miközben útját megszakítva, Pesten töltött néhány napot, amit így idéz: „ ... egy dunai gőzhajón Pozsony felé iparkodtam, ugy mindazonáltal, hogy pár napom pesti dolgaim elvégzésére is maradjon, s ezen akkori rövid ott-tartózkodásomnak köszönhetém, hogy

értésülvén **Petőfinek** szintén ottidézéséről, őt felkerestem s néhány órát a Nádor fogadó éttermében volt alkalmam vele estebézés közben eltölteni.

Arra is jól emlékezem, hogy P. az irodalomról folytatott párbeszédünk során Kölcsey költészetéről épen nem kedvezőleg nyilatkozott, s azt a forma szépségének elismerése mellett nem eléggé férfiasan kinyomatosnak ítélte. "/121-122.1./

Ugyanezen időben találkozott **Kossuth**tal is. Mint írja: „... épen arra a hajóra szálltam, melyen István nádoron és több nevezetes férfiun kívül az 1847-iki október 17-én Pestmegye követeül megválasztott Kossuth Lajos is utazott, mint mondák azért, hogy az országgyűlés tartamára magának és családjának Pozsonyban alkalmas lakást szerezzen”. (Pajor, 1897. 122.1.)

Pajor István portréja a szerző reprodukcióján

*Informatio de Inventis Libraria Minors Gymnasii
Regi. Csongradensis, pro P. Perregrini. Anno 1807/8.
In 4ta Grammatica.*

1.	Daniell. Högner Ann. 15. Rom. Cash.	H. Ann. H. Proser. Com. Keszegrad.	Reza Antonius Nobilis ibidem.	Nonye.	1. Cl.	1. Cl. 2.	2. Cl. 1811. 1812.	2. Cl. 1811. 1812.
2.	Dezma. Steh. Ann. 12. Rom. Cash.	H. Ann. Carzona C. Koloszi.	P. Joz. Calogues. Civitis ibidem.	Nony.	1. Cl.	Comm. 1.	1. Cl. 1.	Com. 2.
3.	Ertha. Andras. Ann. 15. Rom. Cash. rec.	Etiam.	Vitruus Ande. Cordus Civitis ibidem.	Nony.	1. Cl.	1. Cl. 1.	1. Cl. 4.	1. Cl. 1811. 1812.
4.	Pajor. Stephan. Ann. 13. Luz. Confm.	H. Ann. Högner Com. Honch.	Pater Josephus Nobilis ibidem.	Nony.	1. Cl.	1. V. D. Ma. nuptio in 1811. 1812. Comm. 1.	Com. 1.	Com. 1.
5.	Palloris. Ladis. Ann. 12. Rom. Cash.	H. Ann. Carzona C. Koloszi.	P. Franciscus Civitis ibidem.	Nony.	1. Cl.	Com. 2.	1. Cl. 3.	Com. 4.
6.	Petrovi. Mich. Ann. 15. Rom. Cash.	H. Ann. Sziava C. Honch.	P. Paulus Ci. vitis ibidem.	Nony.	1. Cl.	Mensa. J. B. de Scholar. p. p. g. m. 1811.		
7.	Plimmer. Arnold. Ann. 11. Rom. Cash.	H. Ann. Sziava C. Honch.	P. Franciscus Nobilis Carzona.	Nony.	1. Cl.	Com. 3.	1. Cl. 2.	Com. 2.

Hos nuptus P. Franciscus Högner

Pajor és Ipolyi Arnold neve a korponai kisgimnázium naplójában

(Korponai múzeum gyűjteményéből)

Pajor István emléktáblája Csáky Károly felvételén

NEOLOGIA ÉS ORTHOLOGIA.

IRTA:
CSALOMJAI.

Ára 20 kr.

A „Nemzet”-ből szerző bejegyzésével a „Nógrádi
Lapok”-ba átvett cikk külön le nyomata.

B.-GYARMAT,
Kék László könyvnyomdája 1883.

Pajor egyik nyelvészeti könyve a szerző reprodukciójában

Fancsikné Deák Ibolya: Rebbenések

DEBRECZENY GYÖRGY

írásjegyek

a sarkon álló rendőr
csupán madárijesztő
nem tud a sarkára állni
ijesztgetik is a madarak

a tárgyak csak arra szolgálnak
hogy jelölhessék őket a szavak
a szív és a kard írásjegye
együtt adja ki a türelmet

de a madárijesztő és a sarki
rendőr írásjegyét nem ismerem
különben sincs kardjuk
és a szívük sem látható

így aztán nem is türelmesek

FETYKÓ JUDIT

Október végén

Vastag, puha avarban járok, korai fagy mindent lerázott,
hull, csak egyre hull a sok levél,
pirosan sárgán, zöldből rőtbe, barnába, fáradt olajzöldbe
ágot, gallyat hagyva földre ér.

Szürke felhő hidegen kékell, úgy sodortatja magát a széllel,
mintha sose lett volna nyár,
csak hideg októberi szürke, s a lomb lazán földre kerülve
zizzenve, suhogva télre vár.

Az ősz vége hangulatába beleködöl a hajnali pára,
mord reggel, est ér fagyhatárt,
orgonalevél lehullt zölden, nem küldhette szárba időben
a nyár számtalan bűvös dalát.

Fenyves alatt, szőlőskertekben, fodrozva az idő-végtelen
színjeleket írt leveleken,
energiáit vitte szárba, zöldjét semmi-barnára váltva,
hogyan termése jövőre is legyen.

Itt-ott egy-egy szőlőfürt rejtett magába múlt időt; végtelent.
Egyszerre méz, egyszerre sárga,
az emberi időt kizárva, rejtőzködve magába zárja
az örök, állandó múlt-jelent.

Lépdelek susogó avarban, veled járok itt gondolatban;
lélekben érzed, s azt kérdezed:
mi susog, mi morajlik, cseveg — lépéseimtől a lomb neszez —,
zúgó patakban járok veled?

Hull, egyre hull a lombbal az év, hozza a hideg leheletét,
kopaszon, szürkén áll a diófa,
hatalmas koronája felnyög, estére az Orion feljött,
s pereg az éjbe a földi idő-óra.

DOBROSI ANDREA**Hibák, harsonák**

Hemzsegő hibáink elvegyülnek,
előtör lombikból a kémia,
szemem rád vetül, hosszan nézi a
kétérdős, min homlokráncod ül meg.

Két elegy, eggyé sűrűsödve itt,
kibírva percét múló időnek,
mint párkányon palánta, kinőnek,
bomlanak egész le a földekig.

A születés Kánaánja ér el,
ahogy a pillanat él, felhevül,
hajt az együtt felejthetetlenül,
mígnem a báj hódolva letérdel.

Nincs üres szó, ígéretes indok,
van valami többlet, bármily nehéz,
az egyetértés azért is benéz,
megóv, ha te, vagy ha én megingok.

Ne dühöngj, de add jelét, ha fájna,
ne duzzogjon a rejtett lázadás,
ha lenne, ne legyél soha se más,
csak magad, s én legyek, ki nem unja.

Maradni hívott a ma, a holnap,
a remény bölcsőjében te ringasz,
nem válhat köddé előttünk mindaz,
amiről a harsonák dalolnak.

ELBERT ANITA

Diófa

Megrázza nagy, borzas fejét a fa,
Csontos koponyái, a diók csak úgy
Potyognak. Szétszórja az idő
A rőt faleveleket, míg az avar
Vastagon elterül a horizonton.
Olyan a szívem, akár a múlt.
Hús tenyeremben az erek
Kígyóznak, s a dió a halál
Virága, elmúlik, akár
A pillanat.
Holt költők társalognak,
Mint lelkek a diófa alatt.
Elmúlik a nincs, és lesz
A holtak holdudvara.
Diófa hangulat üti meg
Fejemet, miképpen a halál szíve
Dobog lassan a mindenségben.

KÖSZÖNTŐ

Ketykó István 72.

A Nógrád megyei **Szügy** községben születtem 1946. november 27-én. Édesapám cipész mester volt, de nem ismertem, mert még születésem előtt pár hónappal szívbetegségben elhunyt. A szegény családban én voltam a hatodik gyermek. Özvegy édesanyám szabad kéményű, petróleumlámpával világított, kis bérelt házikóban nevelt fel és onnan vezetett utam - mint a mesében - egykori iskolaigazgatóm, *Papp Győző* segítségének köszönhetően a balassagyarmati Balassi Bálint Gimnáziumba, ahol 1965-ben szereztem Érettségi bizonyítványt. A továbbtanulásról azonban a család rossz anyagi helyzete miatt le kellett mondanom, ezért a MÁV-nál helyezkedtem el. Húsz éven keresztül - ún. vonali tartalékosként - forgalmi szolgálattevő beosztásban dolgoztam. Négy vasúti vonal állomásain teljesítettem szolgálatot, majd öt éven keresztül a Budapesti Vasútigazgatóság Személyzeti és Munkaügyi Osztályán alkalmaztak munkaügyi főelőadóként. Közel tizenkét évig köztisztviselőként, a Nógrád Megyei Munkaügyi Központ Rétság Városi Kirendeltségének főmunkatársaként tevékenykedtem egészen 2004. március 18-áig, amikor is korendeményes öregségi nyugdíjba vonultam.

Nős vagyok - három gyermekem van : **Ágnes (jogász doktor), István (informatikus) és Valéria (szakgyógyszerész doktor)**. Feleségem, **Radnai Judit** pedagógusként dolgozott - már ő is nyugdíjban van, és 2016. január 26-ától már ő is ingyér utazik, azaz betöltötte a 65. életévét.

A Dunakanyarban, Verőcén élünk.

Az újságírói műfajban 1968-óta dolgozom- MŰOSZ-Stúdiót 1989-ben végeztem.

Verseket 1976 óta publikálok - az ország szinte valamennyi napi, -hetilapja; (megyei és országos lapok, folyóiratok); egy eszperantó folyóirat, valamint egy magyar nyelvű szlovák női magazin közölte verseim. Elhangzottak verseim a Magyar Rádióban, valamint a miskolci Irodalmi Rádióban. Alapító tagja vagyok a balassagyarmati Komjáthy Jenő Irodalmi és Művészeti Társaságnak és a Váci Költők Baráti Társaságának; 1989-ben Krúdy Gyula- emlékéremmel, 2004-ben Spangár András-díjjal tüntettek ki.

Eddig harmincegy szépirodalmi antológiában olvashatók verseim.

Első önálló verseskötetem Ima bocsánatért címmel 2000-ben jelent meg a nyíregyházi Rím Könyvkiadó gondozásában.

Összegyűjtött verseskötetem Mostanában fekete lovakkal álmodom címmel 2007-ben jelent meg a miskolci Z-Press Kiadónál Baranyi Ferenc lektorálásában és Előszavával.

Új könyvemet Ádám Tamás szerkesztette.

A borítón Domin Károly (1943-2012) Vácott élt szobrászművész festménye látható.

A kötet fő támogatója Csárádi János, a Hungarail Kft. ügyvezetője, a MÁV nyugalmazott vezérigazgatója.

Összegyűjtött verseskötetemet Baranyi Ferenc Kossuth-díjas költő barátom mutatta be 2008-ban az Ünnepi Könyvhéten, a balassagyarmati Madách Imre Városi Könyvtárban.

Közreműködtek: Piatrik Valéria és Juhász Ákos vers, valamint Majnik László gitár és ének.

Ketykó István költőt, állandó szerzőnket szeretettel üdvözlöm születésnapja alkalmából, s kívánok neki hosszú, egészséges és tartalmas életet! A szerk. (A költőt honlapján szereplő bemutatkozásával, és egy Baranyi Ferenc barátjával készült képpel is köszöntöm!)

BESZÁMOLÓK

Így mélyül – Ádám Tamás új verseskötetének bemutatója a balassagyarmati Madách Imre Városi Könyvtárban

A balassagyarmati Madách Imre Városi Könyvtárban 2018. november 6-án 17 órai kezdettel mutatták be Ádám Tamás Nagy Lajos-díjas költő **Így mélyül** ANYÁM KÖNYVE című új verseskötetét.

A szerző immár tizenkettedik könyve – köztük több interjú, riport és tárca kötettel - a *Palócföld Könyvek* sorozatban jelent meg, a salgótarjáni Balassi Bálint Megyei Könyvtár kiadásában. Sorozatszerkesztő: Dr. Gréczy-Zsoldos Enikő, a Palócföld című folyóirat főszerkesztője. A szerző új verseskötetét Szepes Erika szerkesztette, az illusztrációkat Orbán György János grafikus, festőművész készítette.

A szerzőt, az illusztrátort, Szávai Attila író a Palócföld szerkesztőjét, Csallóné Majoros Erzsébet és Fábri István előadókat, valamint a megjelent vendégeket Raksányi Mariann, a városi könyvtár munkatársa köszöntötte.

A szerzővel Szávai Attila beszélgetett, aki régi barátja Ádám Tamásnak, hiszen mindketten tagjai a balassagyarmati Komjáthy Jenő Irodalmi és Művészeti Társaságnak. Kérdezgette a szerzőt egykori vasutas előéletéről, a sok helyváltozásról, költözésről - Tamás hosszú budapesti és ország-, -világjáró körútja után tizenöt év után ismét visszatért a gyökerekhez: jelenleg a Nógrád megyei Csesztve községben él. Közel szülővárosához, Balassagyarmathoz és Linda nevű lányához, aki két fiával szintén jelen volt édesapja könyvbemutatóján.

A szerző új kötetében 65 vers olvasható Orbán György János szép rajzaival illusztrálva. Minden költőnek az egyik legnehezebb feladat, az elhunyt szeretteiről írni. Tamás szívbemarkoló versekkel emlékezett meg elhunyt édesanyjáról, falun töltött gyermekkorának élményekkel teli éveiről.

„Keresem anyám szerethető/ szigorát, kontyának húsleves/ illatát./ Hamuba írt, csupaszra/ simított üzeneteit.” (Keresem), avagy „Egyre vonzóbb a lúdülő kosár./ sarokban totyogó kisiút utánoz/ az árnyék, héj roppan, felsírnak/ meg sem született kislibák” (Tojások), vagy „Gőzmozdony szuszog, hokedliket/ kerülget. Nem találom a végállomást.” (Szökés)

A falusi, mindennap használt tárgyak is sorra megjelennek verseiben, például a mángorló, tiloló, masina. A Nyakamban törek című ciklusban felidézi falujának – Ludányhalászinak - egykori prominens figuráit, a harangozót és a tisztelendőt. „Ministrálok, csengettyút rázok,/ gyertyatartó inog, a tabernákulum/ falán nincsenek ablakok. Nyelvem/ ég, gyónás nélkül áldozom.” (Mellékszereplő). Kissé groteszk versében így ír: „Dózsöltem, jutott papra, barna/ koporsóra, szabvány-koszorúra,/ harangszóra, sírásókra alig./ Majdnem nyitva maradt a gödör./ Végül a bevallást halott anyám/ töltötte ki; merev kézzel fogta/ tintaceruzáját, és üresen hagyott/ minden rovatot.” (Bevallás)

A kötet utolsó, Így mélyül című ciklusában olvastam a szerintem legszebb versét: „Ha nem adsz választ, akkor is/ téged dicsőítelek, Uram! Zsoltárim/ száma végtelen. Ének közben/ mégsem nyitom ki számat, nehogy/ anyám álmát megzavarjam.” (Szűkül)

Tamás azt is elárulta, hogy megszerkesztve készen van *Szomjas víztorony* címmel újabb verseskötete és egy regény írásába is belefogott mellyel lassan halad, mert több lapot szerkeszt- többek között egy Pest megyei lapnak is főmunkatársa- és kevés ideje marad a regényére.

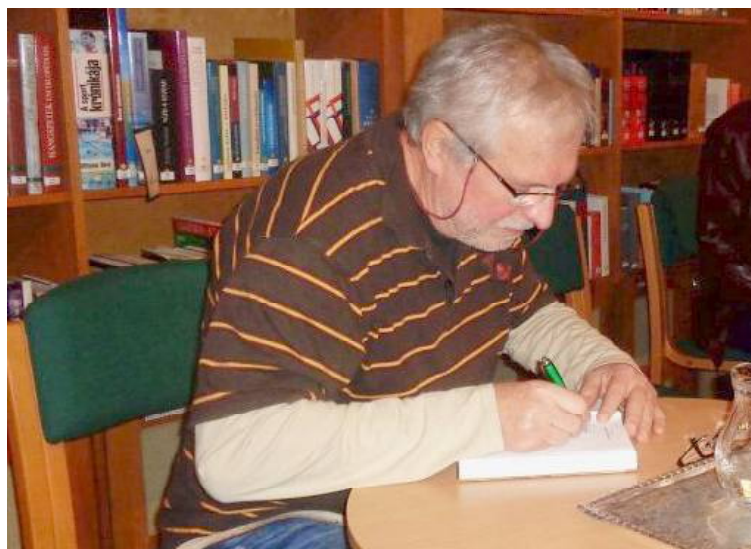
A beszélgetés közben *Orbán György János* egy kivetítőn - szép szavak kíséretében - bemutatott párat az új verseskötetben látható rajzai közül. A két előadó felváltva olvasott fel *Ádám Tamás* verseiből. A könyvbemutató befejeztével a szerző derekasan állta a sarat, azaz a dedikálásra várók hadát.

A szerző kötete **950.- forintos** áron megvásárolható a *Palócföld* című folyóirat szerkesztőségében: **Balassi Bálint Megyei Könyvtár** 3100 Salgótarján, Kassai sor 2. Telefon: +36 (32) 521-560. E-mail cím: palocfold@bbmk.hu

Fotók és szöveg: Ketykó István

Szávai Attila, Ádám Tamás és Orbán György János - Ádám Tamás dedikál

Megnyílt a szécsényi XXIII. Nógrád Megyei Őszi Tárlat**Prímek és eredetek**

– A szécsényi XXIII. Nógrád Megyei Őszi Tárlat elé –

Tudom, a nyelvészek fölszisszennek – de a palócvidék így használta és helyenként használja ma is –, amikor azt mondom: szám, és nem szájam. Miért? Mert a szám az, ami számít. A kimondás és a kimondott által. Az, amivel számolunk. Így is, úgy is.

A szécsényi Őszi Tárlat ezúttal huszonharmadik alkalommal nyílik meg. A huszonhármas szám a számok világában különlegesnek számít. Olyan prímszám, amelynek a tagjai is prímszámok, sőt a tagjainak összege és különbsége is, illetve a többjegyű prímszámok sorában ő az első, amely nem ikerprím, azaz a számjegyei megfordításával nem kapunk szintén prímszámot. Tovább menve: az egészséges embereknek huszonhárom pár kromoszómájuk van, és a latin ábécé szintén huszonhárom alapbetűből áll. . .

Hosszan lehetne sorolni a huszonhárom előfordulását – nem is beszélve az ezáltal hozzá társított és/vagy társítható jelentésekről –, de ebbe most és itt nem bonyolódnék bele – miképpen abba se, hogy ötvenkilenc (ami szintén prímszám) művész ötvenkilenc alkotását tekinthetik meg a kiállításon –, mert túlon túl messze vinne attól, amiért ma itt összegyűltünk. Csupán fel szerettem volna villantani valami számításba vehetőt, amikor számra vettem a számot.

Minden, ami itt és most van, az itt és most számít. Annak itt és most súlya és jelentősége van. Nem pusztán azért, mert egy megye képzőművészeti seregszemléjének tekinthető. Aki körbejár a falak mentén, s elég időt szán egy-egy műalkotásra, abban megfogalmazódhat Nógrád megye jelenlegi művészeti életéről egy kép. Illetve arról, hogy az itt élők – és műalkotásaikon keresztül megnyilvánulók – miben és miről gondolkodnak, s ez az egyetemes művészeti tendenciákkal mennyiben azonos, attól eltérő vagy azzal ellentétes. Klasszikus, korszerű vagy úttörő. Kísérletező, újraértelmező vagy utánozó. Dekoratív, intellektuális vagy transzcendens.

Mint minden seregszemléé, a szécsényi huszonharmadik Őszi Tárlat anyaga is rendkívül sokszínű. Ha csak a stílus- és technikabeli különbségeket vennénk számon, akkor se biztos, hogy elegendő lenne rá ez az este, amennyiben a pusztán felsoroláson túli vizekre merészkednénk. Másképp pedig lehetne értelme ennek a számbavételnek? Meg egyébként is a mű befogadása csupán személyes kapcsolat révén jöhet létre. Mindenkinek magának kell megnyílnia az itt kiállított alkotások felé. Amennyiben ez nem történik meg, mondhatok akármit. Pedig ezúttal az a dolgom, hogy mondjak – jelzésértékűen.

Hamvas Béla írta egy helyen, hogy számára az a mű értékes, amely meditációs objektummá tud válni. Azt nem fűzte hozzá, hogy valamennyiünk számára más-más kép képes azzá válni.

Szerencsére különbözőek vagyunk. Különbözőképpen nyilvánulunk meg és nem ugyanazt keressük, igényeljük és fedezzük fel egy-egy műalkotásban. Másfelől az esztétikai, az intellektuális, a pszichikai élmény nyújtására többnyire nem egyazon műalkotás alkalmas. Az egy kivételes pillanat a mű, a művész és a művészet égése alatt, hogy mindez egyben és egy időben lehet jelen – hitelesítve a befogadót, a befogadók által. Mert mi más teszi a művet, a művészt és a művészetet élővé, elevenné? Éppen az, hogy hiteles és befogadott.

Vannak olyan munkák, amelyek magukba szippantanak. Kiemelném ezek közül Oláh Lajos *A koncert végén* című alkotását, amelyben – ha elég időt szentelünk arra, hogy hasson – a mindennek feletti, mindent átható szeretet ölt alakot. Az, ahogyan az ifjú zenész ráfonódik a hangszerére, ahogyan a lehunyt szemek befelé tekintenek, s ahogyan az ujjak az ég felé mutatnak, pontosan jelzik, honnan származik az ihlet. Az a lélek, amelyik így nyilatkozik meg, az szentségtől áldott. Innentől pedig az anatómiai pontosság sokadlagos.

Egyedül a hitelesség fontos. Az, ami a művészet szempontjából mindig is perdöntő.

Heideggert ide idézve: a mű eredete a művész és a művész eredete a mű, s mindkettőjük közös eredete a művészet. A művészet ugyanakkor több mint maga a mű vagy a művész anyagszerűsége, holott ez is, az is anyagszerűsége révén létezik. Az anyag meghatározza a művet, a művészt és a művészetet.

Az emlékkép a részletek felfejtésével lép elő a múlt homályából. Ami megjelenik, az egyre világosabbá válik, előbukkan a sötétségből, s végül kirajzolja mindazt, ami ebből felidézhető. Felidézhető, akár egy álomban.

Bakos Ferenc *Homoródszentmártoni híd* című munkája ezt a visszaálmódást testesíti meg, amikor a mélyzöld kartonpapírra nem festéket hord fel, hanem csiszolóvászon segítségével hívja elő az egykor látottat. A keletkező kép ezáltal megmarad a maga álomszerűségében: nem tudni honnan és hová tartanak a deszkaelemek; látszanak ugyan a két különböző szerkezetet összekapcsoló tartóoszlopok, de az már nem, hogy honnan nyerik stabilitásukat; kirajzolódik egy horizont a híd alá tekintve, ami olyan, akár egy elsimuló víztükör, vagy óceánfelület a világúrból bámulva. Ha átmennénk, ha átkelhetnénk rajta, vajon hová érkezhetnénk meg? És hová tarthatunk, érkezhetünk meg a művészet által?

Ispán Tibor *Jurtahegy 2.* című grafikája a népművészet és a kereszténység, valamint kölcsönhatásai modern újraértelmezésének tekinthető. A szimmetrikus szerkezetet a növényi minőség ornamentikája alapozza meg. A kép – és a belső háromszög – csúcspontjában egy „mindent látó szem” foglal helyet, fölé magasodva mindannak, ami organikus. Ebbe a térbe csupán a két stilizált emberfigura (nő) fejtetője képes kilépni. A központi tengelyre egy sugárzó szív, női és férfi princípiumok szerveződnek. A kétoldali tartópilléreket halak jelentik, mint a keresztény szimbolika beszédes jelei. Az egyenlő szárú háromszög befogói mentén kifelé és befelé tartó madarak a lélek ki- és beáradásáról vallanak. Kell ettől beszédesebb alkotás a test, lélek, szellem világáról?

Heidegger a mű, művész, művészet hármáról gondolkodik *A művészet eredete* című, három részből álló, 1936-os frankfurti előadássorozatán. Megkerülhetetlen tanulmány. A háromról viszont tovább kell lépni a négyre! A negyedik elem a befogadó. A mű, a művész és a művészet eredete a befogadó. Befogadó nélkül egyikről se beszélhetünk. Márpedig beszélni kell! És számon tartani azt, ami ily módon teremődik, munkálkodik, van és lesz! Prímként és primátusként. Ezúttal huszonharmadik alkalommal. Ötvenkilenc alkotáson keresztül. Egységben. Itt és ezeroszer.

Handó Péter Szécsény, 2018. november 16.

Következő oldalainkon a tárlat képeiből adunk válogatást. Gratulálunk a résztvevőknek, a díjazottaknak és a tárlat munkálataiban résztvevő dolgozóknak! A Szerk.

XXIII. NÓGRÁD
MEGYEI
ŐSZI
TÁRLAT

SZÉCSÉNY

25nka
Herméitri Kulturális Alap

Szécsényi
Közművelődési
Nonprofit Kft.

ISZTÁKÓ ISTVÁN
GALÉRIA

Alexander Brunnhuber
Bagó Istvánné
Bagoly Gábor
Bakos Ferenc
Bakos Tamara
Balázné Póczos Erzsébet
Balogh Erzsébet
Baranyi Anita
Bardócz Lajos
Bátori István
Bella Zsuzsanna
Benkő Cs. Gyula
Bódi Zsolt
Bogdán Zsóka
Botos Zoltán
Budveszel Gyula
Bugyi István József
Czudor Beáta
Csépe Ferenc
Csernák Edit
Dénes Sándorné
Dr. Vigh Annamária
Fancsik Deák Ibolya
Foglár Gábor
Gelencsér János
Ghyczy György
Gregor József
Hertelendy Zsuzsanna
Ispán Tibor
Ivitz László

Kassai Lászlóné
Kazó Ágnes
Kelemen József
Kelemen Piroska
Király Mandi
Kovács László István
Krasznainé Konczili Éva
Kun Péter
Laurencsikné Urbán Gizella
Lerner Réka
Losonczy Ildikó
Maczák Tiborné
Maruzsné Kovács Éva
Nagy Márta
Németh Árpád
Oláh István
Oláh Lajos
Orbán György János
Óvári János
Pálkovács Margit
Pécsi Ágnes
Pekáryné Mindszenti Csilla
Perényi Anna
Radics Lászlóné
Sz. Végh Erzsébet
Szederjesi Csaba László
Szentpétery Ildikó
T. Nagy István
Telekné Tözsér Irén

XXIII. NÓGRÁD
MEGYEI

ŐSZI TÁRLAT

SZÉCSÉNY

25nka
Nemzeti Kulturális Alap

Szécsényi
Közművelődési
Nonprofit Kft.

BÁTORI ISTVÁN
GALÉRIA

– DÍJAZOTTAK –

SZÉCSÉNY VÁROS ÖNKORMÁNYZATÁNAK DÍJA
BAGÓ ISTVÁNNÉ

SALGÓTARJÁN MEGYEI JOGÚ VÁROS ÖNKORMÁNYZATÁNAK DÍJA
LOSONCZY ILDIKÓ

BALASSAGYARMAT VÁROS ÖNKORMÁNYZATÁNAK DÍJA
CZUDOR BEÁTA

BÁTONYTERENYE VÁROS ÖNKORMÁNYZATÁNAK DÍJA
IVITZ LÁSZLÓ

NÓGRÁD MEGYEI KÖZGYŰLÉS DÍJA
OLÁH LAJOS

SZÉCSÉNYI KÖZMŰVELŐDÉSI NONPROFIT KFT. DÍJA
DR. VIGH ANNAMÁRIA

– ARANY DIPLOMA ELISMERÉSBEN RÉSZESÜLT –

• GHYCZY GYÖRGY • ISPÁN TIBOR • KELEMEN JÓZSEF •
• ÓVÁRI JÁNOS • PÉCSI ÁGNES • PEKÁRYNÉ MINDSZENTI CSILLA •

– A ZSŰRI –

Bakos Ferenc
pedagógus / képzőművész

Bátori István
festő / mérnök

Handó Péter
író / grafikus / antropológus

Bagó Istvánné: Gömbvirágzat

Ivitz László: Október

Oláh Lajos: A koncert végén

Dr. Vigh Annamária: Akt

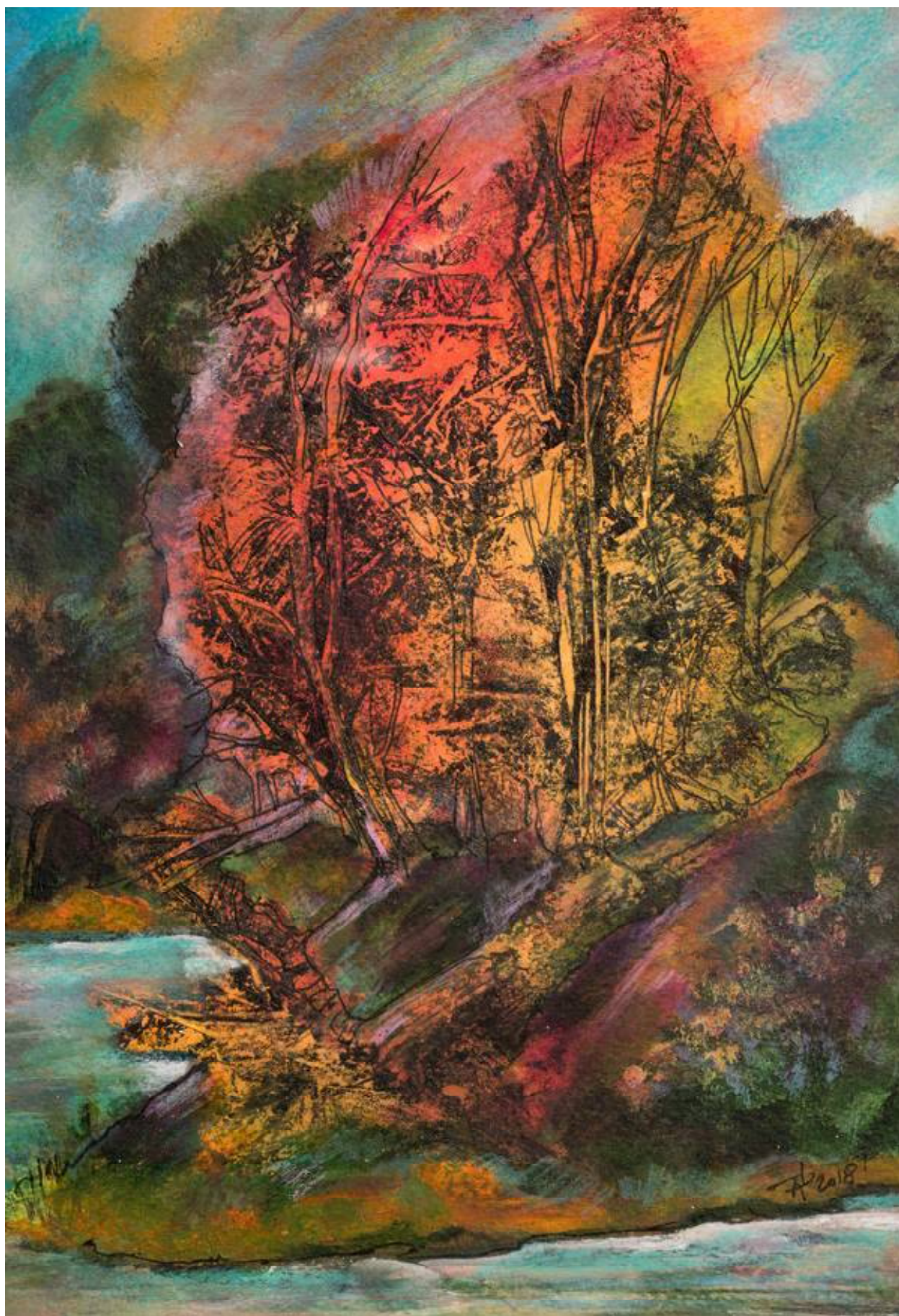
Ispán Tibor: Jurtahegy

Kelemen József: Kapcsolat I.

Óvári János: Egy festő emlékére

Pécsi Ágnes: A bányatónál

Pekáryné Mindszenti Csilla: Kovács Botond halacskája

Bakos Ferenc: Homoródszentmártoni híd

Bakos Tamara: Karibi álom

Baranyi Anita: Szabadesés

Botos Zoltán: A fény felé

Bátori István: Hollókői horizont

Csernák Edit: Fény II.

Dénes Sándorné: Május

Gregor József: Napkelte

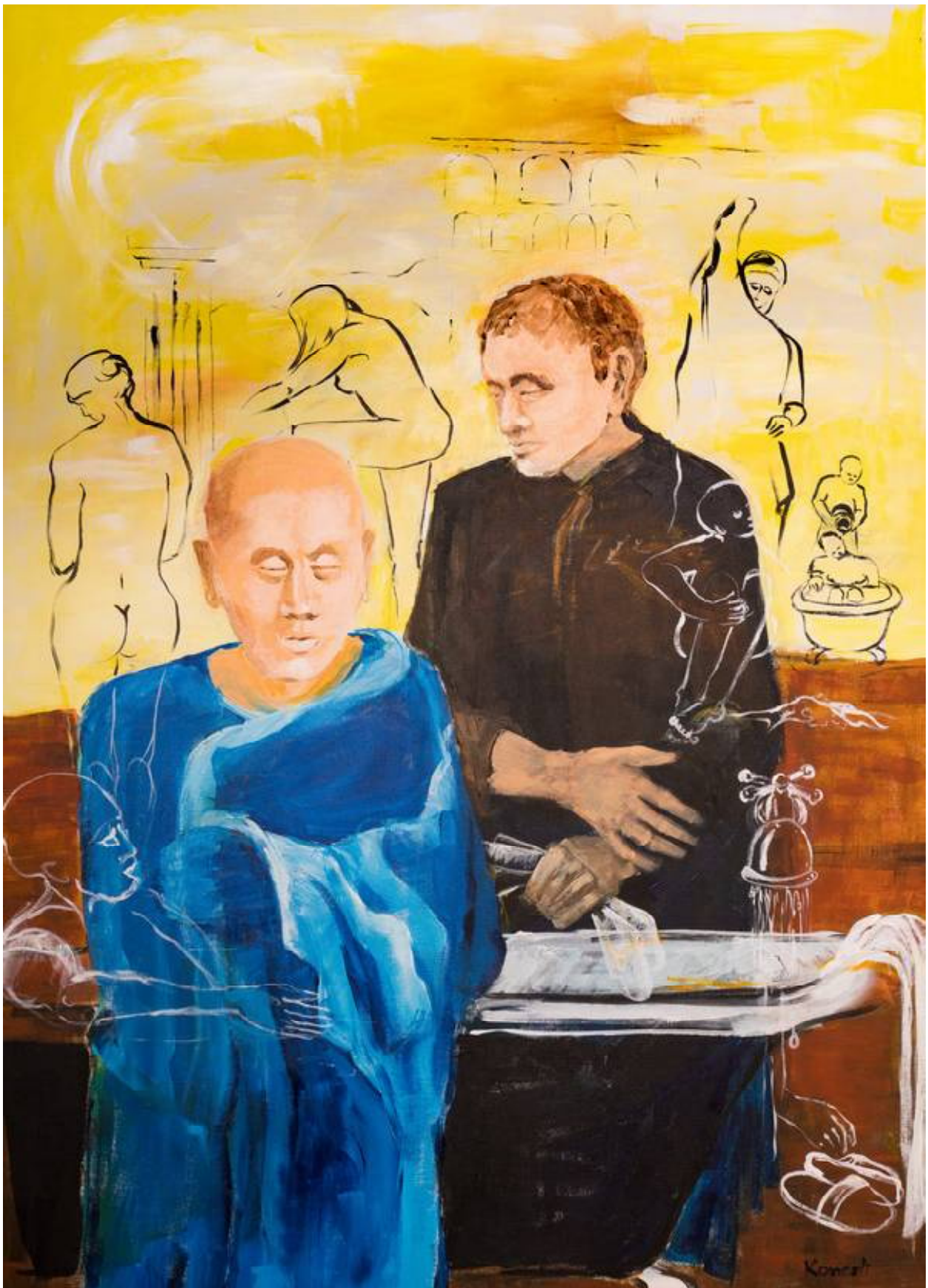
Hertelendy Zsuzsanna: Négyzetletű kerek erdő

Kazó Ágnes: Mosoly

Király Mandi: Emlékek

Krasznainé Konczili Éva: Fürdő

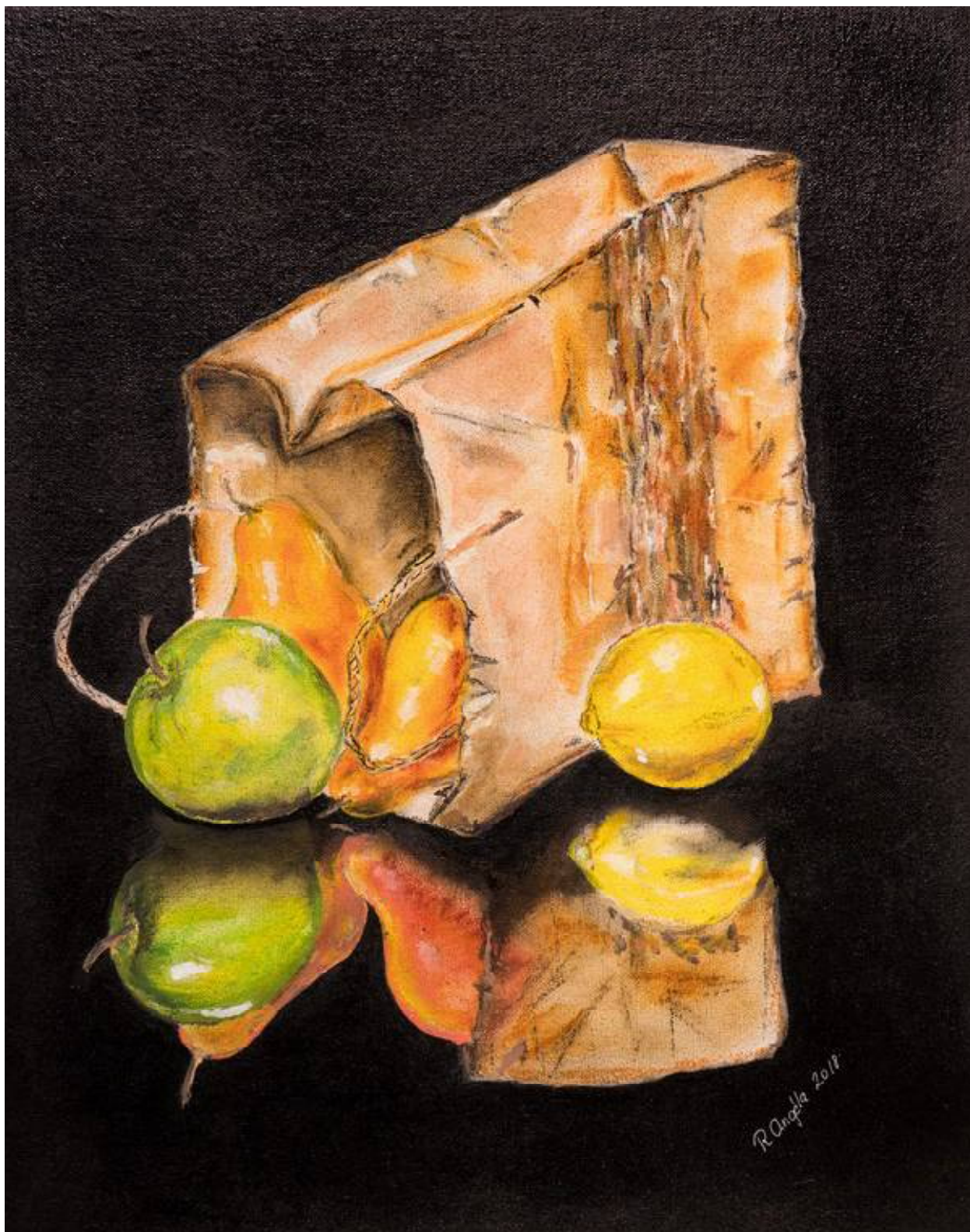
Kun Péter: Jász hangulatok II.

Németh Árpád: Nagyváros

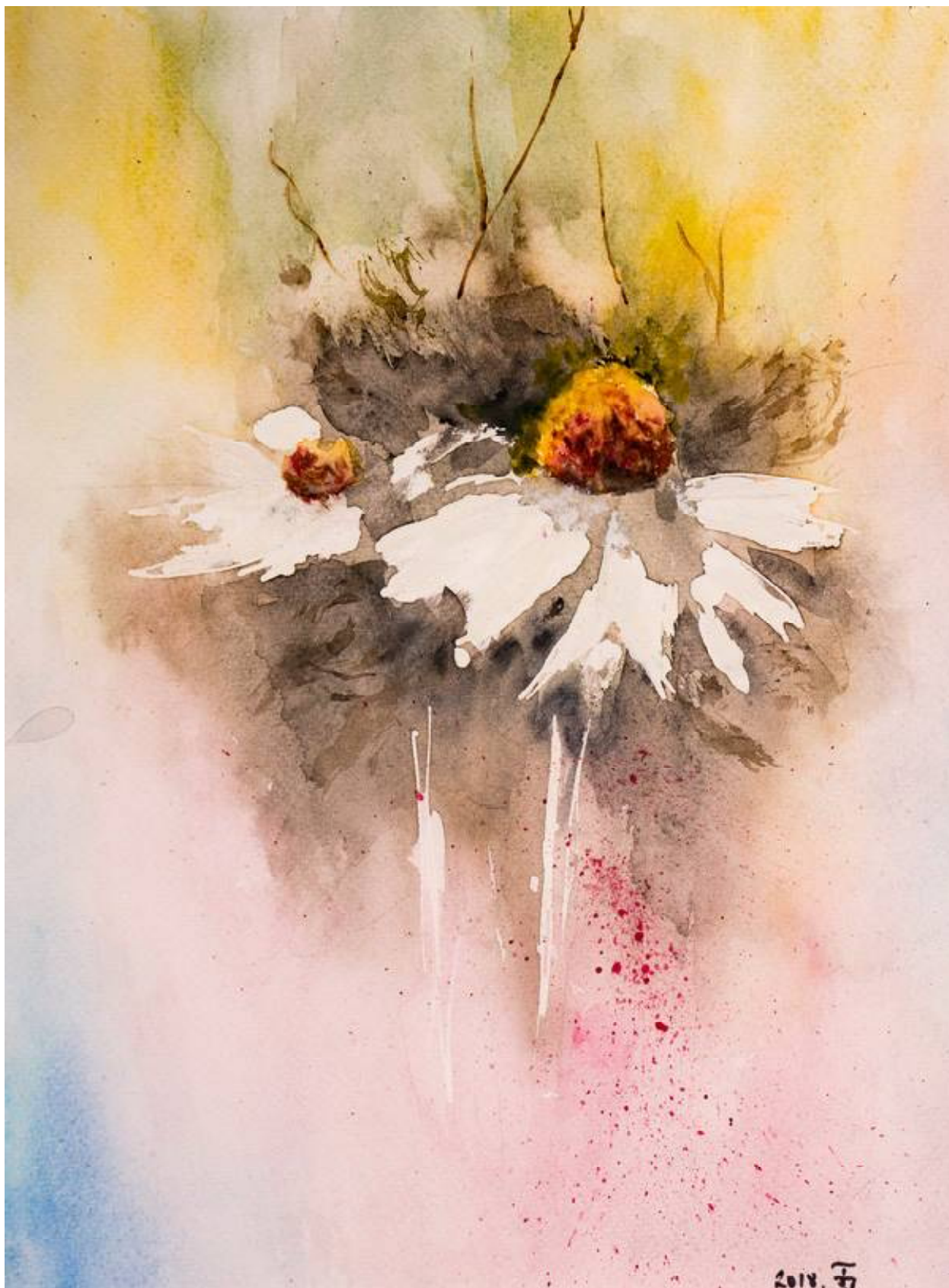
Oláh István: Helyünk a Nap alatt

Radics Lászlóné: Csak természetesen

Szentpétery Ildikó: Ritkás

Telekné Tózsér Irén: Margaréták

Sajó Sándor, a honszerető költő, ember, tanár*Emléközléssel zárult a Sajó Sándor-émlékév*

Sajó Sándor születésének 150. évfordulóján, november 13-án emléközléssel tisztelegtek a hazafias költő emléke előtt. Az ipolysági Szondy György Gimnáziumban rendezett konferenciával zárult a Sajó Sándor-émlékév programsorozata.

Z. Urbán Aladár, a Palóc Társaság elnöke az emléközlés nyitányaként emlékeztetett arra, hogy az ipolysági születésű költő születésnapja egybeesik a magyar nyelv napjával.

„Kulturális örökségünk alapja az anyanyelvünk, mely a nemzeti önazonosságunk meghatározója. A magyar nyelv a létezésünk szilárd alapja” - fogalmazott köszöntő beszédében a rendezvényt szervező társaság elnöke.

A nemzet iránt elkötelezett költő

A rendezvény fővédnöke **Csáky Pál**, EP-képviselő levélben köszöntötte az emlékező közösséget. „A szülőföldünk közös lelke nyilvánul meg az emlékezőkben, s az innen származó költő életművében is. Művei a nemzet iránti elkötelezettségről szólnak”- írta. Ugyanakkor a levélben jelezte, sokan igazságtalanul megbélyegezték, pedig Sajó munkássága és szemléletmódja például szolgál a 21. században is.

Az emléközlésen hat előadás hangzott el felvidéki és magyarországi szaktekintélyek tolmácsolásában. Az előadások egy része azt a kort mutatta be, amelyben Sajó Sándor élt, ugyanakkor további előadások a költő életének, pedagógiai tevékenységének szentelték a figyelmet.

Sajó Sándor tevékenysége és kora

Dr. Szabó Pál Csaba, történész, egyetemi tanár előadásában Magyarország 20. századi első évtizedeinek sorsfordító eseményeire, valamint ezek előzményeire összpontosított. Mint jelezte, az Osztrák-Magyar Monarchiában történelmi lojalitás jellemezte a történelmi Magyarországon élő nemzeteket. A nemzeti önazonosságuk megerősítése mellett hűek voltak az államhoz. A történész felidézte az első világháborút megelőző nemzetiségeket érintő rendelkezéseket. Jelezte, a század eleji oktatási- és nyelvtörvények liberálisan viszonyultak a kisebbségekhez. Mint mondta, eltérők az első világháború utáni események értelmezése. Az értelmezési megosztottság pedig a mai napig megfigyelhető a szakmán belül is.

Dr. Medvigy Endre irodalomtörténész, a Magyar Írószövetség tagja Sajó Sándor költészetéről szólt. Egységként látta a Kárpát hazát, ugyanúgy a magyarságot is egységesnek vélte – kezdte előadását az irodalomtörténész. Mint kiemelte, a Magyar ének 1919-ben című versével kezdődött Sajó irredenta költészete. A világháború végével nem volt egyedül a látásmódjával, többek között Reményik Sándor is irredenta költőnek számított.

Kitért továbbá arra is, hogy több évtizedekig nem lehetett Sajóról beszélni. 2000-ben jelent meg az első válogatott verseskötete *Nem akarok gyáva csendet* címmel. A kötet szerkesztője dr. Medvigy Endre volt. Ebben szerepeltek a hazafias versei is. Ugyanakkor alig pár évvel később Zalabai Zsigmond szerkesztette *Magyarnak lenni* című kötet kihagyta eme verseket. Ezzel kapcsolatban az irodalomtörténész kifejtette: nem egységes munkásságának a megközelítése.

„A Kárpát-medence hű költője, aki utat mutat az anyanyelv szeretetéhez és ápolásához” – zárta előadását.

Dr. Szarka Emese oktató Sajó Sándort, a tanárt mutatta be. A budapesti tanársága idejéből fennmaradt évkönyvek által vázolta fel a tanári személyiségét. Reformgondolkodású pedagógus volt, aki a gyermekek gyakorlati oktatására összpontosított. Fontosnak tartotta az önművelést, nemcsak a diákok között, hanem a tanár kollégáitól is elvárta ezt. Mint megjegyezte, a tanári pályáját az emberhez illő bánásmód, a szenvedélyes hazafiasság, illetve a mindenkorai tettek jellemezték.

Metkyó Béla helytörténész a költő és tanárember jászberényi ténykedésére emlékezett vissza. Itt kezdte a tanári pályát, ugyanakkor itt születtek első versei is.

Dr. Kiss László helytörténész, orvostörténész Sajó Sándor partiumi és erdélyi fogadtatásáról számolt be.

Amint elhangzott, jóval az első hazafias versek megjelenése előtt már ismerték a költőt az említett térségben. A század elején Zilahon felállított, Fadrusz János alkotta Wesselényi Miklós szobrához írott verse által vált közzismertté a Partiumban. Mint elmondta, a magyar önérzet jelenik meg a verseiben. A felvidéki helytörténész továbbá megemlítette, hogy a kilencvenes években még mindig elhallgatott és elfeledett költőnek számított a szakmai körökben. A megbélyegzett költővel nem igazán lehetett foglalkozni, a vele kapcsolatos írások is vontatottan jelentek meg.

Az emlékülés utolsó előadója **Cságoty Péterfia Béla**, a Szózat elektronikus lap főszerkesztője a költő magyarságát elemezte. Magyarságtudata megingathatatlan volt, a magyarság egységében gondolkodott mindvégig. Ebben például szolgálhat a mai világunk generációinak is – vélekedett a főszerkesztő.

A beszámolók és kiselőadások mellett a balassagyarmati Tormay Cecile Irodalmi és Történelmi Társaság emlékműsora színesítette a programot. A Szép szülőföldem, Felvidék címet viselő emlékműsorban a költő versei és megzenésített költeményei hangzottak el.

Az Emberre emlékezünk

Az emlékező közösség végezetül a Szent István király téren található Sajó Sándor szobornál tisztelgett a méltatlanul elfeledett költő emléke előtt.

A mellszobor mellett **Duray Miklós**, közíró, a Szövetség a Közös Célokért társulás elnöke tartott ünnepi beszédet. 1868, a költő születésének az évében a világ igen változó volt, mindezen társadalmi átalakulások hatással voltak Sajó Sándorra is.

Mint kifejtette, tanítójellegű versei a tanárságából is fakadtak, ezzel akarta a közösségét is tanítani.

„Sajó Sándornak nem a költői nagyságára emlékezünk, hanem az Emberre. Arra az emberre, aki szívén viselte a nemzetének a sorsát, a nemzet ügyét”

– hangzott el a katolikus templom előtt tartott megemlékezésen.

Duray Miklós hozzátette: „Sajó a múltból táplálkozva a jövő felé tekintett. Mindig is érdekelte a nemzete sorsát, félve a magyarság kilátástalanságától.”

Az ünnepi beszédet követően a tisztelet koszorúit és mécseseit helyezték el a szobor talapzatára.

Az emlékév mozzanatai

A Palóc Társaság **2017 novemberében** hirdette meg a Sajó Sándor-emlékévet. Ennek jegyében idén februárban a Fiumei úti sírkertben megemlékeztek Sajó Sándor halálának **85. évfordulójáról**.

A tanulók részére több pályázatot is meghirdettek. A **Köszönöm Istenem, ezt a szép világot** című képzőművészeti pályázat eredményhirdetésére október 24-én került sor.

Két nappal később az **Óbudai Árpád Gimnáziumban** emléktáblát avattak, Sajó Sándor ugyanis másfél évtizeden át tanított az intézményben. Október 29-én **Rendületlenül** címmel szerveztek irodalmi vetélkedőt, melyen a költő életpályája és irodalmi munkássága került a középpontba. November 9-én **Magyarnak lenni – magyar költők hazafias verseinek seregszemléjén** a Kárpát-medence számtalan szegletéből közel ötven versmondó mérettetett meg.

Szöveg, fotók: Pásztor Péter (www.felvidek.ma)

Az emlékülés előadói és a főszervező a Szondy György Gimnázium

nagytermében

Z. Urbán Aladár és Dunajszky Éva, aki Csáky Pál, EP-képviselő levelét

olvasta fel

Dr. Medvigy Enre és dr. Szabó Pál Csaba

Dr. Szarka Emese és Metykó Béla

Dr. Kiss László és Cságoly Péterfia Béla

Duray Miklós, a Szövetség a Közös Célokért elnöke a Sajó Sándor köztéri szobra előtt tartotta meg a beszédjét

A Tormay Cécile Történelmi és Irodalmi Társaság emlékműsora az ülés

végén

Hetven éve az olvasókért tevékenykednek

Jubilált az Ipolysági Városi Könyvtár

Megalapításának hetvenedik évfordulója alkalmából november 23-án szervezték meg a jubileumi emlékülést az Ipolysági Városi Könyvtárban. A gazdag programkínálattal tisztelegtek az elődök áldozatos munkája előtt, köszöntötték a helyi és a környék íróit, illetve ünnepeltek a felvidéki és magyarországi szakmabeliekkel.

Mint a rendezvényen elhangzott:

örömteli és tiszteletet parancsoló hetvenedik évfordulóját ünnepli az intézmény.

Az intézmény fontos helyet tölt be a város kulturális és művelődési életében, gazdag és naprakész információs gyűjteményével áll az olvasók rendelkezésére – hangsúlyozták.

A rendezvényen Hammersmidt Béla, az intézményt fenntartó Ipolyság alpolgármestere köszönőlapot adott át a könyvtár egykori és jelenlegi dolgozóinak.

Az ünnepség részeként Solmoši Márta, a könyvtár egykori igazgatója és Majoroš Magdolna, jelenlegi megbízott vezetője részletes történelmi áttekintőjükben ismertették a hetven év legfontosabb állomásait.

Az emlékünnepeken jelen voltak azon felvidéki és magyarországi könyvtárak képviselői, akikkel szorosabb kapcsolatot ápol az ünnepelt intézmény. Mándli Gyula, a váci Katona Lajos Könyvtár egykori igazgatója rövid köszöntőjében visszaemlékezett az együttműködés kezdeteire. A két intézmény szoros együttműködése lett az egyik alappillére Ipolyság és Vác testvérvárosi kapcsolatának.

A Szlovákiai Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke Kecskés Ildikó kiemelte:

„a könyvtár valamennyi egykori és jelenlegi dolgozója az itt élőkért és a régióért tevékenykedtek, nagy odafigyeléssel végezve munkájukat.”

A felvidéki magyar könyvtárosok továbbképzésének koordinátoraként hozzátette: az intézmény dolgozói részesei a magyarországi Könyvtári Intézet által szervezett felvidéki továbbképzéseknek, ezzel segítve a minőségi szolgáltatás nyújtását az olvasóknak.

Kiállításon örökítették meg a gazdag múltat

A könyvtár mellett immár hatodik éve működő Ipeľ-Ipoly Galériában értékes relikviákat is felvonultató kiállítás mutatja be az elmúlt hét évtized történéseit. A fotókon valamint a felsorakoztatott tárgyi emlékeken felelevenednek a könyvtárnak helyet adó egykori épületek, a belső terek a bútorzattal és az egykori lelkes könyvtárosok.

Ugyancsak megörökítődtek a könyvtárban lefolytatott legkülönbözőbb rendezvények. A neves irodalmárokkal folytatott író-olvasó találkozók, könyvbemutatók, szavaló- és prózamondó versenyek, valamint egyéb népművelő és ismeretterjesztő események. Külön galéria mutatja be a városhoz, illetve a szűkebb környékéhez kapcsolódó írókat, költőket, könyvszerzőket.

A történelmi visszapillantó kiállítás teret ad a galéria korábbi kiállításainak is. Az érdeklődők fellapozhatják az intézmény krónikáit, albumait, s értékes könyvekbe is beletekinthetnek.

Népkönyvtárból városi könyvtár

A városban már a tizenkilencedik században megteremtődtek a könyvtárak. Ezek főleg magán, családi könyvtárak voltak. Ugyanakkor a Honti Kaszinó és a századforduló táján alapított Honti Múzeum is rendelkezett könyvtári állománnyal. A könyvgyűjtemények sajnos a második világhégés alatt elvesztek, illetve megsemmisültek. A világháború után könyvgyűjtést hirdettek a városban egy új intézmény részére. Ennek eredményeképpen alakult meg az ipolysági könyvtár 1948-ban.

A Fő téren már három részleg, a gyermekirodalmi, a szakirodalmi és szépirodalmi részleg várta az olvasókat. Szerény keretek, a könyvtárnak kevésbé megfelelő körülmények között kapott helyet az első időszakban az intézmény. A népkönyvtár 1960-ig járási intézményként működött. Az eltelt hetven évben többször is költöztek. 1981-ben a Fő tér sarkán álló épület lett a közkönyvtár otthona. Ez megfelelő feltételeket biztosított az intézménynek. A rendszeresen bővített könyvállomány és a modern technikai segédeszközök csábították az érdeklődőket.

Mintegy huszonöt évig adott otthont a könyvtárnak az impozáns városközponti épület. Az ezredfordulót követően újabb költözés várt a könyvtárra, kinőtte a Fő téri létesítmény helyiségeit. 2004 decemberében költözött át a Tabán lakótelepen, az Ipoly partján található egykori iskola ingatlanjaiba.

Az elmúlt években számos pályázatnak köszönhetően ment végbe a könyvtár modernizálása, új bútorokkal, technikai eszközökkel gazdagodott. Természetesen folyamatosan bővítik a könyvállományt a szlovákiai és magyarországi támogatások hathatós segítségével.

Szöveg, fotók: Pásztor Péter (www.felvidek.ma)

A könyvtár egykori és jelenlegi munkatársai az emléklapokkal

A megemlékezésnek a könyvtár adott otthont

**Kecskés Ildikó, a Szlovákiai Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke
és Majoroš Magdolna, a könyvtár megbízott vezetője**

**Ünnepi tortával köszöntötték a jubiláló intézmény munkatársait, vendégeit
és az olvasóit**

KŐ-SZABÓ IMRE

A játékgépező

Betiltották a kocsmákban üzemeltetett játékgépeket, nyerő automatákat. Ez kis Dezsőnek nagyon rosszul esett. Rosszul esett, mert ez volt a kereseti lehetősége. Ugyanis nagyon jól tudott bánni ezekkel a gépekkel.

Ez a tudomány ott kezdődött, hogy tizenkilenc évesen bejárt a „Kisköcsög” kocsmába, ahol apja a nagy Dezső volt a pultos. Mivel nagykorú lett, így nem tiltották ki a kocsmából. Először csak megállt a pult végénél, apja adott neki egy kólát egy öblös pohárban. Ezt fogta kézben és rendszerint a sarokba állított Diamond típusú tárcsás nyerőgéphez ment, csak úgy bámulni, kíváncsiságból. Ezen a gépen, három körön futottak a jelek, a bedobott pénz után az nyert, aki három Bárt tudott egyvonalban, vízszintesen megfogni. A kis Dezső csak figyelte a játszani szándékozók eszeveszett törekvéseit a nyereség érdekében. Volt, aki bosszúságában püfölte a gépet, nem volt vele kibékülve, pedig már a tizedik kerek százast etette a gépbe. Mindig csak a Harang vagy a gyümölcsök – Cseresznye, Körte, Szilva – párosítások jelentek meg a forgó részen. Vagy úgy alakult, szerencsésebbnek mondható helyzetben, hogy a három forgódobon sikerült két Bárt fixálni, de a harmadik az istennek sem akart passzolni.

Néha a kocsmában nagy gépező láz ütötte fel a fejét. Ez akkor volt, ha valamelyik italozónak sikerült a három Bárt befogni és ilyenkor a gép hangos csörömpöléssel préselte ki magából a százásokat. Volt, amikor egy kalapra valót okádott ki magából. Ez aztán lázba hozta az asztaloknál üldögélőket. Szinte sorba álltak, hogy egy-két körért ők is szerencsét próbáljanak.

A nagy Dezső, az apa egy negyvenöt éves szőke, középtermetű, vékony srác volt. Itt született ebben a királyi városban. Korábban Szegeden járt egyetemre. Ott ismerte meg Évát, a kicsi Dezső anyját. Még egyetemista volt, amikor a kicsi Dezső megszületett. Szép életről álmodoztak, de a sors fintora belepiszkált az életükbe. Kétévi együttlét után Éva megismerkedett egy bölcsészhallgatóval és közölte nagy Dezsővel, hogy külföldre utaznak a csábítóval.

A nagy Dezső dohogott, mi lesz a kicsi Dezsővel?

- Majd felneveled! – mondta Éva és könnyedén mosolygott.

- A te fiad is! – érvelt a nagy Dezső, de Éva hajthatatlannak bizonyult és két hét múlva Bécsből küldött egy sms-t: - Megérkeztünk, most megyünk Amerikába!

A nagy Dezső összeomlott, az egyetem mellett nem tud gondoskodni a gyerekről. Úgy döntött, abbahagyja tanulmányait, még ha ez nem jó ötlet is.

Hazaköltöztek a szüleikhez, pedig már öregek, de mégis nekik van gyakorlatuk a gyereknevelésben.

Az egyetemi álmok szertefoszlottak. Munkát kellett keresnie és egyik barátja ajánlotta ezt a kocsmai munkát.

- Két nap szolgálat, reggeltől estig. Aztán két nap szabad. Ilyenkor bekapcsolódhatsz a gyereknevelésbe – mondta a barátja.

A nagy Dezső mérlegelt, az ígért pénz is elegendőnek bizonyult, mert a „Kisköcsög” kocsmában jó forgalmat bonyolított. A közelben két üzem is működött, a hozzá tartozó melósok, egy-egy hörpintésre mindig betértek. Volt forgalom, persze meló is a poharakkal, korsókkal, a tulaj is megértő volt, ezzel a gyereket nevelő apukával, a nagy Dezsővel.

Az öregszülők pedig nevelgették a kis Dezsőt, aki gyerekként az ő öregkorukban még örömet, kedvességet hozott életükbe.

Szóval aztán egyszer mégis felnőtt lett a kicsi Dezső. Elvégezte a gimnáziumot, de nem tudta merre tovább.

- Egyetemre kéne menned! – mondta a nagy Dezső. – Ha már nekem nem sikerült, legalább te végezd el! – tette még hozzá. - Apa, megmondom őszintén, nincs kedvem tanulni! – mondta egyszerűen a kis Dezső, és ezzel lezártak tekintette ezt a kérdést.

A nagy Dezső többször nekiveselkedett, hogy más belátásra bírja fiát, de nem járt sikerrel. Még szakmát is ajánlott neki. – Legyél vízvezeték szerelő, vagy ha szeretsz utazni, lehetnél kalauz a máv-nál.

- Apa! Ezek olyan sületlen ötletek. Jobbat nem tudsz mondani? – vonta kérdőre. – Inkább adjál egy kis időt, majd kitalálok valamit! – fejezte be a kis Dezső a kettőjük között folyó magas szintű eszmefuttatást.

Aztán teltek a napok, nagy Dezső dolgozott, rendületlenül, egy napot sem hagyott ki. Ez a kocsmárosság a pénzkeresési lehetőségen túl arra volt jó, hogy sok embert ismert meg. Végighallgatta élettörténetüket, bújukat, bajukat, néha átélte örömeiket.

A kis Dezsőről itt a „Kisköcsög” kocsmában derült ki, hogy jó érzéke van a játékgépekhez. Ezzel aztán lehet kezdeni valamit. Ez felvillanyozta. Úgy kezdődött, mint arról már szó esett, hogy apját látogatva, bámulta a gépezőket, aztán megfigyelte a mozdulatokat, hogyan lehet megfogni azt a bizonyos harmadik Bárt a nyeréshez. Este mikor apja bezárt, volt egy kis idő, hogy a géphez lépjen. A nagy Dezsőnek ilyenkor vendéglátói nyelven mondván, standolni kellett. Megnézte, kiszámította, hogy aznap mennyi fogyott a sörből, borból, a különféle szeszes italokból és ezután tudta kiszámítani, mennyi a befolyt pénzből a tulajé. Ami maradt, az volt az ő „jattja”. Ez sokszor változó meglepetéseket okozott, akkor is, ha sok volt, akkor is, ha kevés.

Szóval még a nagy Dezső a számok és az ivó emberek napi „teljesítményét” latolgatta, számolgatta, addig a kicsi Dezső a játékgépen gyakorolt. Apja kikapcsolta, így már pénz bedobása nélkül is lehetett játszani, persze csak az eredményt mutatta. Ez a gyakorlási idő pár hónapig tartott. Apja csodálkozott is, hogy fiát nem a felajánlott vízvezeték szerelő szakma, meg a vonatos kalauzság érdekli, inkább a játékgépezés, természetesen így üresjáratban, ingyen. A végeredményen ő maga is meglepődött. Be is mutatta apjának tudományát, úgynevezett „szakmai gyakorlatát”.

- Nézd, akkor fogom meg a három Bárt, amikor csak akarom! – mondta, és mindjárt be is mutatta. Hirtelen ötször is megfogta a gépen a három Bárt. Mivel a gép hidegre volt állítva, így nem tudta kiadni a százásokat, a feltételezett nyereményt. Ez a tény felvillanyozta a kicsi Dezsőt. A tényleges bevetésre pár nap múlva került sor. Erről még apjának sem beszélt. Csak úgy, dél körül bejött a „Kisköcsögbe”. Apja letette a kólát, felemelte, majd a géphez ment. Ott éppen hárman játszottak, próbálták a masinát jobb belátásra bírni, adja ki a bedobált százásokat. A játék jó darabig eredménytelenül folyt. Egyszer csak egy sildes sapkás fickó már vagy ezer forintot beetetett a gépbe, megfogta a két Bárt, de a harmadikat elvétette. Újból belökte a működéshez szükséges forintot, és újból szerencsésen megfogta a két Bárt. Most jönne a harmadik, ehhez elkezdtek felkészülni. Ittak a sörükből, dörzsölték a kezüket, még az újaikat is megtornáztatták. Mély levegőt vettek a kibicek is.

Ekkor szólalt meg a kis Dezső, aki eddig csak szemlélte a sildes sapkás kifogyhatatlan igyekezetét.

- Megfogom a harmadikat! – mondta egyszerűen, természetes hangon.

Most hirtelen mindenki feléje fordult és csodálkozó arccal néztek kis Dezsőre. Nem szóltak, aztán a sildes sapkástól várták a választ.

- Megfogod, megfogod, könnyű azt mondani! – legyintett a sildes sapkás. – Mi erre a biztosíték? Mi van akkor, ha mégsem sikerül? – nézett körül kissé fellengzősen.

- Hagyd, hadd próbálja meg a gyerek! – szólt közbe egy bajszos fickó.

- Eddig kettőt elvesztettél – folytatta a bajszos. – És nem történt semmi. Ha ez sem sikerül, meglesz a harmadik veszteség. Úgy is három a magyar igazság! – foglalta össze a látottakat.

Ez valóban az igazság! Így gondolták a többiek is, bólogattak és felvillanyozódtak a kis Dezső magabiztos válaszára.

A sildes sapkás elkezdett gondolkodni, kezével megfogta az állát, mintha nyomatékot akarna adni, ő tényleg megfontolja a döntést.

- Na, rendben! – mondta. – Ha megfogod, akkor kapsz tőlem kétszázat!

- Felezünk! – szögezte le a legkomolyabban kis Dezső és közelebb lépett a géphez.

A sildes sapkás a kissé vakmerő válasz hallatán olyan arcot vágott, mintha két fogát most húzták volna ki valamelyik SZTK rendelőben.

- Hagyd, gyerek még, neki is el kell kezdeni valahol! – mondta a bajszos.

A sildes bólintott, több is veszett már mondjuk Mohácsnál, és félreállt a géptől.

A kis Dezső elfoglalta helyét, nyugodt arccal nézte a harmadik, körbe forgó dobot, rajta az áhított Bár felirattal. Néma csend ülte meg a kiskocsmát.

Aztán egy csattanás, a kis Dezső kezétől, ahogy megállította a gépet. A sorban ott virított a harmadik Bár. A gép beindult és hangos csörömpöléssel, hosszan okádkta ki magából a fém százásokat.

A sildes nevetett és kitörő örömmel veregette a kis Dezső vállát. – Ez jó fogás volt! Ügyes fickó vagy! – tette még hozzá.

Ez az eset példaértékű volt a „Kisköcsög” kocsmában. Mindenki tudta, hogy a nagy Dezső fia, a kis Dezső, akkor fogja meg a harmadik Bárt, amikor csak akarja. Többször odahívták a kritikus esetekhez és kis Dezső teljesítette, amit vállalt. Persze ez jövedelmező formát is jelentett számára. A kiskocsmai begyakorlás arra bősztette, hogy ezt a megszerzett tudást máshol fellelhető, ilyen gépeken kamatoztassa. Portyautakra indult. Felszállt a vonatra és elutazott a Balatonra. Körbejárta a felelhető Diamond gépeket és amit lehetett, kisedett belőlük. Járt vonattal Veszprémben, sőt még Vácon is megfordult. A gépek tulajdonosai, ha meglátták a kis Dezsőt, tudták, a gép hamarosan üres lesz. Arra is volt példa, hogy amikor megérkezett egy városba, az első helyről értesítették a többi Diamond tulajdonost. – Itt van a három Báros! Aztán mikor belépett a következő helyre, a gépen tábla fogadta: - Rossz!

Ezek az állapotok eléggé elkésztették a kis Dezsőt. Gondolkodni kezdett: - Mással kellene foglalkozni! Aztán a kaput véglegesen az tette be, amikor betiltották a játékgepeket. Üressé vált számára minden. Csak tengett, lengett a nagy semmibe. Az utazások jutottak eszébe, sokat vonatozott az utóbbi időben.

Egyik este, amikor a nagy Dezső hazajött a kiskocsmából, azt mondta az apjának: - Apa döntöttem! Elmegyek kalauznak a vasúthoz!

Kovács László István: Lelkek temploma

JANESKÓ GYÖRGYI

Kertek alatt

Fürdik a harmat ránca a fényben,
hajnali kávé illata térdel
az éjszaka múltó álma fölé.
Hajunkba kócoló pókhálós pára
kortyolgat még utolsót a nyárba,
emléket szürcsöl a fogunk közé.
Ülünk csendben, kezünk közt vággyal
nyakig érett búzakaralásban
várjuk az őszi misét.
Szőlőlugasunk mustja ha cseppen,
darazsak tánca utolsót reppen,
érett illatunk fűjja a szél.

PÁLYÁZAT

A rétsági Spangár András Irodalmi Kör pályázatot hirdet vers és prózairók részére.

A pályázaton korhatár és a témakör megkötése nélkül, minden alkotó részt vehet.
Kizárólag máshol meg nem jelent írásművekkel lehet pályázni!

Az írásokat digitálisan (CD, DVD) is kérjük mellékelni. A pályázatok terjedelme nem haladhatja meg az öt gépelt oldalt. (*Word, Times New Roman, 12 pont, 1,5 sortáv*) A jelíges pályázatok mellé, zárt borítékban kérjük mellékelni annak feloldását.

A pályázatból kizárásra kerülnek a későn beérkező és a digitálisan nem beküldött, valamint a nem a kiírásban megjelölt feltételeknek megfelelő pályaművek.

Egy jeligéhez maximum három írásmű tartozhat.

Az írásművek feladási határideje:
2019. JANUÁR 31.

Cím: *Spangár András Irodalmi Kör
Városi Művelődési Központ és Könyvtár
2651 Rétság, Rákóczi út 26., Pf.: 24.*

A legjobbnak ítélt alkotás elnyeri a díszes kivitelű Spangár András emléklakettet. A szakmai zsűri által arra érdemesnek ítélt írásokat megjelentetjük a Kör 2018. évi antológiájában és a Kör honlapján is.

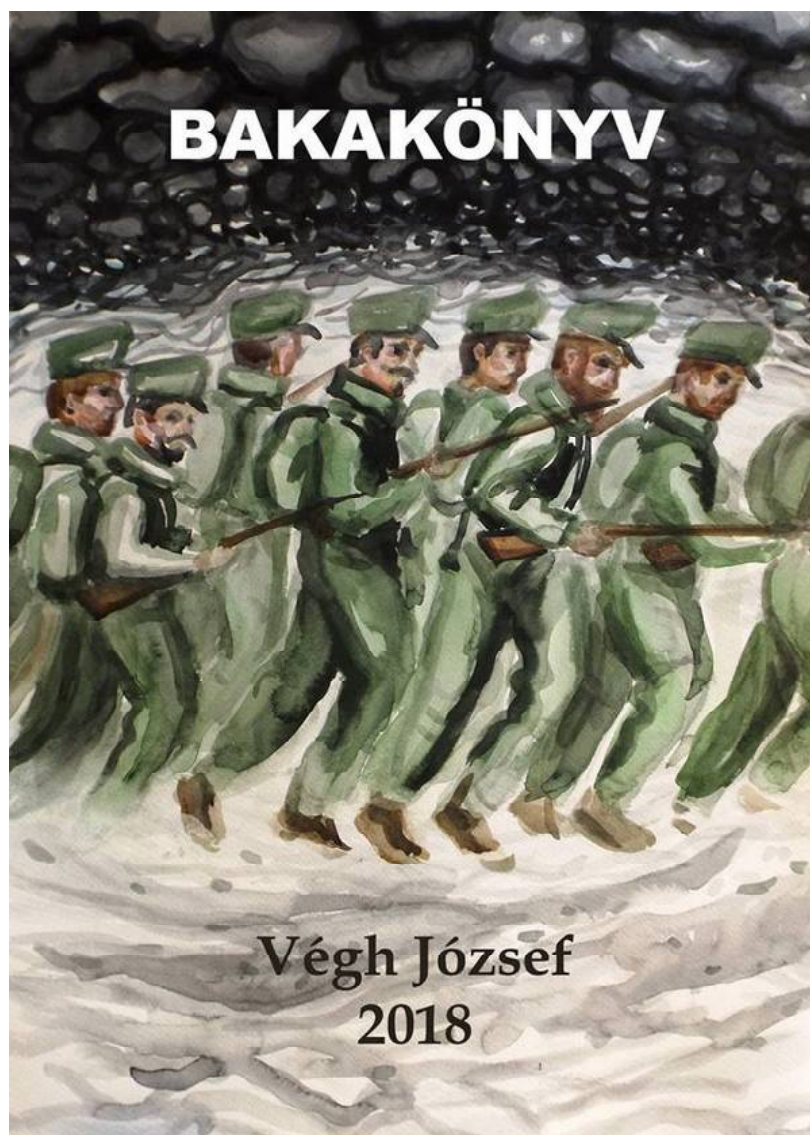
Elérhetőségünk:
06-35/550-163
konyvtar@retsag.hu, konyvtar.retsag@gmail.com

KÖNYVAJÁNLÓ

Megjelent Végh József mkl. legújabb könyve, a Bakakönyv!

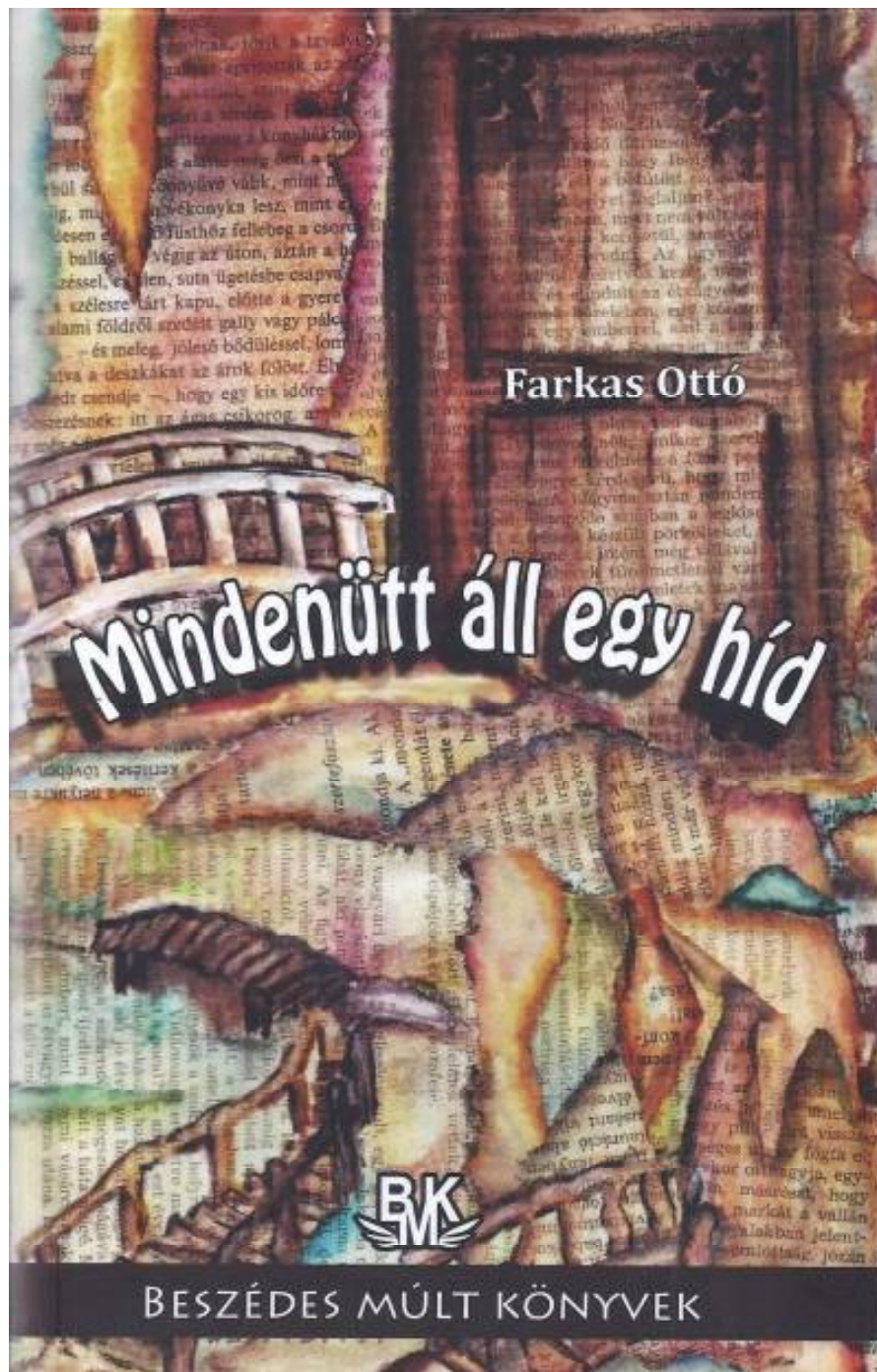
A Néprajzi Lexikon írja, hogy a katonakönyv „a népi kéziratok könyvek egyik típusa, katonai szolgálat idején füzetben megörökített vegyes jellegű feljegyzéseket tartalmaz. Régi hagyományt követ e félig emlék-, félig verseskönyv, mely az ún. Ferenc József-i időkben terjedt el legjobban.” Ez a könyv öt ilyen katonakönyvet tartalmaz. Az elsőt az 1878-ban kezdődő boszniai háborúban vetette papírra a nógrádi származású Povazsán Mihály. A diósjenői Hornos Gergely tolla nyomán az első világháború általa megélt eseményeivel ismerkedhet meg a kedves olvasó. A harmadik rész a második világháborúhoz kötődik. A diósjenői Csabuda József és Vincze Sándor, valamint a nógrádi Macskás János katonakori feljegyzéseit, verseit, nótáit tartalmazza. Ők azok a falusi írástudó emberek, akik közül a legjobb vőfélyek, halotti búcsúztatók kerültek ki, s akik a katonai élet idején – ha kellett – mások helyett is megírták a levelet a távoli szülőfaluba, vagy akár rég látott kedvesnek.

A kötet olvasása során megismerkedhetünk az érintett korok katonáinak életével, örömeivel, bánataival, háborús megpróbáltatásaik borzalmaival, a békeidő katonai feladataival. Az összezárt férfiak szórakoztatására olykor pajzán versek is születtek, de többnyire a szerelemről, az otthon utáni vágyakozásról szólnak ezek az írások. Kapható a szerzőnél.

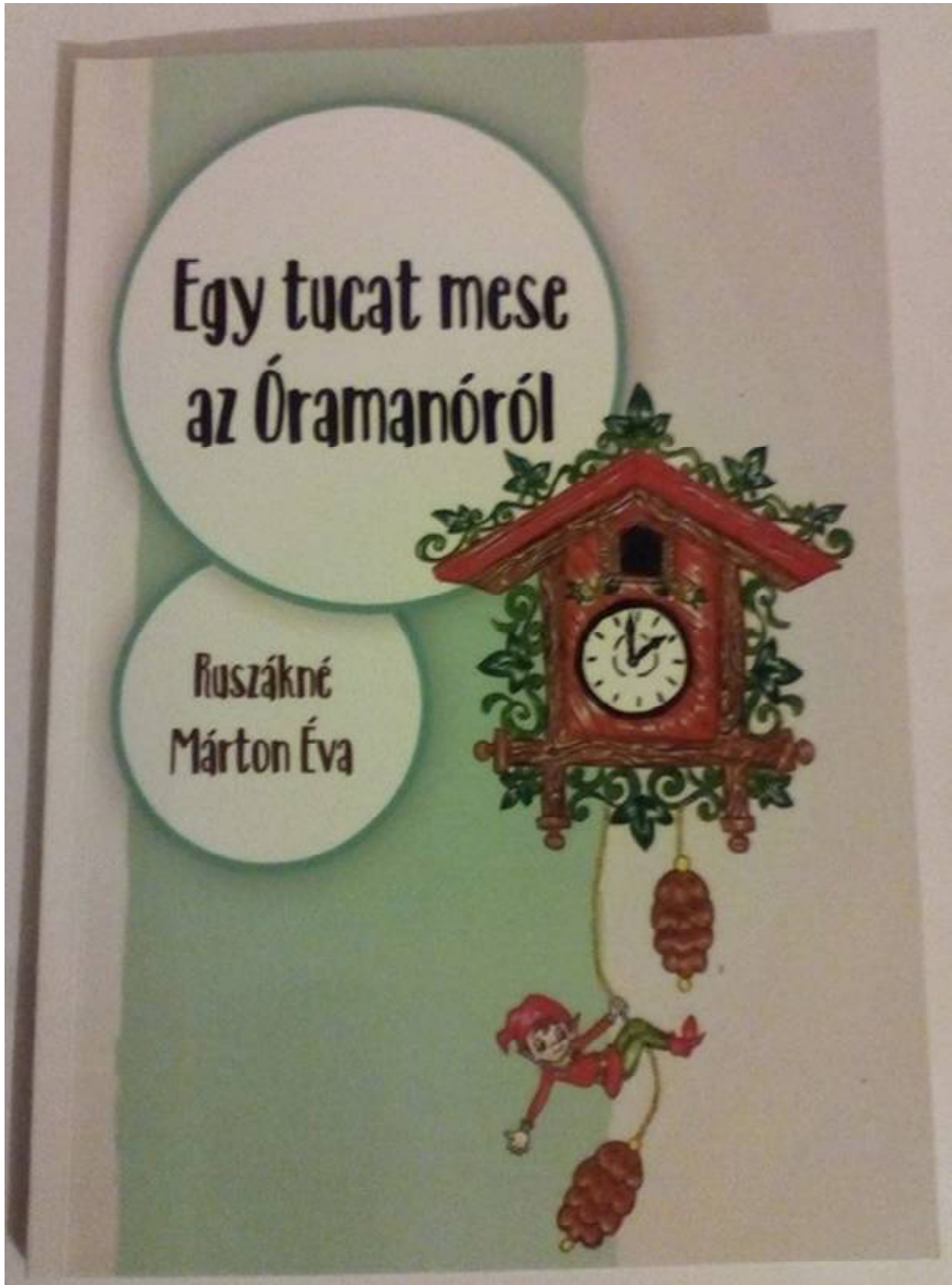

Megjelent **Farkas Ottó** : **Mindenütt áll egy híd** című könyve. A kötet **Ladóczki Vilmos** felvidéki, Egyházásbáston élő néprajzi-gyűjtő fiatal éveit mutatja be.

Az "Élet írta történetek" sorozat legújabb könyvét tartja kezében a Kedves Olvasó. A mély érzelmekkel átszőtt, igaz történetben egy felnőtt férfi mesél gyermekkoráról és fiatal éveiről. A sors nem mindennapi akadályokat gördített eléje; édesapját nem ismerte, édesanyja háromévesen lemondott róla, gyermekotthonban nevelkedett, ahol azonban nagy szerencséjére rendkívül segítőkész pedagógusokkal találkozott. Sokszor került bajba, ám minden nehéz helyzetből talált kiutat, "akadályokon átívelő hidat". Nagy csibész volt, szerelmei sem mindig a korosztályából kerültek ki, igaz, sokszor nem is ott kereste őket. Mindezekről őszintén vall a könyvben és azt sem titkolja, ha visszamehetne az időben, nagyjából hasonlóképpen élné az életét, csupán néhány fejezeten változtatna. Keressék a könyvesboltokban, és a szerzőnél.

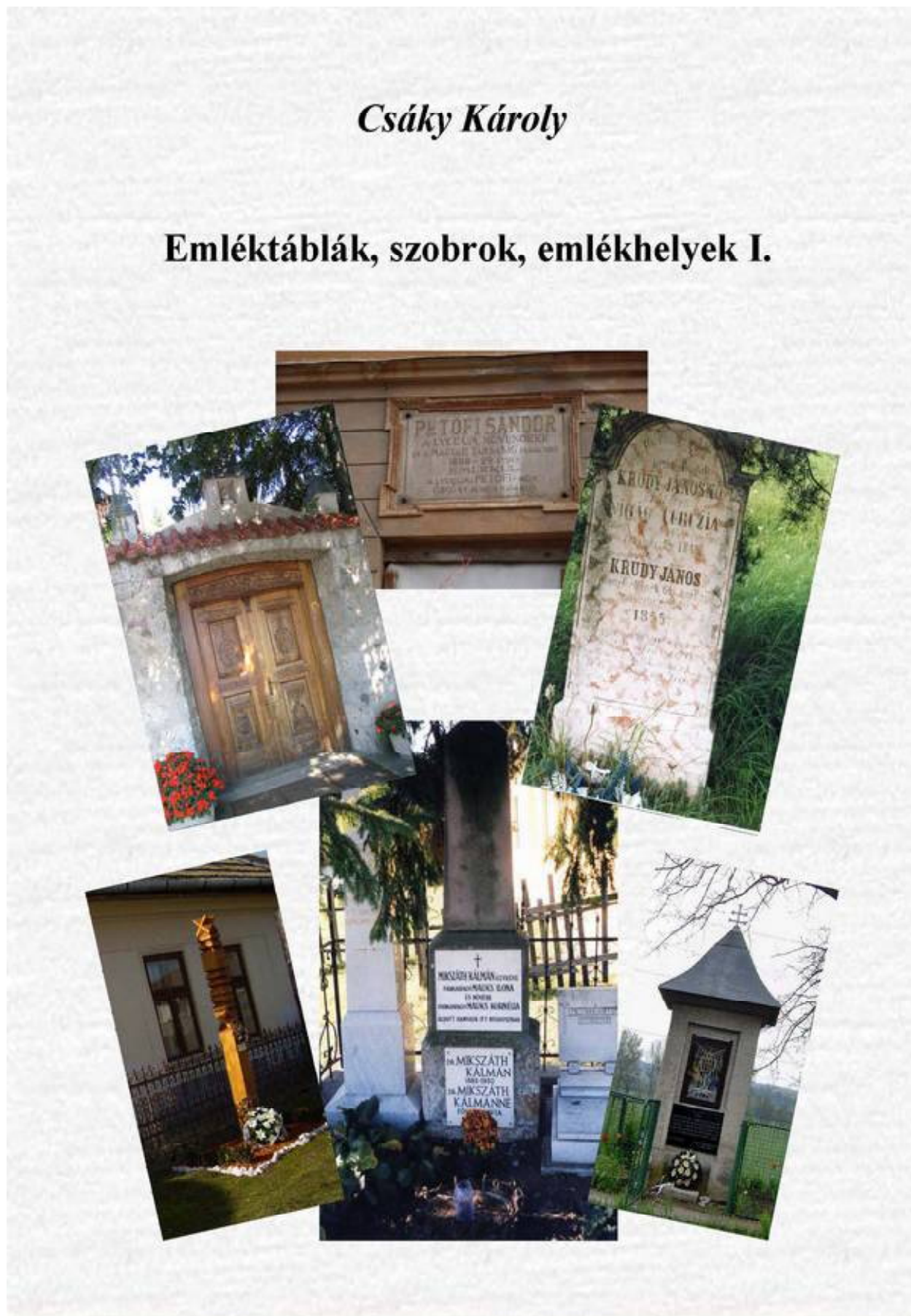
Megjelent Ruzsákné Márton Éva mesekönyve. Érdeklődni, vásárolni a szerkesztőségünk email címén, illetve a szerzőnél lehet. A Szerk.

Megjelent Csáky Károly legújabb kötete!

Csáky Károly

Emléktáblák, szobrok, emlékhelyek I.

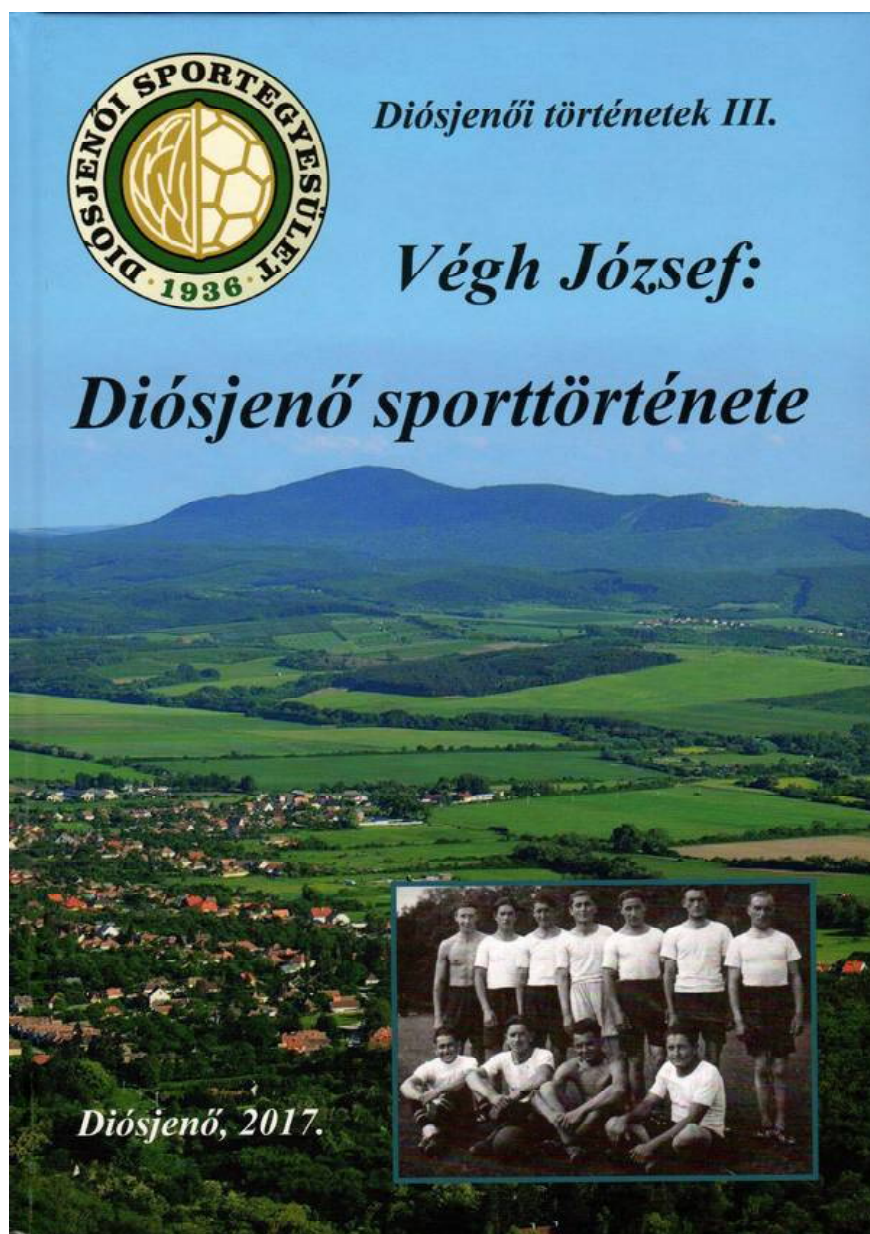
Végh József: Diósjenő sporttörténete

Mintegy száz évet ölel fel ez a kötet. Nem is gondolná az ember, hogy szinte alig van olyan sportág, amely ne érintené a települést, az itt élőket, itt dolgozókat. Vannak köztük olyan kiválóságok, akik eljutottak a csúcra és megszerezték az olimpiai, világbajnoki trófeák valamelyikét, vagy kiérdemelték az országos elsőségért járó érmeiket. A többség azonban természetesen megmaradt az amatőr szinten. Itt is születtek ragyogó érmek, kimagasló eredmények, elismerésre méltó egyéni - és csapatteljesítmények.

Sokan vannak, voltak, akik nem törekedtek a versenyszerű megmérettetésre, megelégedtek azzal, hogy a sport, a mozgás örömet okoz számukra, s hozzájárul jobb közérzetük, egészségük megőrzéséhez.

A sportos életmódról szólva Józsa Csaba testnevelő tanár így fogalmazott: „A sport nagyon jó iskola ahhoz, hogy az ember megtalálja a helyét, a boldogulását, mert sok mindenre megtanít és hozzászoktat. Megkönnyíti az eligazodást és a helykeresést. Számomra ez a siker, s ezek az igazi értékek.”

Az 560 oldalas, vaskos kötet a Diósjenői Történetek sorozat harmadik tagja. Kiadója a Diósjenői Sportegyesület.

Megvásárolható a szerzőnél, illetve szerkesztőségünkön keresztül!

2

Czinka Panna nótája.
(1735.)

Átirta: Bloch József

Lassan. (Adagio.)

Violino I. **VÉGH JÓZSEF**

Violino II. **Czinka Panna,**

Viola. **a cigány Szappho**

Violoncello

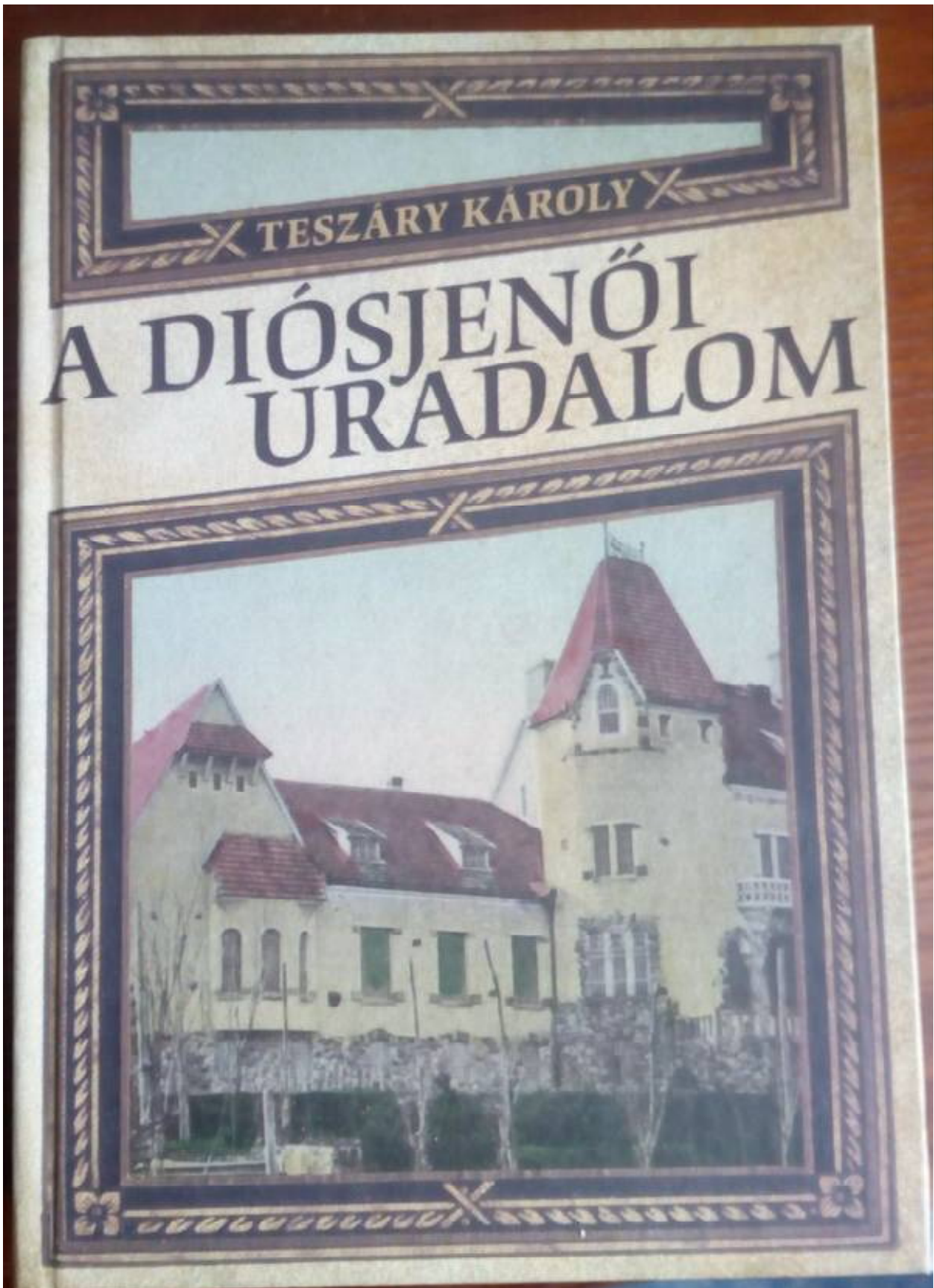
Élénken. (Allegro.)

Tempo

I. Berté József és Társa zeneműnyomdája Budapest. R. K. 58.

Megjelent a Diósjenői uradalom című kötet, keressék a szerzőnél!

KARAFFA GYULA**az idő**

sokan kérdezik hogy tudom összeegyeztetni
a gondolkodó keresztényi emberi létet
a durván brutális
szinte naturális "ősemberi" viselkedéssel
amikor szóba kerül például a kecskevágás
bevallom idén 39 kecskét öltem meg
a legkisebb öröm sem volt bennem
de a legkisebb megbánást sem éreztem
kikapcsoltam az agyamat
és tettem amit milliók
férfiak nők akik a családjukat el akarják látni friss hússal
akik barátaiknak segítenek a piszkos munka elvégzésével
mert minden munkát valakinek el kell látni el kell végezni
nincs mese
ebből talán az is következik logikusan
hogy vannak akik alkalmasak
egy-egy speciális feladat végzésére
és így az nekik nem igazán megterhelő munkát jelent
még akkor sem ha az történetesen az ölés
érdekesebb gondolat már az
hogy a különféle munkák közül melyik az értékeesebb
a társadalom jelenlegi helyzetében
az öltönyös munkák azok amik a legjobban
meg vannak fizetve
egy-egy bankár vagy politikus keresete megegyezik
30-40- vagy akár 100 fizikai munkás keresetével
de a tanároktól orvosoktól is lényegesen többet keresnek
mi ér többet
a bróker munkája aki pénzből csinál pénzt
vagy egy favágó munkája aki 16 tonnát rak naponta
mi ér többet
egy politikus munkája aki tévedhet
akkor sem lesz semmi baja csakis a társadalom
dolgozó rétegének
vagy egy sebészprofesszor munkája
aki ha nem varrja össze azt a szívbillentyűt
akkor a beteg meghal ellene pedig műhibaper indul
mi ér többet
egy miniszter munkája aki addig míg az nem lett
semmit sem tudott az adott szakterületről
vagy egy ápolónő munkája aki mások rokonai

után takarít vagy mások hozzátartozóit mosdatja
és még csak hálapénzt sem kap
mert az csak az orvosnak telik a fizetésből

tudom maximálisan demagóg voltam
de kedves olvasóim
ezeket a kérdéseket önöknek újra fel kell tenni
és a válaszokat is meg kell adni rá
mielőtt ez a közösen hatalmasra fújtt lufi
végre ki nem durran

pom pom party

kibékíthetetlen szirmokkal integet az elmúlás
szentimentális borgőzzel bömböl a hajnal
én vagyok az apád
harangoznak az idő tornyaiban
ez szép
Kassák meg!
terveim jó része anyám dugába dőlt
az élettelenből csinált halottat
lehetett volna szép is
zárt fehérségben
idegen országban
bolha teste nevetséges
főnyyaláb a lábon át
haja barna szeme ében
így élt zarándok bolhák köldökében
mintha utoljára
kutya lába nagyon bűdös
no strings attached
szisszenj fel mindig velem ezentúl mindenem
éjnek lepke alatt halott angyalok
a hosszú élet titka:
közbeszerzés
Munkács, Mukacseve, Mukacsevo, Mukacsovo,
Munkatsch, Minkács, Muncaci, Mukacevo, Mukaczewo:
A LEGNEMZETKÖZIBB VÁROS
ez biztonságot nyújt
lámpa fény élet
mélán mosolyog magában mint a zavartelméjűek
mikor a Vénusz belép az ólba úgy szólva disznórőfögés
a jövőben talán jobb lesz
a kecskét megfeji az arab pásztor

(copyright Halmai versgenerátor)

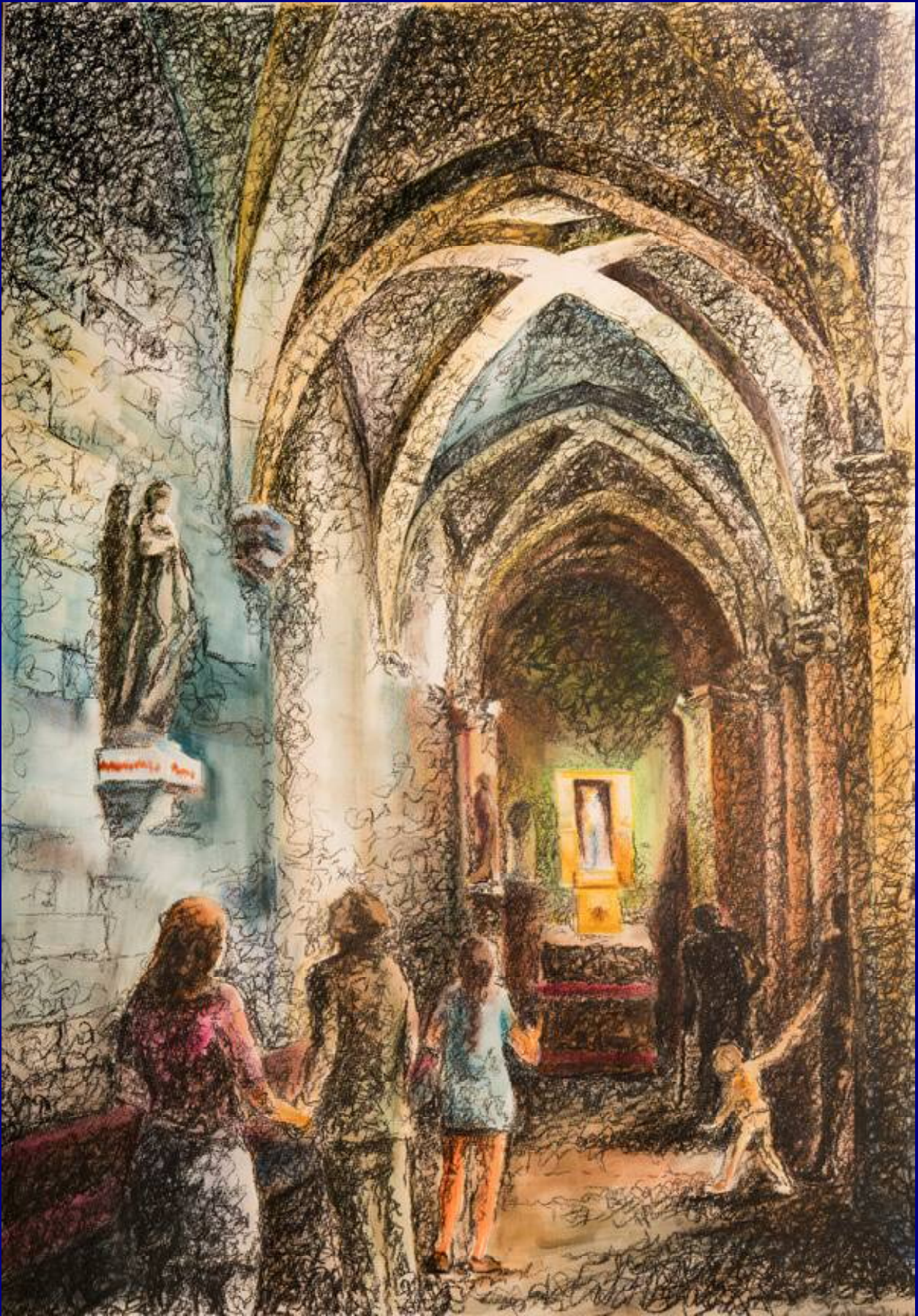
E havi számunk szerzői:

Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Debreczeny György (Budapest, 1958) Budapest, könyvtáros, költő
Dobrosi Andrea(Budapest, 1970) Budapest, költő, szerkesztő
Egry Artúr (Budapest, 1953) Budapest, mérnök, tanár, költő
Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő
Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros, hitoktató, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő
Janecskó Györgyi (Vác, 1965) Kétfodony, író, költő
Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő
Kiss Anna Mária (Balassagyarmat, 1964) Gárdony, költő
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író
Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Kuruc Tüth Tamás (Debrecen, 1960) Salgótarján, író, költő, gondolkodó
Pribojszky Mátyás (Okány, 1931- Tata, 2014) citera-tanár, zenész, író
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor
H. Turi Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő
Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő
Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász

Impresszum:**Alapító-szerkesztő:**
Karaffa Gyula**Helytörténet:**
Végh József mkl.**Képzőművészet:**
Konczili Éva**Szerkesztőség címe:**
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19**Telefon:**
+3630-383-5385**Email cím:**karaffagy@ gmail.com
krasznaigyula9@ gmail.com**Weblapok:**www.karaffamese.freewb.hu
www.karaffagy.freewb.hu
www.karaffaboros.freewb.hu
www.retsag.net**Terjesztés: kizárólag ingyenesen letölthető PDF formátumban.****NMHH CE/7456-5/2018.**

Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi Helikonban megjelent bármilyen anyag más felületen, lapban való felhasználásához az érintett Szerző előzetes engedélye szükséges!

A Börzsönyi Helikon 2012. március 27.-től tagja az Ipoly Eurorégió Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés Egyesületének.

Orbán György János: Üzenet